

**Uchwała Nr XIX/140/19
RADY MIEJSKIEJ w MIŁOSŁAWIU
z dnia 30 grudnia 2019 r.**

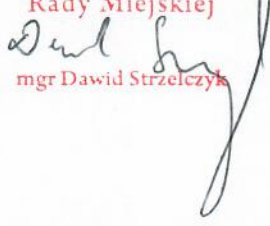
**w sprawie: przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych
Gminy Miłosław na lata 2019-2023**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2019r., poz. 506 ze zm.) oraz art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2019r. poz. 1507 ze zm.) Rada Miejska w Miłosławiu uchwala, co następuje:

- §1. Przyjmuje się dokument „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miłosław na lata 2019-2023, w brzmieniu zgodnym z załącznikiem do niniejszej uchwały.
- §2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Gminy Miłosław.
- §3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik:

- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miłosław na lata 2019 – 2023

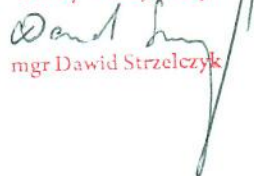
Przewodniczący
Rady Miejskiej

mgr Dawid Strzelczyk

UZASADNIENIE

do UCHWAŁY NR XIX/140/19
RADY MIEJSKIEJ w MIŁOSŁAWIU
z dnia 30 grudnia 2019r.

Konieczność opracowania i realizacji gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych wynika z art. 17 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2019r., poz. 1507 ze zm.). Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miłosław na lata 2019-2023 określa misję oraz wyznacza cele strategiczne i działania, których wdrożenie powinny w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązania wielu problemów społecznych i zminimalizować ich skutki. Strategia stanowi zatem podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym i doprowadzić do integracji społecznej. Strategia stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów z zakresu polityki społecznej. Skuteczność wyznaczonych w niej działań pomocowych będzie zależała zarówno od posiadanych i pozyskanych przez gminę środków finansowych, jak i szerokiej, aktywnej i skoordynowanej współpracy przedstawicieli administracji samorządowej i partnerów społecznych, w tym organizacji pozarządowych.

Przewodniczący
Rady Miejskiej

mgr Dawid Strzelczyk

**STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY MIŁOSŁAW
NA LATA 2019-2023**

2019

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE.....	3
I. UWARUNKOWANIA TWORZENIA STRATEGII	5
1. PODSTAWY PRAWNE	5
2. UWARUNKOWANIA STRATEGICZNE I PROGRAMOWE.....	6
II. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ W GMINIE	15
1. DANE PODSTAWOWE O GMINIE	15
2. TRANSPORT I KOMUNIKACJA	15
3. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA I ZASOBY MIESZKANIOWE	16
4. GOSPODARKA I SYTUACJA NA RYNKU PRACY	20
5. EDUKACJA I WYCHOWANIE	26
6. KULTURA, SPORT I REKREACJA	27
7. ZDROWIE I PROBLEM NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	30
8. UZALEŻNIENIA I PRZEMOC W RODZINIE	36
9. PROBLEM BEZDOMNOŚCI	42
10. PRZESTĘPCZOŚĆ.....	42
11. POMOC SPOŁECZNA	43
12. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE.....	55
13. WYNIKI BADAŃ ANKIETOWYCH „PROBLEMY SPOŁECZNE W ŚRODOWISKU LOKALNYM” ...	58
14. ANALIZA SWOT	73
15. WNIOSKI Z DIAGNOZY	76
III. MISJA, CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ	78
IV. PROGRAMY I PROJEKTY.....	89
V. WDROŻENIE, MONITOROWANIE I EWALUACJA STRATEGII	91
SPIS TABEL I WYKRESÓW	95

WPROWADZENIE

Polityka społeczna oznacza racjonalną działalność państwa i innych podmiotów zmierzającą do kształtowania ogólnych warunków pracy i bytu ludności, pożądanych struktur społecznych i stosunków społeczno-kulturowych, służących efektywnemu i sprawiedliwemu zaspokojeniu potrzeb społeczeństwa. Na poziomie lokalnym jednym z podstawowych narzędzi służących jej realizacji jest strategia rozwiązywania problemów społecznych.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych to dokument przedstawiający koncepcję działań zmierzających do racjonalizacji lokalnej polityki społecznej, szczególnie w aspekcie rozpoznawania zagrożeń społecznych, ich profilaktyki i minimalizowania negatywnych skutków występujących problemów społecznych. Strategia stanowi podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych w obliczu zagrożeń dla prawidłowego funkcjonowania lokalnej społeczności.

Niniejsza strategia została opracowana w Ośrodku Pomocy Społecznej w Miłosławiu. Powstała w procesie partycypacyjnym z uwzględnieniem interesów różnych grup społecznych i przy szerokich konsultacjach społecznych. W pracach nad dokumentem uczestniczyli przedstawiciele samorządu lokalnego, w tym sektora pomocy społecznej, oświaty, kultury, sportu i rekreacji, rynku pracy, ochrony zdrowia, a także policji, organizacji pozarządowych, kościoła oraz mieszkańcy gminy. Moderatorem prac nad dokumentem było Centrum Wspierania Służb Społecznych w Częstochowie.

Strategia została przygotowana na lata 2019-2023. Ma umocowanie w dokumentach strategicznych z zakresu polityki społecznej przygotowanych na poziomie europejskim, ogólnopolskim i samorządowym skąd, stosownie do potrzeb mieszkańców, przenosi priorytetowe cele i kierunki działań na poziom lokalny. Dokument umożliwia ubieganie się o środki zewnętrzne, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej, i stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów pomocy społecznej.

Strategia składa się z pięciu części. W pierwszej z nich zostały przedstawione podstawy prawne tworzenia dokumentu oraz jego uwarunkowania strategiczne i programowe.

Druga część strategii obejmuje podstawowe informacje na temat gminy oraz diagnozę sytuacji społecznej w gminie, która została przygotowana w oparciu o dane

pozyskane z instytucji i organizacji działających w gminie bądź obejmujących zasięgiem działania jej mieszkańców, identyfikację mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (analiza SWOT), a także analizę ankiet skierowanych do mieszkańców gminy, w tym przedstawicieli samorządu lokalnego. Diagnoza została przeprowadzona w następujących obszarach: *Transport i komunikacja; Sytuacja demograficzna i zasoby mieszkaniowe; Gospodarka i sytuacja na rynku pracy; Edukacja i wychowanie; Kultura, sport i rekreacja; Zdrowie i problem niepełnosprawności; Uzależnienia i przemoc w rodzinie; Problem bezdomności; Przestępczość; Pomoc społeczna i Organizacje pozarządowe.*

W trzeciej części strategii, na podstawie wniosków płynących z przeprowadzonej diagnozy oraz przy uwzględnieniu kompetencji samorządu gminnego, zostały sformułowane: misja, cele strategiczne i operacyjne oraz kierunki działań niezbędnych do podjęcia w okresie programowania dokumentu. Zostali również wskazani realizatorzy strategii, przedstawione źródła finansowania dokumentu i czas realizacji wyznaczonych w nim kierunków działań, ramy finansowe strategii oraz prognoza zmian.

W czwartej części dokumentu wskazane są programy oraz przedstawiona jest informacja na temat projektów mogących służyć realizacji strategii.

Piąta część strategii zawiera informacje na temat sposobu realizacji dokumentu oraz prowadzenia jego monitoringu i ewaluacji przy wykorzystaniu przygotowanego zestawu wskaźników monitoringowych.

Przy istniejącym obecnie ogromnym zapotrzebowaniu na myślenie i działanie strategiczne należy pamiętać, że sam fakt przygotowania strategii to dopiero część teoretyczna procesu, którą należy uzupełnić praktyką i działaniem, czyli wdrożeniem dokumentu. Tutaj, odpowiedzialność spada na lokalnych polityków, działaczy, przedstawicieli różnych instytucji, zarówno administracji samorządowej, jak i organizacji pozarządowych. I tylko ich skoordynowana współpraca, wola i determinacja w przeznaczaniu i pozyskiwaniu środków finansowych przełoży się na skuteczność realizacji strategii.

I. UWARUNKOWANIA TWORZENIA STRATEGII

1. PODSTAWY PRAWNE

Obowiązek opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miłosław na lata 2019-2023 wynika z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, który w ramach zadań własnych gminy przewiduje „opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

Do aktów prawnych regulujących treść strategii oraz wpływających na jej realizację należą również m.in.:

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym,
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- ustawa z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych,
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym,
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci,
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych,
- ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej,

- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego,
- ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych,
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego,
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych,
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny,
- ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”,
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty,
- ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe.

2. UWARUNKOWANIA STRATEGICZNE I PROGRAMOWE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miłosław na lata 2019-2023 pozostaje w zgodności z dokumentami strategicznymi i programowymi, które opracowano na szczeblu europejskim, krajowym i samorządowym. Należą do nich:

- Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu,
- Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo,
- Umowa Partnerstwa – Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020,
- Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020,
- Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020,
- Strategia Polityki Społecznej dla Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku,
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Wrzesińskim na lata 2016-2020,
- Strategia Rozwoju Gminy Miłosław na lata 2016-2022.

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu jest dokumentem, którego głównym celem jest wyjście z kryzysu, w jakim w ostatnich latach znalazła się gospodarka europejska, powrót na

ścieżkę rozwoju, a następnie na niej pozostanie. Strategia, której założeniem jest stworzenie większej liczby miejsc pracy i podniesienie standardu życia, obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

1. Rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
2. Rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
3. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

W ramach trzech priorytetów tematycznych przygotowano siedem projektów przewodnich. Projekt „*Unia innowacji*” ma na celu poprawę warunków ramowych i dostępu do finansowania badań i innowacji, co powinno wzmocnić rolę łańcucha innowacji i zwiększyć poziom inwestycji w całej Unii. Z kolei projekt „*Młodość w drodze*” służy poprawie wyników systemów kształcenia oraz podniesieniu atrakcyjności europejskiego szkolnictwa wyższego na arenie międzynarodowej, a projekt „*Europejska agenda cyfrowa*” zakłada upowszechnienie szybkiego Internetu oraz umożliwienie gospodarstwom domowym i przedsiębiorstwom czerpanie korzyści z jednolitego rynku cyfrowego.

Projekt „*Europa efektywnie korzystająca z zasobów*” ma na celu uniezależnienie wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów poprzez zmniejszenie udziału emisji węgla w europejskiej gospodarce, większe wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, modernizację transportu i propagowanie efektywności energetycznej, natomiast projekt „*Polityka przemysłowa w erze globalizacji*” służy poprawie otoczenia biznesu, szczególnie w odniesieniu do Małych i Średnich Przedsiębiorstw, oraz wspieraniu rozwoju silnej i zrównoważonej bazy przemysłowej, przygotowanej do konkurowania na rynkach światowych.

Celem projektu „*Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia*” jest modernizacja rynków pracy poprzez zwiększanie mobilności siły roboczej oraz rozwijanie kwalifikacji przez całe życie, co powinno podnieść współczynnik aktywności zawodowej i lepiej dopasować do siebie popyt i podaż na rynku pracy, a projekt „*Europejski program walki z ubóstwem*” zakłada zapewnienie spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym.

Strategia Rozwoju Kraju 2020 to z kolei najważniejszy średniookresowy dokument rozwojowy na szczeblu krajowym, określający cele strategiczne do 2020 roku. Wyznacza on trzy obszary strategiczne: *Sprawne i efektywne państwo*, *Konkurencyjna gospodarka*, *Spójność społeczna i terytorialna*, w których koncentrują się główne działania, oraz określa, jakie interwencje są niezbędne w celu przyspieszenia procesów rozwojowych.

Celem głównym Strategii jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności. Dokument z jednej strony wyznacza działania służące usuwaniu barier rozwojowych, w tym ujawnionych przez kryzys gospodarczy słabości polskiej gospodarki, a z drugiej skupia się na wspomnianych powyżej potencjałach, które będą stymulowały rozwój kraju.

Strategia stanowi bazę dla 9 strategii zintegrowanych (Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego, Strategia Rozwoju Transportu, Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Sprawne Państwo, Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego, Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie, Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP, Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa), które powinny przyczyniać się do realizacji założonych w niej celów, a zaprojektowane w nich działania rozwijać i uszczegóławiać reformy w niej wskazane. Dokument skierowany jest nie tylko do administracji publicznej, ale także do środowisk społecznych i gospodarczych, które uczestniczą w procesach rozwojowych i mogą je wspomagać zarówno na szczeblu centralnym, jak i regionalnym.

Strategia Rozwoju Kraju 2020 jest również odniesieniem na gruncie krajowym dla dokumentów strategicznych przygotowywanych w kraju na potrzeby programowania środków Unii Europejskiej na lata 2014-2020, tj. Umowy Partnerstwa i programów operacyjnych (uwzględniających środki z polityki spójności, wspólnej polityki rolnej i wspólnej polityki rybołówstwa). Wskazane w strategii cele rozwojowe i priorytety w znaczącym zakresie wpisują się w cele strategii unijnej „Europa 2020” i są z nią spójne.

Umowa Partnerstwa jest dokumentem określającym strategię interwencji funduszy europejskich w Polsce w latach 2014-2020 w ramach trzech polityk unijnych: polityki

spójności, wspólnej polityki rolnej i wspólnej polityki rybołówstwa. Instrumentami realizacji Umowy są krajowe programy operacyjne i regionalne programy operacyjne. Dokumenty te wraz z Umową tworzą spójny system dokumentów strategicznych i programowych na nową perspektywę finansową.

Umowa ściśle wiąże strategię wykorzystania środków europejskich z realizacją Strategii Rozwoju Kraju 2020 i Strategii Europa 2020. Celem konsekwentnie realizowanym w ramach nowej perspektywy finansowej 2014-2020 jest, zgodnie ze Strategią Rozwoju Kraju, oparcie rozwoju na dalszym zwiększaniu konkurencyjności gospodarki, poprawie spójności społecznej i terytorialnej oraz podnoszeniu sprawności i efektywności państwa. Biorąc pod uwagę wskazane powyżej cele rozwojowe kraju, w Umowie wyróżniono cztery priorytety finansowania ze środków europejskich, do których zaliczono: otoczenie sprzyjające przedsiębiorczości i innowacjom, spójność społeczną i aktywność zawodową, infrastrukturę sieciową na rzecz wzrostu i zatrudnienia oraz środowisko i efektywne gospodarowanie zasobami. Priorytety te będą realizowane w ramach właściwych celów tematycznych, wskazanych w projektach rozporządzeń Unii Europejskiej.

Umowa wskazuje m.in. rodzaje inwestycji, mogących liczyć na dofinansowanie, proponuje układ programów operacyjnych, prezentuje zarys systemu ich wdrażania, a także przedstawia ogólne założenia opartego na zasadzie subsydiarności podziału interwencji pomiędzy poziom krajowy i regionalny. Zapewnieniu koordynacji pomiędzy funduszami polityki spójności na poziomie regionalnym służyć ma, umożliwiona po raz pierwszy w okresie programowania 2014-2020, realizacja przez samorządy województw programów dwufunduszowych (Europejski Fundusz Społeczny i Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego). Instrumentem zapewniającym komplementarność interwencji realizowanych przez rząd i samorząd terytorialny będzie kontrakt terytorialny.

Zgodnie z Umową Partnerstwa w latach 2014-2020 Europejski Fundusz Społeczny będzie współfinansował krajowy **Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020**, dotyczący rozwoju kompetencji i umiejętności, włączenia społecznego i dobrego rządzenia oraz 16 regionalnych programów operacyjnych. Krajowy program (zasili go 28% środków funduszu) będzie się koncentrował na zmianach strukturalnych poszczególnych polityk sektorowych, a także na takich przedsięwzięciach, które mają charakter ogólnopolski i są priorytetowe z punktu widzenia polityki państwa, natomiast na poziomie regionalnym

interwencja Europejskiego Funduszu Społecznego (72% środków funduszu) będzie dotyczyła bezpośredniego wsparcia osób w celu poprawy ich sytuacji na rynku.

Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój obejmuje pięć następujących osi priorytetowych: I. Osoby młode na rynku pracy, II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, III. Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju, IV. Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa oraz V. Pomoc Techniczna.

Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020 zawiera 9 osi priorytetowych. Problematykę społeczną ujęto głównie w ramach osi priorytetowej 6. Rynek pracy i osi priorytetowej 7. Włączenie społeczne.

W ramach osi priorytetowej 6. wyznaczono priorytety inwestycyjne, których wdrożenie ma się przyczynić do wzrostu zatrudnienia osób bezrobotnych, poszukujących pracy i biernych zawodowo, znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy, zwiększenia liczby nowopowstałych, trwałych przedsiębiorstw, wzrostu zatrudnialności wśród osób sprawujących opiekę nad dziećmi do lat 3., podniesienia kompetencji i kwalifikacji przedsiębiorców sektora małych i średnich przedsiębiorstw i ich pracowników, w tym przedsiębiorstw przechodzących procesy adaptacyjne, restrukturyzacyjne i modernizacyjne oraz zwiększenia szans na rynku pracy osób zagrożonych utratą zatrudnienia lub zwolnionych z przyczyn zakładu pracy oraz osób zagrożonych dezaktywizacją zawodową z powodu wieku lub stanu zdrowia.

Z kolei w ramach osi priorytetowej 7. przewidziano do realizacji priorytety inwestycyjne służące zwiększeniu szans na rynku pracy osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, zwiększeniu liczby tych osób korzystających z usług społecznych i zdrowotnych oraz zwiększeniu zatrudnienia w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej oraz dostępności usług dla tych przedsiębiorstw.

Strategia Polityki Społecznej dla Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku jest dokumentem, który wyznacza główne kierunki regionalnej polityki społecznej. W strategii sformułowano misję i wizję oraz wyznaczono 5 priorytetów strategicznych: 1. Wielkopolska równych szans i możliwości, 2. Zdrowi Wielkopolanie, 3. Bezpieczna Wielkopolska (Bezpieczeństwo publiczne i socjalne), 4. Wielkopolska obywatelska, 5. Samorząd województwa wielkopolskiego partnerem, doradcą i konsultantem lokalnych podmiotów polityki społecznej.

Priorytet 1. obejmuje problematykę wyrównywania szans mieszkańców Wielkopolski w kontekście dostępu do różnych wymiarów funkcjonowania społecznego w ramach oferty polityki kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej, dostępności edukacji i nauki, usług medycznych, narzędzi aktywnego rynku pracy, a także usług i świadczeń socjalnych. Uznano, iż istotne znaczenie ma wyrównywanie różnic w rozwoju społecznym województwa, zwiększanie wrażliwości społecznej na problemy społeczne, ochrona zasobów, standardu i jakości życia rodziny umożliwiających realizowanie funkcji i zadań służących jej rozwojowi oraz eliminowanie i redukowanie czynników prowadzących do ubóstwa, izolacji, marginalizacji i wykluczenia społecznego.

W priorytecie 2. zaakcentowano potrzebę kreowania i realizacji wojewódzkiej polityki zdrowotnej uwzględniającej profilaktykę i promocję zdrowia, położono nacisk na konieczność rozwijania otoczenia instytucjonalnego, gospodarczego i środowiska społecznego służącego wdrażaniu koncepcji „Zdrowa społeczność – zdrowi obywatele”, a także podejmowania działań na rzecz konsolidowania systemu informacji medycznej oraz poszerzania zakresu problemowego analiz epidemiologicznych i socjomedycznych.

W ramach priorytetu 3. uwzględniono działania służące zapewnieniu mieszkańcom Wielkopolski bezpieczeństwa socjalnego, osobistego i publicznego oraz przerywaniu „pętli ubóstwa” i dziedziczenia biedy, podkreślono potrzebę rozwijania przedsięwzięć na rzecz poprawy spójności regionu, podejmowania działań profilaktycznych w kontekście zwalczania zjawisk patologii społecznej i przestępczości oraz położono nacisk na budowę obywatelskiej sieci bezpiecznych społeczności w kontekście stabilizowania i wzmacniania poczucia bezpieczeństwa obywateli.

W priorytecie 4. zaakcentowano potrzebę podejmowania działań służących aktywizowaniu zasobów ludzkich i potencjału społecznego na rzecz rozwoju jednostek, grup i społeczności, w tym także osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym w działania podmiotów społeczeństwa obywatelskiego.

Wszystkie działania wpisujące się w wyznaczone w strategii priorytety uwzględniają specyficznych adresatów, za których uznano: osoby starsze i niepełnosprawne, dzieci i młodzież, kategorie wysokiego ryzyka socjalnego, a także wszystkich mieszkańców Wielkopolski przy uwzględnieniu ich uczestnictwa w różnych wymiarach życia społecznego (kultura, sport i turystyka, edukacja, pomoc społeczna, rynek pracy, służba zdrowia).

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Wrzesińskim na lata 2016-2020 jest dokumentem strategicznym wyznaczającym kierunki polityki społecznej powiatu. Na podstawie analizy aktualnej sytuacji w powiecie, występujących na jego terenie problemów społecznych oraz funkcjonującego systemu pomocy społecznej, wyznaczono 6 celów strategicznych: Wspieranie rodzin i rozwój pieczy zastępczej, Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałanie ich wykluczeniu społecznemu, Integracja osób niepełnosprawnych i aktywizacja zawodowa niepełnosprawnych mieszkańców powiatu wrzesińskiego, Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, Zapobieganie uzależnieniom, profilaktyka i ochrona zdrowia, Wspieranie aktywności społecznej mieszkańców.

W ramach ww. celów sformułowano cele operacyjne i zadania zakładające: wspieranie rodzin i rozwijanie różnych form pieczy zastępczej, objęcie pomocą i wsparciem w procesie usamodzielniania się wychowanków pieczy zastępczej, podejmowanie działań z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych, wspieranie ich oraz ich rodzin, rozwijanie przeznaczonej dla nich bazy wsparcia środowiskowego dla osób niepełnosprawnych (WTZ, ŚDS), wspieranie aktywności organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych, kształtowanie świadomości społecznej w zakresie dostrzegania problemów osób niepełnosprawnych, zapewnienie tym osobom równych szans w dostępie do edukacji na wszystkich poziomach, integrowanie ich ze środowiskiem poprzez uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych, imprezach integracyjnych itp., poszerzenie kwalifikacji zawodowych osób niepełnosprawnych poprzez realizację projektów finansowanych z EFS-u, tworzenie warunków ograniczających wśród nich zjawisko bezrobocia oraz zwalczanie ich dyskryminacji na rynku pracy.

Zwrócono również uwagę na konieczność zapewnienia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie dostępu do poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego, podejmowania działań (w tym opracowywania programów) wspierających ofiary przemocy, reagowania na sytuacje kryzysowe, rozpoznawania i przeciwdziałania uzależnieniom, prowadzenia profilaktyki i edukacji zdrowotnej, podejmowania działań na rzecz osób starszych, dbania o zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży, a także wspierania inicjatyw społecznych podejmowanych przez organizacje pozarządowe oraz promowania aktywności społeczności lokalnej.

Strategia Rozwoju Gminy Miłosław na lata 2016-2022 jest podstawowym dokumentem strategicznym określającym cele i kierunki polityki rozwoju gminy. Na podstawie diagnozy społeczno-gospodarczej w gminie, analizy jej mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń, sformułowano misję i wizję gminy oraz wyznaczono cele strategiczne, operacyjne i kierunki działań.

Do kierunków działań istotnych z punktu widzenia niniejszego dokumentu zaliczono m.in.: podejmowanie działań integrujących społecznie seniorów, aktywizowanie osób niepełnosprawnych, dostosowanie obiektów służących integracji społecznej do potrzeb niepełnosprawnych, eliminowanie barier architektonicznych w przestrzeni publicznej, zastosowanie mechanizmu kontroli społecznej wobec osób dotkniętych patologiami społecznymi (alkoholizm, narkomania), wspieranie rodzin opiekujących się osobami przewlekle chorymi i starszymi, zwiększenie liczby mieszkań socjalnych i komunalnych, podejmowanie działań na rzecz ułatwienia dostępu do lekarzy specjalistów, inicjowanie wielodziałowych programów profilaktycznych.

Za ważne uznano również: zbrojenie terenów inwestycyjnych, podejmowanie działań na rzecz aktywizacji lokalnej przedsiębiorczości, wykorzystanie atutu lokalizacji gminy przy autostradzie, promowanie i zachęcanie do tworzenia działalności gospodarczej i udzielanie wsparcia w jej zakładaniu, podejmowanie współpracy międzysamorządowej w regionie w zakresie wymiany informacji na temat rynku pracy, wspieranie równości szans na rynku pracy ze szczególnym uwzględnieniem mechanizmów ekonomii społecznej, podnoszenie wiedzy i kwalifikacji lokalnej społeczności inicjatywami edukacyjnymi, inicjowanie działalności podmiotów ekonomii społecznej, podnoszenie wiedzy i umiejętności rolników z zakresu rolnictwa ekologicznego, promowanie produkcji zdrowej żywności, organizowanie cyklicznych imprez kulturalnych promujących gminę, promowanie gminy w zakresie turystyki, wspieranie osób zamierzających rozpocząć lub rozwijać działalność gospodarczą związaną z sektorem turystyki, podejmowanie działań na rzecz rozwoju agroturystyki, włączanie organizacji pozarządowych w działania mające na celu rozwój branży turystycznej w gminie.

Do przedsięwzięć niezbędnych zaliczono również: modernizowanie i budowę placówek oświatowych, obiektów sportowo-rekreacyjnych, boisk sportowych, placów zabaw

oraz siłowni zewnętrznych, wspieranie rozwoju wodnej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, wzbogacenie oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży, wspieranie działalności organizacji sportowych i kulturalnych, doposażenie placówek publicznych, wsparcie działań integrujących społeczność lokalną podejmowanych przez Miłosławskie Centrum Kultury i organizacje pozarządowe, rozszerzenie pakietu usług edukacyjnych i kulturalnych oraz wzbogacenie oferty sportowo-rekreacyjnej.

II. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ W GMINIE

1. DANE PODSTAWOWE O GMINIE

Gmina Miłosław jest gminą miejsko-wiejską, położoną w powiecie wrzesińskim, w województwie wielkopolskim. Graniczy z gminami powiatu wrzesińskiego: Września i Kołaczkowo oraz gminami powiatu średzkiego: Środa Wielkopolska, Nowe Miasto nad Wartą, Dominowo, Kołaczkowo, Krzykosy a także gminą Żerków z powiatu jarocińskiego.

Gmina zajmuje powierzchnię 132,26 km², co stanowi 18,8% powierzchni powiatu, a w jej skład wchodzi miasto Miłosław i 16 sołectw: Białe Piątkowo, Biechowo, Bugaj, Chlebowo, Czeszewo, Gorzyce, Kębtowo, Kozubiec, Książno, Lipie, Mikuszewo, Nowa Wieś Podgórna, Orzechowo, Pałczyn, Rudki i Skotniki.

Gmina Miłosław leży na pograniczu dwóch regionów; część północna znajduje się na Równinie Wrzesińskiej stanowiącej fragment Pojezierza Wielkopolskiego, a część południowa wchodzi w skład Pradoliny Warciańsko-Odrzańskiej i leży w Kotlinie Śremskiej. Przez Miłosław przepływa Miłosławka (zwaną również Szywrą), lewy dopływ Moskawy, uchodzącej dalej do Warty. Krajobraz gminy jest urozmaicony, o dużej lesistości. Na obszarze gminy znajdują się 2 rezerваты przyrody – „Czeszewski las” i „Dwunastak”.

Wielowiekową i bogatą historię gminy dokumentują zachowane zabytki. Do ważniejszych należą: XIX-wieczny zespół pałacowo-parkowy w Miłosławiu, Kościół św. Jakuba z początków XVII wieku leżący na Szlaku św. Jakuba, dawny kościół ewangelicki z XIX wieku, historyczna szkoła w Miłosławiu, znana ze strajku dzieci przeciwko germanizacji.

2. TRANSPORT I KOMUNIKACJA

Zewnętrzny układ komunikacyjny gminy Miłosław jest korzystny. Przez jej obszar przebiega droga krajowa nr 15 Nowy Dwór – Trzebnica – Krotoszyn – Miłosław – Gniezno – Toruń – Ostróda oraz droga wojewódzka nr 441 Miłosław – Borzykowo.

System komunikacyjny gminy uzupełniają sieci dróg powiatowych (o łącznej długości nieco ponad 59 km) oraz dróg gminnych (o łącznej długości 73 km, w tym 35,4 km dróg utwardzonych).

Ponadto przez teren gminy biegnie linia kolejowa nr 281 Oleśnica – Chojnice ze stacją kolejową w Miłosławiu.

Miłosław położony jest w odległości ok. 15 km od Wrześni, 35 km od Jarocina oraz 55 km od stolicy województwa Poznania.

Usługi komunikacyjne na terenie gminy świadczą Koleje Wielkopolskie oraz Kórnickie Przedsiębiorstwo Autobusowe Kombus Sp. z o.o. z Kórnika i Firma transportowa Wa-Ma Maciej Walicki z Pyzdr.

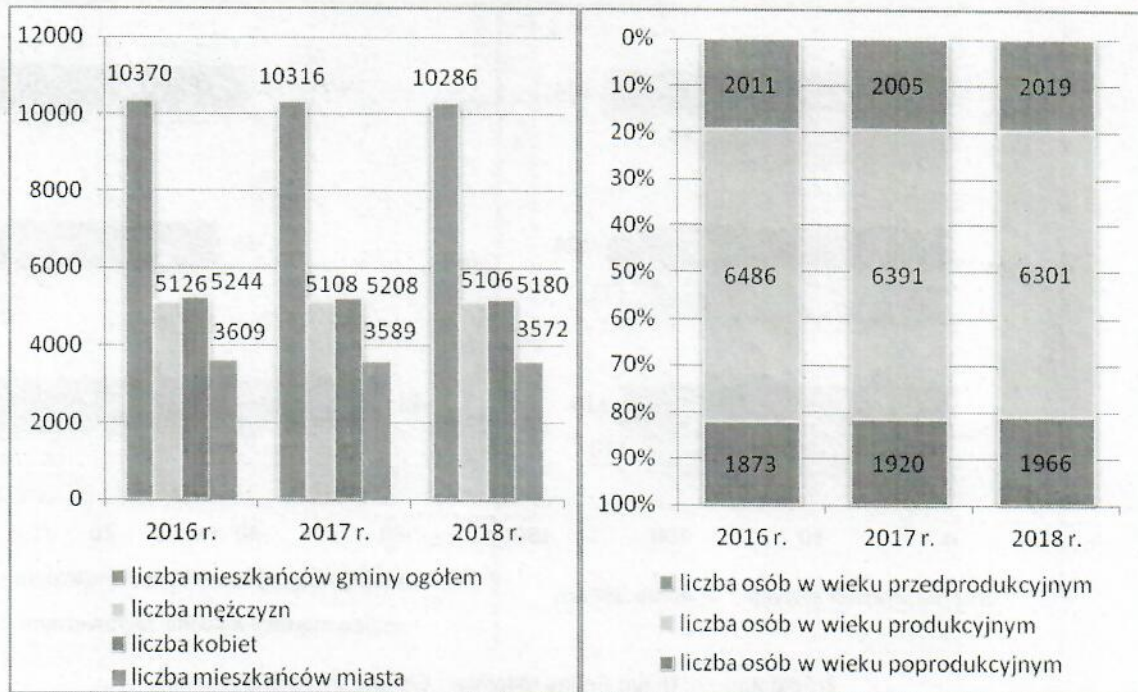
Ocenia się, że dobre połączenia komunikacyjne mają mieszkańcy Miłosławia, Orzechowa, Bugaja, Kozubca, Mikuszewa, Czeszewa, Skotnik, Biechowa i Kębłowa, natomiast z trudnościami komunikacyjnymi borykają się mieszkańcy miejscowości: Gorzyce, Rudki, Książno, Połczyn, Chrustowo i Lipie.

3. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA I ZASOBY MIESZKANIOWE

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w latach 2016-2018 liczba ludności gminy stale zmniejszała się (z 10.370 w 2016 r. do 10.286 w 2018 r.). Na koniec kolejnych lat większość wśród mieszkańców stanowiły kobiety (5.244 w 2016 r., 5.589 w 2017 r., 5.572 w 2018 r.).

W analizowanym okresie liczba dzieci i młodzieży utrzymywała się na zbliżonym poziomie, liczba osób w wieku produkcyjnym spadała, a liczba osób starszych systematycznie rosła. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykresy 1-2. Ludność gminy oraz jej struktura wiekowa w latach 2016-2018

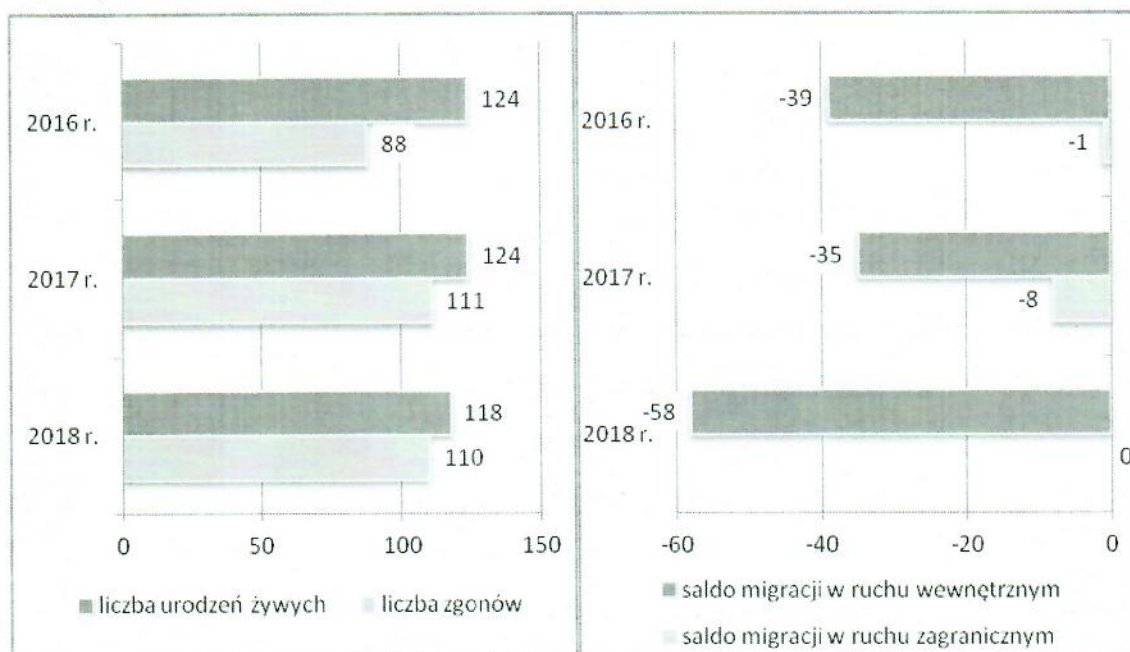

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

Według danych Urzędu Gminy Miłosław, w latach 2016-2018 przyrost naturalny w gminie był korzystny (+36, +13, +8). Z informacji Głównego Urzędu Statystycznego wynika natomiast, że niekorzystnie kształtował się ruch migracyjny – ujemne było saldo migracji zarówno w ruchu wewnętrznym (-39 w 2016 r., -35 w 2017 r., -58 w 2018 r.), jak i w ruchu zagranicznym (-1 w 2016 r., -8 w 2017 r., 0 w 2018 r.). Z obserwacji własnych w gminie wynika, że mieszkańcy opuszczający jej teren kierowali się do większych ośrodków miejskich, jak Września i Poznań.

Dane szczegółowe na temat ruchu naturalnego i salda migracji mieszkańców gminy przedstawiają poniższe wykresy.

Wykresy 3-4. Ruch naturalny i saldo migracji ludności gminy w latach 2016-2018

Źródło danych: Urząd Gminy Miłosław i Główny Urząd Statystyczny.

Analizując sytuację demograficzną w gminie, należy podkreślić, iż przyjęty do badania trzyletni okres jest zbyt krótki, aby jednoznacznie zdefiniować charakter zachodzących zmian. Pozytywnym aspektem jest bez wątpienia wyższy udział dzieci i młodzieży w populacji mieszkańców gminy (19,4% w 2016 r. i 2017 r., 19,6% w 2018 r.) niż osób starszych. Na uwagę zasługuje jednak malejący odsetek osób w wieku produkcyjnym (62,5% w 2016 r., 62% w 2017 r., 61,3% w 2018 r.) w populacji mieszkańców gminy, któremu towarzyszy stały wzrost udziału osób starszych (18,1% w 2016 r., 18,6% w 2017 r., 19,1% w 2018 r.). Na tej podstawie przypuszczać należy, że w niedługim czasie gmina zmagać się będzie z postępującym procesem starzenia się społeczności lokalnej, co w niedługiej perspektywie będzie m.in. wymagało dostosowania w szerszym zakresie niż dotychczas wachlarza usług społecznych do potrzeb seniorów.

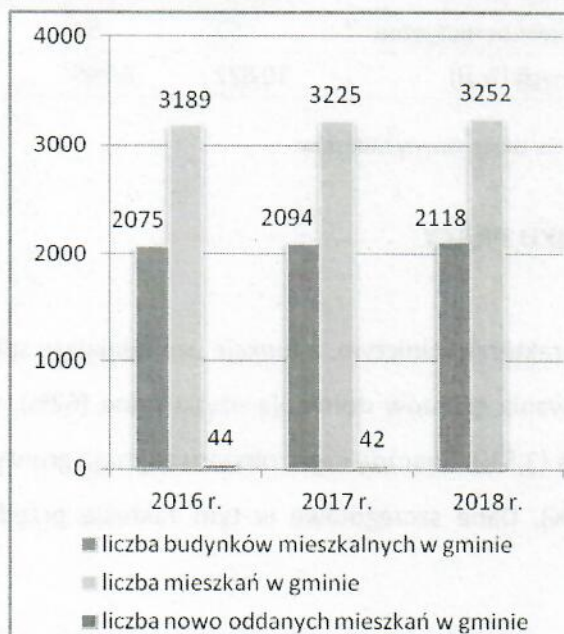
Sytuacja demograficzna w gminie jest jednym z uwarunkowań lokalnej polityki mieszkaniowej. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w latach 2016-2018 liczba mieszkań w gminie zwiększała się z roku na rok (z 3.189 w 2016 r. do 3.252 w 2018 r.). Przybywało mieszkań zarówno w mieście (1.255 w 2016 r., 1.278 w 2017 r., 1.285 w 2018 r.), jak i na terenach wiejskich gminy (1.034 w 2016 r., 1.947 w 2017 r., 1.967 w 2018 r.).

W latach 2016-2017 liczba nowo oddanych mieszkań w gminie była podobna (44 w 2016 r., 42 w 2017 r., brak danych za 2018 r.).

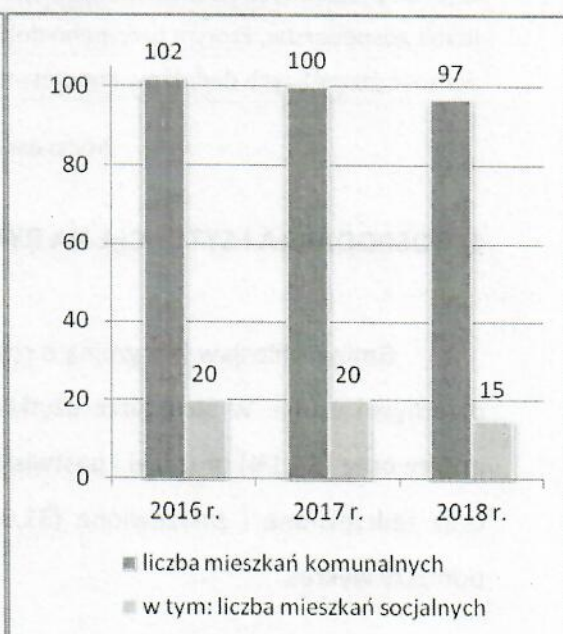
Z danych Urzędu Gminy Miłosław wynika, że w latach 2016-2018 liczba mieszkań komunalnych będących w zasobach gminy pozostawała na zbliżonym poziomie (82 w 2016 r., 80 w 2017 r., 82 w 2018 r.), natomiast liczba mieszkań socjalnych w 2018 roku zmniejszyła się (z 20 w latach 2016-2017 do 15 w 2018 r.). W latach 2016-2018 liczba wniosków złożonych na mieszkanie komunalne z zasobów gminy systematycznie rosła (2 w 2016 r., 9 w 2017 r. i 15 w 2018 r.), z kolei stale spadała liczba osób ubiegających się o mieszkanie socjalne (22 w 2016 r., 17 w 2017 r. i 14 w 2018 r.). Warto dodać, że w analizowanym okresie wydano 1 wyrok eksmisyjny bez wskazania lokalu socjalnego (w 2017 r.).

Dane szczegółowe na temat zasobów mieszkaniowych w gminie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 5. Zasoby mieszkaniowe w gminie w latach 2016-2018

Wykres 6. Mieszkania pozostające w zasobach gminy w latach 2016-2018

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny oraz Urząd Gminy Miłosław.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, na koniec 2017 roku większość mieszkań w gminie była wyposażona w instalacje techniczno-sanitarne w postaci wodociągu, łazienki i centralnego ogrzewania. Do sieci wodociągowej podłączonych było 99% mieszkań

w mieście i 98% mieszkań na terenach wiejskich gminy, łazienkę posiadało 90,8% mieszkań w mieście i 91,2% na wsi, a centralne ogrzewanie odpowiednio 75,3% i 70,9% mieszkań. Ponadto skanalizowanych było 86,3% w mieście i 44,5% na terenach wiejskich. Dostęp do sieci gazowej był niewielki – korzystało z niej 9% mieszkańców miasta i 0,6% mieszkańców wsi.

Mieszkańcy gminy, którzy z uwagi na trudną sytuację materialną nie byli w stanie pokryć kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania, otrzymywali, po spełnieniu określonych warunków, dodatki mieszkaniowe i dodatki energetyczne. Jest to świadczenie pieniężne udzielane w ramach zadań własnych gminy. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Dodatki mieszkaniowe i energetyczne przyznane w gminie w latach 2016-2018

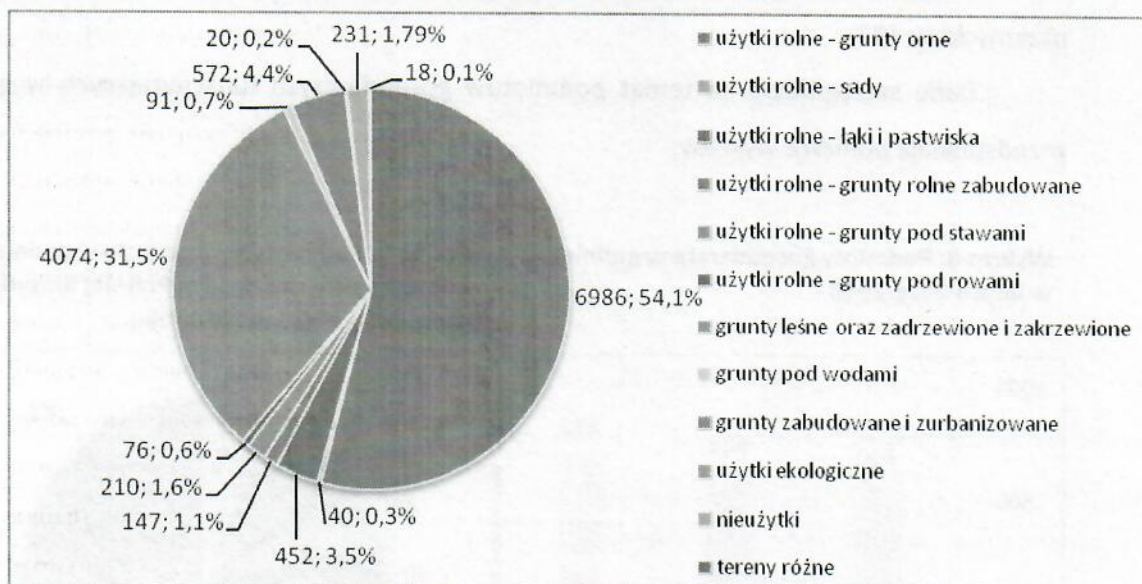
	2016 r.	2017 r.	2018 r.
liczba gospodarstw, którym przyznano dodatki mieszkaniowe	138	130	112
wartość przyznanych dodatków mieszkaniowych (w zł)	346.307	313.925	298.085
liczba gospodarstw, którym przyznano dodatki energetyczne	52	52	51
wartość przyznanych dodatków energetycznych (w zł)	10.822	8.795	7.481

Źródło danych: Urząd Gminy Miłosław.

4. GOSPODARKA I SYTUACJA NA RYNKU PRACY

Gmina Miłosław jest gminą o charakterze rolniczym, a funkcje uzupełniające spełniają przemysł i usługi. W strukturze użytkowania gruntów dominują użytki rolne (62%), w tym grunty orne (54,1%) oraz łąki i pastwiska (3,5%). Znaczną część obszaru zajmują grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione (31,5%). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 7. Użytki rolne, lasy i grunty leśne, pozostałe grunty i nieużytki (w ha) w gminie

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

W gminie Miłosław występują gleby dobre – głównie w III (28%) i IV (39%) klasie bonitacyjnej. Gleby V i VI klasy stanowią łącznie ok. 1/3 powierzchni gruntów ornych.

Według danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku, w gminie funkcjonowały 454 gospodarstwa rolne, w tym 433 gospodarstw prowadzących działalność rolniczą. Wśród gospodarstw rolnych było 60 gospodarstw małych o powierzchni do 1 ha, 103 gospodarstwa o powierzchni od 1 do 5 ha, 72 gospodarstwa o powierzchni od 5 do 10 ha, 77 gospodarstw o powierzchni od 10 do 15 ha oraz 121 gospodarstw o powierzchni 15 ha i więcej.

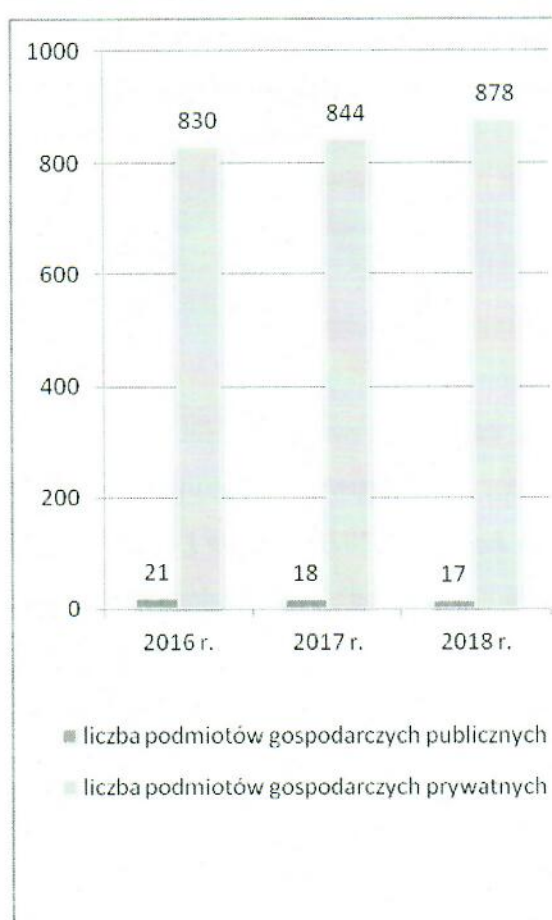
W strukturze upraw dominowały zboża (uprawą zbóż zajmowało się 380 gospodarstw rolnych spośród 398 trudniących się uprawą) i ziemniaki (149); w gminie prowadzono także uprawy przemysłowe (109 gospodarstw). Podstawowy kierunek produkcji zwierzęcej stanowił z kolei chów trzody chlewnej (zajmowało się nim 187 gospodarstw spośród 249 utrzymujących zwierzęta gospodarskie) oraz bydła (102). W znacznej liczbie gospodarstw (155) hodowano drób, którego pogłowie liczyło łącznie 198.195 szt.

W latach 2016-2018 liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących w gminie zwiększała się z roku na rok (z 855 w 2016 r. do 903 w 2018 r.). Zdecydowana większość z nich znajdowała się w rękach prywatnych (830 w 2016 r., 844 w 2017 r., 878 w 2019 r.).

W 2018 roku dominującymi rodzajami działalności gospodarczej prowadzonej w gminie były: handel i usługi w zakresie napraw (207 podmiotów), budownictwo (167) oraz przetwórstwo przemysłowe (97).

Dane szczegółowe na temat podmiotów gospodarczych funkcjonujących w gminie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 8. Podmioty gospodarcze w gminie w latach 2016-2018

Wykres 9. Podmioty gospodarcze w gminie w poszczególnych sekcjach Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) w 2018 roku

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

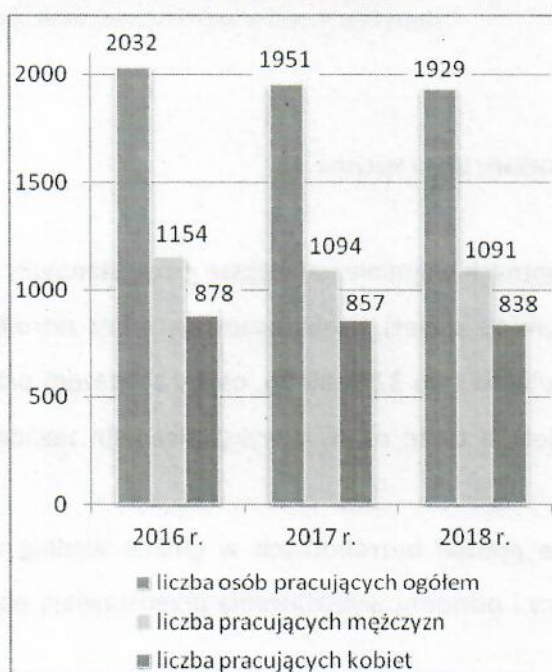
Sytuacja gospodarcza w gminie wpływa na kondycję lokalnego rynku pracy. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w latach 2016-2018 liczba posiadających zatrudnienie mieszkańców gminy Miłosław zmniejszała się (2.032 w 2016 r., 1.951 w 2017 r., 1.929 w 2018 r.). W 2018 roku na 1.000 mieszkańców pracowało 188 osób (mniej niż w 2016 r. – 196 osób).

Z danych Powiatowego Urzędu Pracy we Wrześni wynika, że w latach 2016-2018 liczba osób bezrobotnych w gminie Miłosław systematycznie spadała (z 302 w 2016 r. do 153 w 2018 r.). Wśród osób pozostających bez pracy większość stanowiły kobiety (195 w 2016 r., 114 w 2017 r., 100 w 2018 r.).

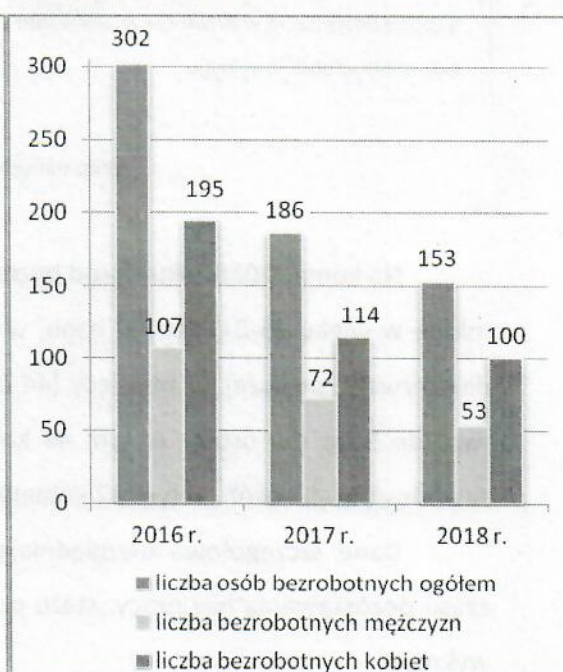
W latach 2016-2018 udział osób bezrobotnych w ogóle mieszkańców gminy będących w wieku produkcyjnym zmniejszał się z roku na rok. W 2016 roku wyniósł 4,7%, rok później osiągnął poziom 2,9%, a w 2018 roku spadł do 2,4%.

Dane szczegółowe na temat pracujących i bezrobotnych mieszkańców gminy przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 10. Mieszkańcy gminy posiadający zatrudnienie w latach 2016-2018*

Wykres 11. Bezrobotni w gminie według płci w latach 2016-2018

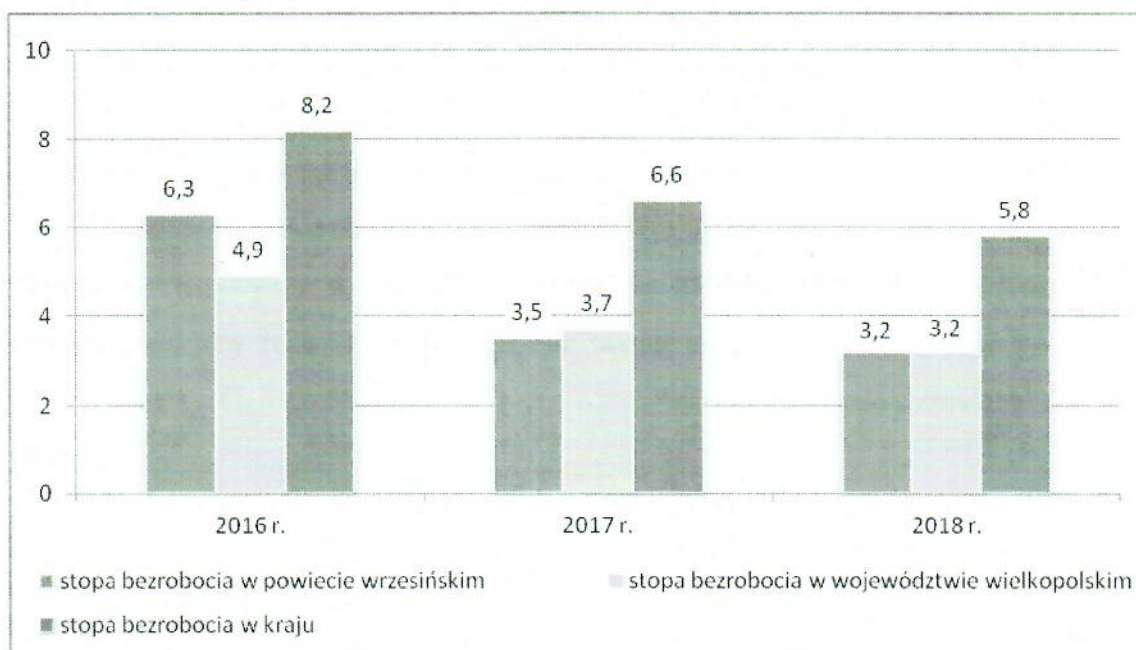

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny i Powiatowy Urząd Pracy we Wrześni.

*bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach, bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.

W latach 2017-2018 stopa bezrobocia w powiecie wrzesińskim była znacznie niższa niż w kraju, a w 2018 roku równa stopie bezrobocia w województwie wielkopolskim. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 12. Stopa bezrobocia w powiecie wrzesińskim, w województwie wielkopolskim i w kraju w latach 2016-2018 (w %)

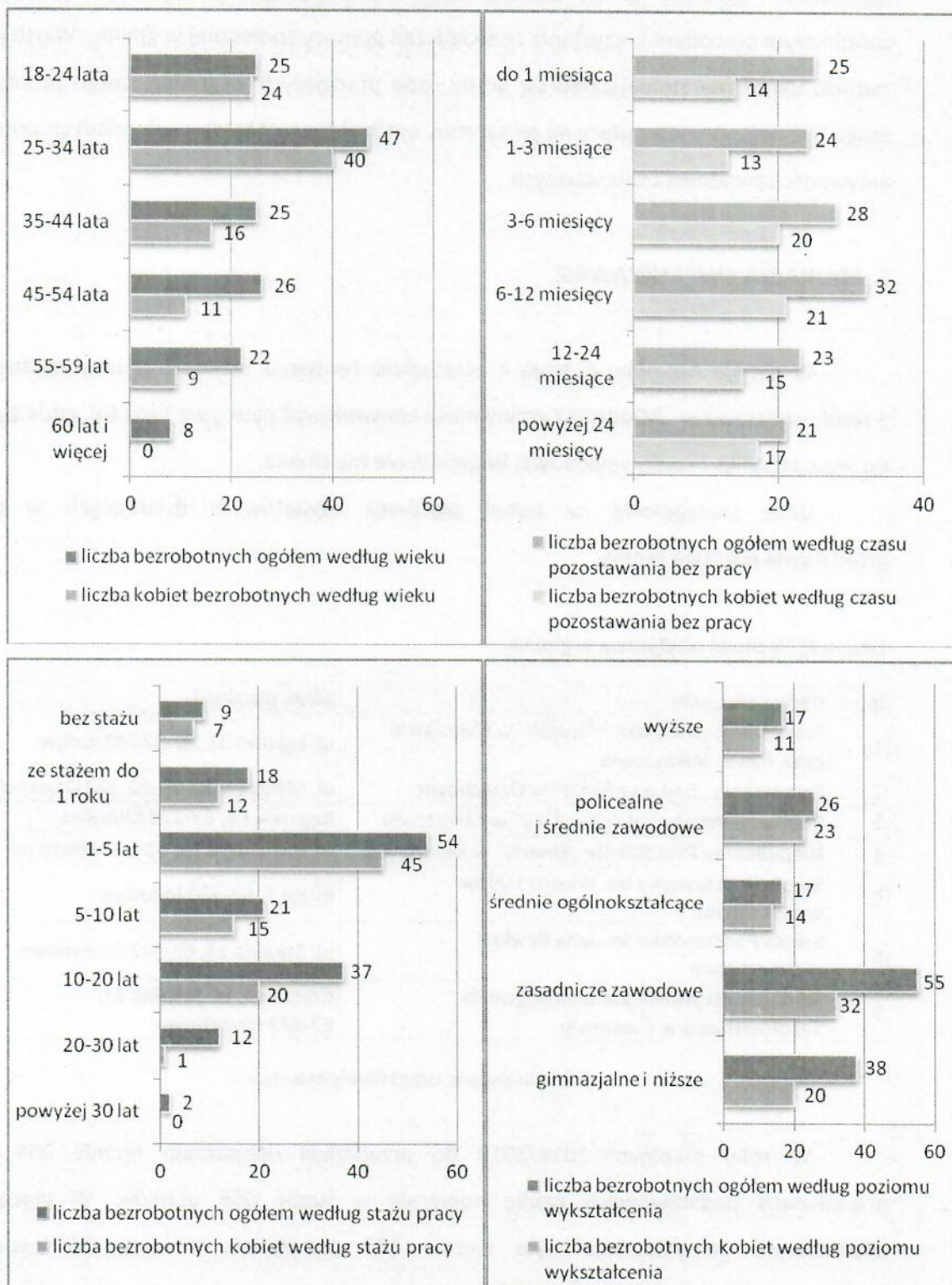

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

Na koniec 2018 roku wśród bezrobotnych w gminie największe grupy stanowiły osoby młode w wieku 25-34 lata (47 osób, w tym 40 kobiet), osoby pozostające bez zatrudnienia długotrwale, powyżej 12 miesięcy (44 osoby, w tym 32 kobiety), osoby ze stażem pracy od roku do 5 lat (54 osoby, w tym 45 kobiet), a także osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (55 osób, w tym 32 kobiety).

Dane szczegółowe uwzględniające podział bezrobotnych w gminie według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i poziomu wykształcenia przedstawiają poniższe wykresy.

Wykresy 13-16. Bezrobotni w gminie na koniec 2018 roku według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy oraz poziomu wykształcenia

Źródło danych: Powiatowy Urząd Pracy we Wrześni.

Ocenia się, że rynek pracy w gminie Miłosław wykazuje nieznaczne natężenie bezrobocia i zjawisko to nie stanowi obecnie bariery rozwoju lokalnego. Nie jest też zasadniczym powodem korzystania ze świadczeń pomocy społecznej w gminie. Warto jednak zwrócić uwagę na zmniejszanie się liczby osób pracujących w gminie, czego przyczynami mogą być deficyt miejsc pracy na jej terenie, emigracja zarobkowa osób młodych oraz niska aktywność zawodowa osób starszych.

5. EDUKACJA I WYCHOWANIE

W gminie Miłosław działają 4 przedszkola (w tym 1 przedszkole niepubliczne) oraz 3 szkoły podstawowe. Młodzież z gminy może kontynuować naukę we Wrześni, gdzie znajdują się licea, technika i szkoły zawodowe. W gminie nie ma żłobka.

Dane szczegółowe na temat placówek oświatowych działających w gminie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. Placówki oświatowe w gminie

lp.	nazwa placówki	adres placówki
1.	Przedszkole „Koszałek – Opałek” w Miłosławiu oraz filia w Mikuszewie	ul. Łąkowa 31, 62-320 Miłosław
2.	Przedszkole „Bajkowy Świat” w Orzechowie	ul. Miłosławska 48, 62-322 Orzechowo
3.	Publiczne Przedszkole „Bonifacy” w Miłosławiu	Bagatelka 4, 62-320 Miłosław
4.	Niepubliczne Przedszkole „Smerfy” w Miłosławiu	ul. Poznańska 1a, 62-320 Miłosław
5.	Szkoła Podstawowa im. Wiosny Ludów w Miłosławiu	Bugaj 7, 62-320 Miłosław
6.	Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Orzechowie	ul. Szkolna 18, 62-322 Orzechowo
7.	Szkoła Podstawowa im. Jana Bogumiła Sokołowskiego w Czeszewie	Czeszewo, ul. Szkolna 27, 62-322 Orzechowo

Źródło danych: Urząd Gminy Miłosław.

W roku szkolnym 2018/2019 do przedszkoli uczęszczało łącznie 354 dzieci, a w szkołach podstawowych naukę pobierało w sumie 966 uczniów. W placówkach oświatowych zatrudnionych było łącznie 137 nauczycieli, z czego 35 nauczycieli w przedszkolach i 102 w szkołach podstawowych.

Placówki oświatowe w gminie są wyposażone w sprzęt audiowizualny, zapewniają dostęp do sali gimnastycznej, boiska szkolnego, świetlicy, biblioteki i sprzętu komputerowego. Uczniowie w zależności od potrzeb objęci są opieką pedagoga, psychologa, logopedy i pielęgniarki, mogą również korzystać z porad doradcy zawodowego. Równocześnie istnieje potrzeba uzupełnienia zasobów placówek oświatowych w gminie, m.in. poprzez utworzenie specjalistycznych pracowni przedmiotowych i doposażenie w pomoce naukowe oraz zakup nowoczesnego sprzętu do pracowni komputerowej. Budynki szkół w gminie wymagają także termomodernizacji, remontu sanitariatów i stołówki, wymiany ogrodzenia.

Szkoły w gminie organizują zajęcia pozalekcyjne, w tym koła zainteresowań, uczestniczą w projektach i programach służących rozwijaniu umiejętności uczniów i wyrównywaniu ich szans edukacyjnych oraz doskonaleniu nauczycieli, a także realizują programy profilaktyczne i wychowawcze. Szkoły wykonują zadania profilaktyczne zawarte w programach wychowawczych i szkolnym programie wychowawczo-profilaktycznym. Prowadzą także warsztaty i szkolenia w ramach współpracy z Powiatową Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną i Policją w zakresie zapobiegania uzależnieniom od substancji psychoaktywnych, tytoniu, profilaktyki HIV/AIDS i e-uzależnień, przeciwdziałaniu cyberprzemocy oraz w zakresie promocji zdrowia i aktywnych form spędzania czasu wolnego.

Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi mogą korzystać z zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, korekcyjno-kompensacyjnych i logopedycznych oraz indywidualnych zajęć rewalidacyjno-wychowawczych.

6. KULTURA, SPORT I REKREACJA

Główną instytucją prowadzącą działalność kulturalną w gminie Miłosław jest Miłosławskie Centrum Kultury. Podstawowym zadaniem Centrum jest prowadzenie działalności rozwijającej i zaspokajającej potrzeby kulturalne i społeczne mieszkańców oraz upowszechnianie i promocja kultury lokalnej. W zależności od potrzeb środowiska placówka organizuje spektakle, koncerty i odczyty, prowadzi naukę języków obcych i działalność wydawniczą, organizuje imprezy rozrywkowe i rekreacyjne, aranżuje spotkania autorskie

i prelekcje. Organizacyjnie – Miłosławskie Centrum Kultury łączy działalność Ośrodka Kultury i Biblioteki Publicznej. Placówka zatrudnia 8 pracowników w Ośrodku Kultury i 5 w bibliotece.

Bazę do prowadzenia działalności kulturalnej w gminie stanowią, obok głównego obiektu w Miłosławiu, świetlice wiejskie znajdujące się w miejscowościach: Pałczyn, Orzechowo, Czeszewo, Bugaj, Mikuszewo, Chlebowo, Nowa Wieś Podgórna, Skotniki, Biechowo, Białe Piątkowo, Kębłowo, Lipie, Rudki, Gorzyce, Książno, które umożliwiają integrację mieszkańców i stwarzają możliwości dla zagospodarowania czasu wolnego dzieci i młodzieży.

Biblioteka służy rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb oświatowych, kulturalnych, informacyjnych i czytelniczych mieszkańców gminy oraz uczestniczy w upowszechnianiu wiedzy i kultury. Do zadań placówki należy w szczególności gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie i ochrona materiałów bibliotecznych, udostępnianie zbiorów na miejscu i wypożyczanie na zewnątrz, prowadzenie wypożyczeń międzybibliotecznych z uwzględnieniem szczególnych potrzeb dzieci i młodzieży oraz osób niepełnosprawnych. Biblioteka posiada 5 punktów bibliotecznych – w Czeszewie, Orzechowie, Mikuszewie, Pałczynie i Skotnikach.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w 2018 roku księgozbiór biblioteczny liczył 43.473 woluminów, liczba czytelników wyniosła 1.136, a liczba wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz – 19.666 woluminów. Placówka umożliwia czytelnikom korzystanie z komputerów z dostępem do sieci Internet. Obok podstawowej działalności Biblioteka aktywnie włącza się w organizację imprez okolicznościowych, konkursów i spotkań, prowadzi warsztaty i lekcje biblioteczne, promuje czytelnictwo poprzez m.in. udział w kampaniach społecznych, jak np. „Mała książka – wielki człowiek”.

Poniższa tabela zawiera wykaz placówek kulturalnych funkcjonujących w gminie.

Tabela 3. Placówki kulturalne w gminie

lp.	nazwa placówki	adres placówki
1.	Miejskie Centrum Kultury w Miłosławiu w tym: Biblioteka Publiczna	ul. Różowa 6, 62-320 Miłosław
2.	Świetlica Wiejska w Pałczynie	Pałczyn 19, 62-320 Miłosław
3.	Świetlica Wiejska w Orzechowie	ul. Klubowa 1, 62-322 Orzechowo
4.	Świetlica Wiejska w Czeszewie	ul. Słoneczna 25, 62-322 Orzechowo

5.	Świetlica Wiejska w Bugaju	Bugaj, 62-320 Miłosław
6.	Świetlica Wiejska w Mikuszewie	62-321 Mikuszewo
7.	Świetlica Wiejska w Chlebowie	Chlebowo, 62-320 Miłosław
8.	Świetlica Wiejska w Nowej Wsi Podgórnej	Nowa Wieś Podgórna, 62-320 Miłosław
9.	Świetlica Wiejska w Skotnikach	Skotniki, 62-320 Miłosław
10.	Świetlica Wiejska w Biechowie	Biechowo, 62-320 Miłosław
11.	Świetlica Wiejska w Białym Piątkowie	Białe Piątkowo, 62-320 Miłosław
12.	Świetlica Wiejska w Kębtowie	Kębtów, 62-320 Miłosław
13.	Świetlica Wiejska w Lipiu	Lipie, 62-320 Miłosław
14.	Świetlica Wiejska w Rudkach	Rudki, 62-320 Miłosław
15.	Świetlica Wiejska w Gorzycach	Gorzyce, 62-320 Miłosław
16.	Świetlica Wiejska w Książnie	Książno, 62-320 Miłosław

Źródło danych: Urząd Gminy Miłosław.

Gmina Miłosław posiada różnorodny kalendarz imprez – kulturalnych, rozrywkowych i sportowo-rekreacyjnych. Do najważniejszych imprez kulturalnych organizowanych w gminie należą m.in.: Dożynki Gminne, Dni Miłosławia, Festiwal Dźwięków Wszelakich Zgrzytowski, Gala disco-polo, Jesienne spotkania z muzyką, Wiosenne spotkania z muzyką, Spotkanie z Mikołajem.

Upowszechnianiu kultury fizycznej, sportu i rekreacji w gminie służy dostępna na jej terenie infrastruktura sportowo-rekreacyjna. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 4. Obiekty sportowo-rekreacyjne w gminie

lp.	nazwa obiektu	adres obiektu
1.	Hala Sportowa w Bugaju	Bugaj 7, 62-320 Miłosław
2.	Hala Sportowa w Orzechowie	ul. Szkolna 18, 62-320 Orzechowo
3.	Boisko Orlik w Miłosławiu	ul. Poznańska 1, 62-320 Miłosław
4.	Boisko Orlik w Orzechowie	ul. Szkolna 18, 62-322 Orzechowo

Źródło danych: Urząd Gminy Miłosław.

Wśród ważniejszych imprez sportowo-rekreacyjnych organizowanych w gminie wymienić należy organizowany corocznie we wrześniu w ramach Grand Prix Powiatu Wrzesińskiego bieg Miłosław Biega oraz turniej w piłkę siatkową O Puchar Przewodniczącego

Rady Miejskiej w Miłosławiu – także corocznie organizowany, w okresie ferii zimowych w hali sportowej w Bugaju.

Gmina posiada zasoby przyrodnicze i kulturowe pozwalające na rozwój na jej terenie różnych form wypoczynku i rekreacji. Głównym atutem jest czyste środowisko naturalne, ciekawy krajobraz, na który składają się rozległe lasy, obszary chronionej przyrody, Warta a także unikalne zabytki kultury materialnej. Przez teren gminy przebiegają 3 szlaki turystyczne – żółty, niebieski i czerwony. Na jej obszarze działają także gospodarstwa agroturystyczne.

7. ZDROWIE I PROBLEM NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

W gminie Miłosław funkcjonują 2 zakłady opieki zdrowotnej oraz działają 3 apteki. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 5. Zakłady opieki zdrowotnej i apteki w gminie

lp.	nazwa podmiotu	adres podmiotu
1.	Przychodnia Lekarza Rodzinnego „Hikomed” s.c. w Miłosławiu	ul. Wrzesińska 27, 62-320 Miłosław
2.	Poradnia Lekarza Rodzinnego w Orzechowie	ul. Świerkowa 5, 62-322 Orzechowo
3.	Apteka św. Jakuba w Miłosławiu	ul. Plac Wiosny Ludów 22, 62-320 Miłosław
4.	Apteka „U Złotego Źródła” w Miłosławiu	ul. Wrzesińska 24b, 62-320 Miłosław
5.	Apteka „Arnika” w Miłosławiu	ul. Kolejowa 21, 62-322 Orzechowo

Źródło danych: Urząd Gminy Miłosław.

W ramach Przychodni Lekarza Rodzinnego „Hikomed” s.c. w Miłosławiu przyjmuje 4 lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej, w tym 1 pediatrę, oraz usługi świadczą 2 pielęgniarki. Z kolei w Poradni Lekarza Rodzinnego w Orzechowie pracują 1 lekarz rodzinny oraz 3 pielęgniarki.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w latach 2016-2018 liczba porad udzielonych w gminie w ramach podstawowej opieki zdrowotnej ulegała wahaniom (46.894 w 2016 r., 49.137 w 2017 r., 48.573 w 2018 r.), podobnie jak liczba porad udzielonych w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (48.286 w 2016 r., 50.456 w 2017 r., 49.564 w 2018 r.).

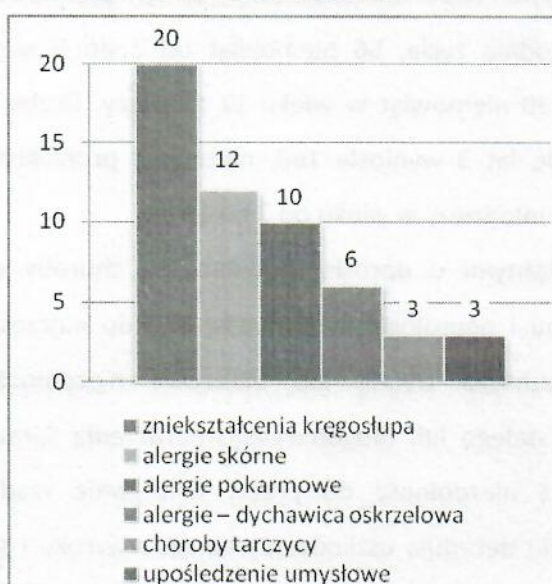
Specjalistyczne świadczenia zdrowotne, świadczenia zdrowotne w warunkach zamkniętych oraz nocną i świąteczną opiekę lekarską i pielęgniarską dla mieszkańców gminy realizują placówki znajdujące się we Wrześni, m.in. Szpital Powiatowy sp. z o.o. (ul. Słowackiego 2, 62-300 Września).

Informacji na temat stanu zdrowia mieszkańców gminy dostarczają dane przekazane przez Przychodnię Lekarza Rodzinnego „Hikomed” s.c. w Miłosławiu. Wynika z nich, że w 2018 roku z powodu chorób przewlekłych pod opieką czynną lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej pozostawało 57 dzieci i młodzieży oraz 315 osób dorosłych. Najczęściej stwierdzanymi u osób w wieku przedprodukcyjnym schorzeniami były: zniekształcenia kręgosłupa (20 osób), alergie skórne (12), alergie pokarmowe (10), alergie – dychawica oskrzelowa (6), choroby tarczycy i upośledzenie umysłowe (po 3). Z kolei u osób dorosłych najczęściej odnotowywano choroby układu krążenia (160 osób), cukrzycę (102), przewlekły nieżyt oskrzeli – dychawicę oskrzelową (30), nowotwory (13) i choroby tarczycy (8).

Na koniec 2018 roku łączna liczba osób zadeklarowanych do lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej w ww. placówce wynosiła 6.420, w tym 1.120 dzieci i 5.300 osób dorosłych.

Dane szczegółowe na temat schorzeń najczęściej stwierdzanych u dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 17. Schorzenia najczęściej stwierdzane u dzieci i młodzieży w 2018 roku

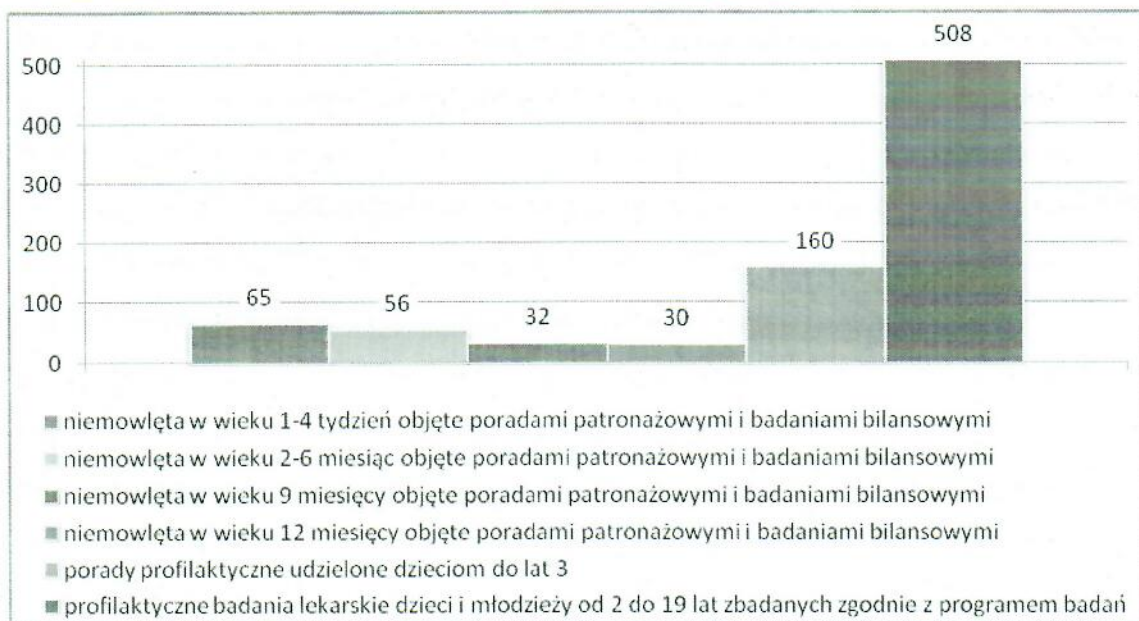
Wykres 18. Schorzenia najczęściej stwierdzane u osób dorosłych w 2018 roku

Źródło danych: Przychodnia Lekarza Rodzinnego „Hikomed” s.c. w Miłosławiu.

W 2018 roku Przychodnia Lekarza Rodzinnego „Hikomed” s.c. w Miłosławiu sprawowała także opiekę profilaktyczną nad matką i dzieckiem. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 19. Opieka profilaktyczna nad matką i dzieckiem w 2018 roku

Źródło danych: Przychodnia Lekarza Rodzinnego „Hikomed” s.c. w Miłosławiu.

W 2018 roku poradom patronażowym i badaniom bilansowym (w tym przesiewowym) poddano 65 niemowląt od 1 do 4 tygodnia życia, 56 niemowląt od 2 do 6 miesięcy, 32 niemowląt w wieku 9 miesięcy oraz 30 niemowląt w wieku 12 miesięcy. Liczba porad profilaktycznych udzielonych dzieciom do lat 3 wyniosła 160, natomiast profilaktycznym badaniom lekarskim poddano 508 dzieci i młodzieży w wieku od 2 do 19 lat.

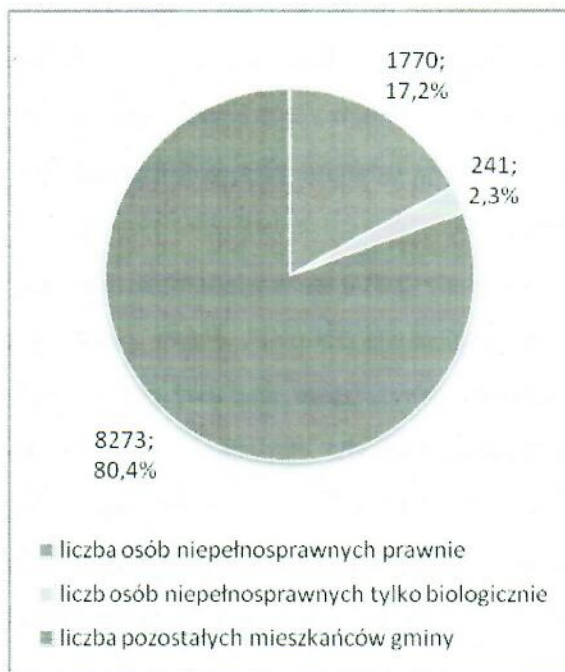
Schorzeniami najczęściej stwierdzanymi u dorosłej populacji są choroby układu krążenia. Obok schorzeń narządów ruchu i neurologicznych należą one do najczęstszych przyczyn niepełnosprawności, która oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Relatywnie rzadziej o obniżonej sprawności w codziennym życiu decydują uszkodzenia narządu wzroku i słuchu, choroba psychiczna oraz upośledzenie umysłowe.

Mimo upływu ponad dziesięciu lat, jedynym, pełnym źródłem informacji, które na szczeblu gminnym pozwala ustalić liczbę osób niepełnosprawnych oraz dokonać ich charakterystyki są dane Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku. Wyniki ostatniego, przeprowadzonego w 2011 roku Spisu nie zostały bowiem szczegółowo opracowane na szczeblu gminnym.

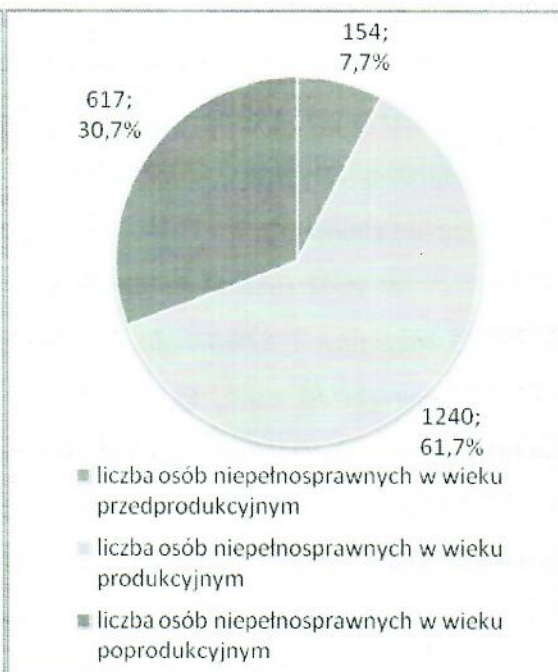
W 2002 roku w gminie Miłosław mieszkali 2.011 osób niepełnosprawnych, w tym 961 mężczyzn i 1.050 kobiet. Wśród nich większość stanowiły osoby niepełnosprawne prawnie (1.770 osób, tj. 88%), czyli takie, które w czasie badania posiadały aktualne orzeczenie ustalające niezdolność do pracy, stopień niepełnosprawności, celowość przekwalifikowania lub inwalidztwo (osoby w wieku 16 lat i więcej) lub dysponowały uprawnieniem do pobierania zasiłku pielęgnacyjnego (dzieci poniżej 16 roku życia). Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie, czyli takie, które nie posiadały orzeczenia, ale miały (odczuwały) całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych, stanowiły grupę 241 osób (12%).

Udział osób dotkniętych niepełnosprawnością w ogóle mieszkańców gminy wynosił 19,6%, a w ich strukturze wiekowej dominowały osoby w wieku produkcyjnym (1.240 osób, tj. 61,7%) i poprodukcyjnym (617 osób, tj. 30,7%). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 20. Osoby niepełnosprawne w ogóle mieszkańców gminy w 2002 roku

Wykres 21. Struktura wiekowa osób niepełnosprawnych w gminie w 2002 roku

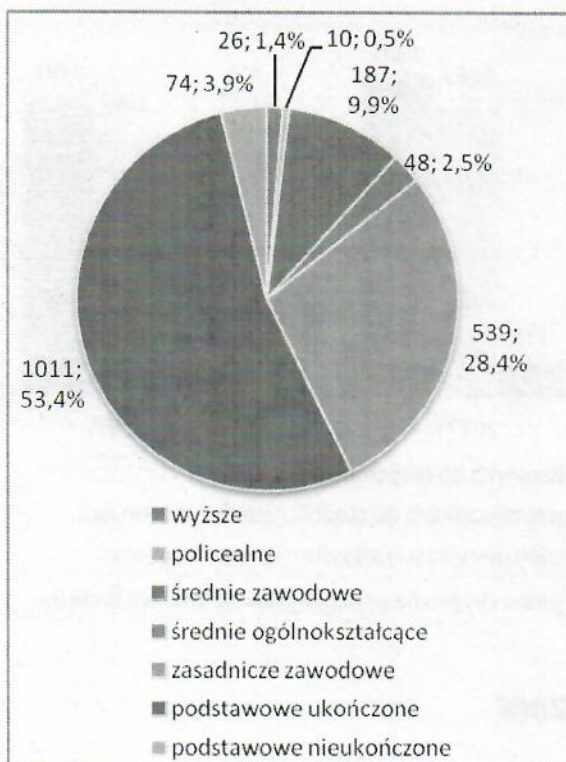
Źródło danych: Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2002.

Osoby niepełnosprawne będące w wieku produkcyjnym stanowiły 19,5% ogółu ludności gminy będącej w tej ekonomicznej grupie wieku w 2002 roku. Większy był udział osób dotkniętych niepełnosprawnością w gronie osób w wieku poprodukcyjnym, wynosił on bowiem 45,9%.

Na poziom uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym ma wpływ nie tylko rodzaj i stopień niepełnosprawności czy wiek, ale również posiadane wykształcenie, a co za tym idzie przygotowanie zawodowe. W 2002 roku wśród mieszkańców gminy w wieku 13 lat i więcej dotkniętych niepełnosprawnością największą grupę stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym (1.011 osób). Niski poziom wykształcenia w znaczący sposób utrudniał osobom niepełnosprawnym znalezienie i utrzymanie zatrudnienia. Potwierdzają to dane dotyczące poziomu ich aktywności zawodowej, z których wynika, że zdecydowana większość osób dotkniętych niepełnosprawnością była bierna zawodowo (1.688 osób, tj. 83,9%).

Dane szczegółowe na temat poziomu wykształcenia osób niepełnosprawnych z gminy oraz ich aktywności ekonomicznej przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 22. Osoby niepełnosprawne w wieku 13 lat i więcej w gminie według poziomu wykształcenia w 2002 roku

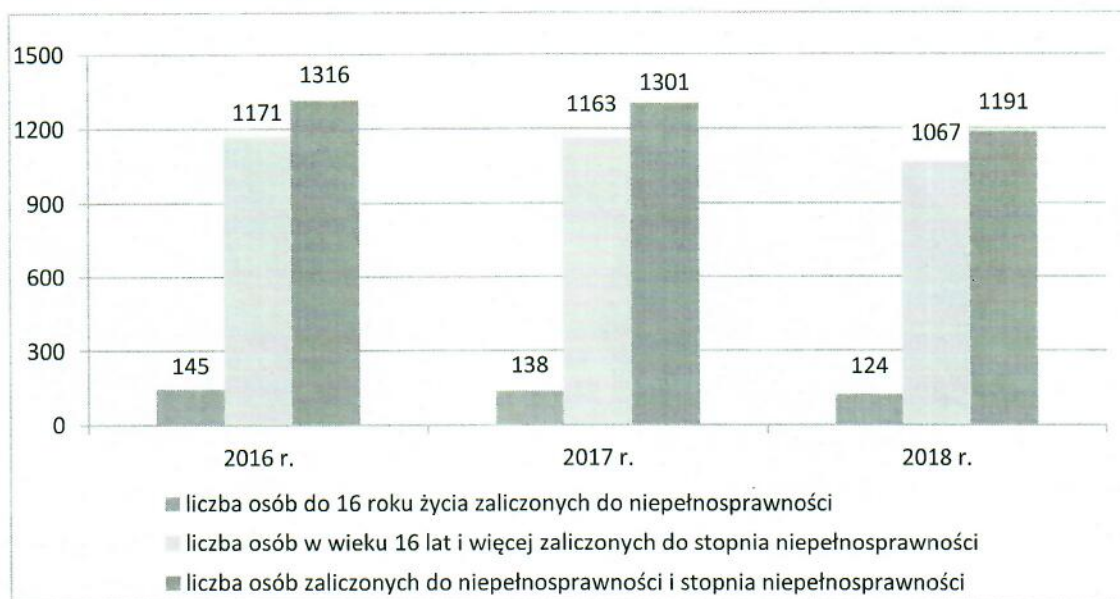
Wykres 23. Osoby niepełnosprawne w gminie według aktywności ekonomicznej w 2002 roku

Źródło danych: Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2002.

Orzecznictwem o niepełnosprawności w odniesieniu do mieszkańców gminy Miłostów zajmuje się Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności we Wrześni. Według jego danych, w latach 2016-2018 liczba osób do 16 roku życia zaliczonych do niepełnosprawności zmniejszała się z roku na rok (ze 145 w 2016 r. do 124 w 2018 r.), podobnie jak liczba osób w wieku 16 lat i więcej zaliczonych do stopnia niepełnosprawności (z 1.171 w 2016 r. do 1.067 w 2018 r.). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 24. Mieszkańcy powiatu wrzesińskiego zaliczeni przez PZON we Wrześni do osób niepełnosprawnych i stopnia niepełnosprawności w latach 2016-2018

Źródło danych: Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności we Wrześni.

8. UZALEŻNIENIA I PRZEMOC W RODZINIE

Alkoholizm, narkomania i przemoc w rodzinie są problemami społecznymi, które powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka. Wpływają negatywnie na poczucie bezpieczeństwa społecznego, ogólny stan zdrowia, relacje rodzinne i międzyludzkie, a także zdolność do konkurencji na rynku pracy.

Wśród przyczyn popadania w alkoholizm zasadniczą rolę odgrywają uwarunkowania społeczne, nieprawidłowe wzorce rodzinne, brak celów życiowych i utrata zatrudnienia. Szerzeniu się narkomanii sprzyjają natomiast coraz większa powszechność i dostępność środków odurzających, panująca moda na ich zażywanie, chęć poszukiwania nowych wrażeń i doznań oraz traktowanie narkotyków jako środków umożliwiających ucieczkę od trudności życia codziennego, rozładowanie stresu i konfliktów. Przemoc w rodzinie jest z kolei problemem mającym często swoje źródło w uzależnieniach i ubóstwie. Jej ofiarami są niejednokrotnie osoby słabe fizycznie, psychicznie, o niskim poczuciu własnej wartości, zależne od sprawcy. Na ogół są to kobiety i dzieci, rzadziej osoby niepełnosprawne, starsze i chore.

Trudno jest ustalić liczbę osób zmagających się z problemami alkoholowymi, które niejednokrotnie są przyczyną wystąpienia przemocy w rodzinie. Dane szacunkowe w tym

zakresie przygotowała Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Zawiera je poniższa tabela.

Tabela 6. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych

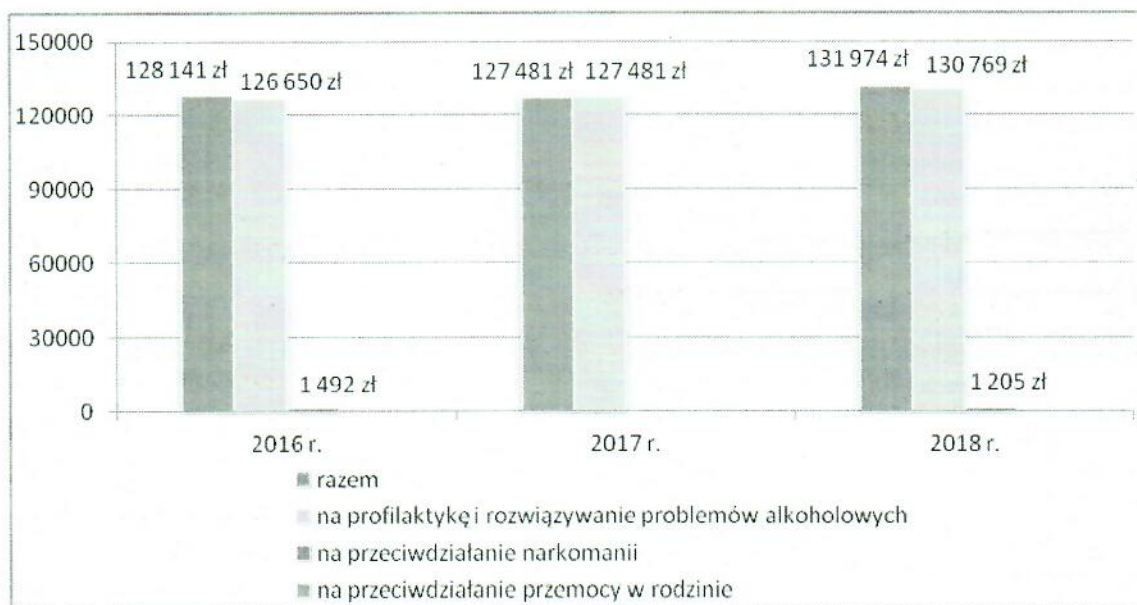
		w Polsce	w 100-tys. mieście	w 25-tys. mieście	w 10-tys. gminie
liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 800 tys.	ok. 2.000 osób	ok. 500 osób	ok. 200 osób
dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice)	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
osoby pijące szkodliwie	5-7% populacji	2-2,5 mln	5.000-7.000 osób	1.250-1.750 osób	ok. 500-700 osób
ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	2/3 osób dorosłych oraz 2/3 dzieci z tych rodzin	razem ok. 2 mln osób: dorosłych i dzieci	ok. 5.300 osób: dorosłych i dzieci	ok. 1.330 osób: dorosłych i dzieci	ok. 530 osób: dorosłych i dzieci

Źródło danych szacunkowych: Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Prowadzenie działań w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień i przemocy w rodzinie oraz integracji społecznej osób nimi dotkniętych należy do zadań własnych gminy. Działania te podejmowane są w oparciu o gminne programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii i przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz przy wykorzystaniu zaplanowanych w ich ramach środków finansowych.

Poniższy wykres przedstawia wysokość środków finansowych wydatkowanych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych oraz przeciwdziałanie narkomanii i przemocy w rodzinie w gminie Miłosław w latach 2016-2018.

Wykres 25. Środki finansowe wydatkowane na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień i przemocy w rodzinie w gminie w latach 2016-2018

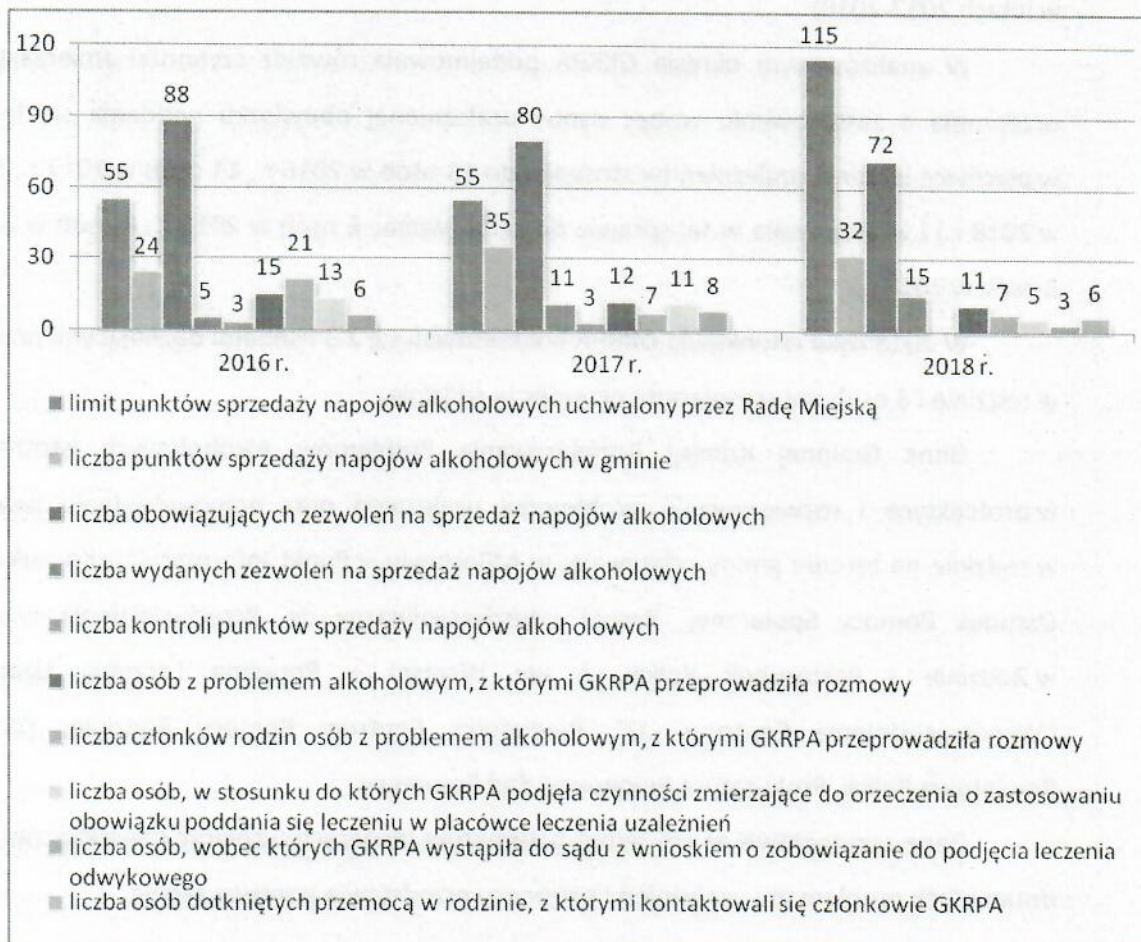

Źródło danych: Urząd Gminy Miłosław.

W latach 2016-2018 wysokość środków finansowych wydatkowanych w gminie na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych oraz przeciwdziałanie narkomanii była na zbliżonym poziomie (128.141 zł w 2016 r., 127.481 zł w 2017 r., 131.974 zł w 2018 r.).

Poniższy wykres przedstawia wybrane dane na temat rynku napojów alkoholowych w gminie Miłosław, a także aktywności Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, która zajmuje się inicjowaniem działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracją społeczną osób uzależnionych od alkoholu. W ramach swoich zadań podejmuje ona m.in. czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego.

Wykres 26. Wybrane dane dotyczące rynku napojów alkoholowych w gminie oraz działalności GKRPA w latach 2016-2018

Źródło danych: Urząd Gminy Miłosław.

W 2018 roku uchwalony przez Radę Miejską limit punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie był dużo wyższy niż w latach 2016-2017 (po 55 w latach 2016-2017, 115 w 2018 r.), a ich liczba ulegała wahaniom (24 w 2016 r., 35 w 2017 r., 32 w 2018 r.). Z kolei liczba obowiązujących zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych zmniejszała się z roku na rok (z 88 w 2016 r. do 72 w 2018 r.), a liczba wydanych zezwoleń stale rosła (z 5 w 2016 r. do 15 w 2018 r.). Warto dodać, że w analizowanym okresie nie wydano żadnej decyzji w sprawie cofnięcia zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych.

W latach 2016-2018 liczba osób z problemem alkoholowym, z którymi GKRPA przeprowadziła rozmowy, zmniejszała się nieznacznie z roku na rok (z 15 w 2017 r. do 11

w 2019 r.), a liczba członków rodzin osób z problemem alkoholowym, z którymi GKRPA przeprowadziła rozmowy w latach 2017-2018, była niższa niż w 2016 roku (21 w 2016 r., po 7 w latach 2017-2018).

W analizowanym okresie GKRPA podejmowała również czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnień (w stosunku do 13 osób w 2016 r., 11 osób w 2017 r., 5 osób w 2018 r.) i występowała w tej sprawie do sądu (wobec 6 osób w 2016 r., 8 osób w 2017 r., 3 osób w 2018 r.).

W 2018 roku członkowie GKRPA kontaktowali się z 3 osobami doznającymi przemocy w rodzinie i 3 osobami stosującymi przemoc w rodzinie.

Obok Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych istotną rolę w profilaktyce i rozwiązywaniu problemów uzależnień oraz przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie na terenie gminy odgrywają: w Miłosławiu – Punkt Informacyjno-Konsultacyjny, Ośrodek Pomocy Społecznej, Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Posterunek Policji, a we Wrześni – Poradnia Leczenia Uzależnień i Współuzależnienia Centrum „U”, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Komenda Powiatowa Policji, Prokuratura Rejonowa i Sąd Rejonowy.

Dane szczegółowe na ich temat podmiotów mogących wspierać mieszkańców gminy dotkniętych problemami uzależnień i przemocy przedstawia poniższa tabela.

Tabela 7. Podmioty mogące wspierać mieszkańców gminy dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie

nazwa jednostki	adres jednostki
Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Miłosławiu	ul. Wrzeńska 19, 62-320 Miłosław
Punkt Informacyjno-Konsultacyjny przy Miłosławskim Centrum Kultury w Miłosławiu	ul. Różowa 6, 62-320 Miłosław
Ośrodek Pomocy Społecznej w Miłosławiu	ul. Wrzeńska 19, 62-320 Miłosław
Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	ul. Wrzeńska 19, 62-320 Miłosław
Poradnia Leczenia Uzależnień i Współuzależnienia Centrum „U” we Wrześni	ul. Witkowska 3, 62-300 Września
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrześni	ul. Wojska Polskiego 1, 62-300 Września
Posterunku Policji w Miłosławiu	ul. Pałczyńskich 3, 62-320 Miłosław

Komenda Powiatowa Policji we Wrześni	ul. Szkolna 23, 62-300 Września
Prokuratura Rejonowa we Wrześni	ul. Sądowa 1a, 62-300 Września
Sąd Rejonowy we Wrześni	ul. Jana Pawła II 10, 62-300 Września

Źródło danych: Urząd Gminy Miłosław.

W Punkcie Informacyjno-Konsultacyjnym przy Miłosławskim Centrum Kultury w Miłosławiu usługi świadczy instruktor terapii uzależnień. W latach 2016-2018 w Punkcie udzielono pomocy odpowiednio 5, 1 i 2 osobom z problemem alkoholowym oraz odpowiednio 6, 12 i 17 dorosłym członkom rodziny osoby z problemem alkoholowym.

Z danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Miłosławiu wynika, że w latach 2016-2018 liczba rodzin i osób w rodzinach objętych wsparciem z powodu alkoholizmu zmniejszała się z roku na rok (44 rodziny liczące 101 osób w 2016 r., 36 rodzin liczących 93 osoby w 2017 r., 26 rodzin liczących 60 osób w 2018 r.). Jednocześnie wahaniom ulegała liczba rodzin i osób w rodzinach, którym OPS udzielił pomocy w związku z przemocą w rodzinie (9 rodzin liczących 18 osób w 2016 r., 1 rodzina licząca 4 osoby w 2017 r., 4 rodziny liczące 9 osób w 2018 r.). W latach 2016-2017 Ośrodek objął również wsparciem 1 rodzinę liczącą 4 osoby, a w 2018 roku 1 osobę zmagającą się z problemem narkomanii.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Miłosławiu zapewniał również obsługę organizacyjno-techniczną Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, w ramach którego w latach 2016-2018 powołano odpowiednio 27, 16 i 19 grup roboczych.

Prowadzona w gminie działalność profilaktyczna z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie (w szczególności w funkcjonujących na jej terenie placówkach oświatowych) obejmuje m.in. organizowanie i realizowanie programów profilaktycznych, jednorazowych prelekcji i pogadanek, spektakli, festynów i innych imprez plenerowych, imprez sportowych, konkursów, szkoleń i warsztatów dla nauczycieli, pozalekcyjnych zajęć sportowych oraz wypoczynku dla dzieci i młodzieży.

W 2018 roku skierowanymi do dzieci i młodzieży programami z obszaru profilaktyki uniwersalnej objęto 153 uczniów i 20 nauczycieli, w jednorazowych prelekcjach i pogadankach uczestniczyło 1.015 osób, w spektaklach profilaktycznych – 338 osób, w festynach i innych imprezach plenerowych – 725 osób, w imprezach sportowych – 1.100 osób, w konkursach – 130 osób, w szkoleniach i warsztatach dla nauczycieli – 4 osoby, w

pozalekcyjnych zajęciach sportowych – 585 osób, w koloniach z programem socjoterapeutycznymi – 15 dzieci z rodzin z problemem alkoholowym.

9. PROBLEM BEZDOMNOŚCI

W ujęciu socjologicznym bezdomność jest problemem społecznym charakteryzującym się brakiem stałego miejsca zamieszkania. Ze względu na trudną do określenia skalę, złożone przyczyny oraz szczególnie dotkliwe społeczno-ekonomiczne skutki jest zjawiskiem o zasięgu i znaczeniu globalnym, mającym jednocześnie specyficzne regionalne i lokalne uwarunkowania, które wpływają na dobór odpowiednich środków przeciwdziałania.

Zapobieganie bezdomności wymaga aktywnego, zintegrowanego i kompleksowego działania. Wykorzystanie istniejących zasobów środowiska i tworzenie warunków do wdrażania nowych form wsparcia na rzecz osób bezdomnych i ich integracji z otoczeniem powinno stanowić podstawowy cel prowadzonej na szczeblu lokalnym polityki społecznej.

W gminie Miłosław problem bezdomności ma charakter jednostkowy. Pomoc osobom zagrożonym i dotkniętym bezdomnością świadczy Ośrodek Pomocy Społecznej w Miłosławiu. W 2016 roku, w związku z bezdomnością, objął on wsparciem 3 osoby, w 2017 roku 7 osób, a w 2018 roku 1 osobę.

W gminie nie ma placówek zapewniających schronienie osobom bezdomnym. Osoby takie są kierowane głównie do Schroniska dla osób bezdomnych „Markot” w Zielińcu (Zieliniec 73 62-306 Kołaczkowo), które zapewnia schronienie i pomoc psychologiczną.

10. PRZESTĘPCZOŚĆ

Przestępczość jest dynamicznym, podlegającym rozwojowi zjawiskiem społecznym, które stanowi zagrożenie dla obowiązującego porządku prawnego. W zależności od swej intensywności i częstotliwości wpływa na formowanie się postaw i zachowań ludności oraz odciska piętno na jej funkcjonowaniu.

Zapobieganie przestępczości wymaga zastosowania rozwiązań kompleksowych, zakładających wspólne zaangażowanie instytucji i organizacji państwowych, samorządowych

i społecznych, przedstawicieli społeczności lokalnych oraz środków masowego przekazu. Ważną rolę w zakresie inicjowania i organizowania tej działalności odgrywa policja.

Nad bezpieczeństwem mieszkańców gminy Miłosław czuwa Komenda Powiatowa Policji we Wrześni (ul. Szkolna 23, 62-300 Września) a bezpośrednie czynności policyjne wykonują funkcjonariusze Posterunku Policji w Miłosławiu (ul. Pałczyńskich 3, 62-320 Miłosław). Według danych Posterunku Policji w Miłosławiu, w 2018 roku na terenie gminy odnotowano 67 przestępstw i zatrzymano 54 podejrzanych o ich popełnienie.

Dane szczegółowe na temat przestępstw popełnionych w gminie w 2018 roku przedstawia poniższa tabela.

Tabela 8. Przestępczość w gminie w 2018 roku

kategoria przestępstwa	liczba przestępstw	liczba podejrzanych
kradzież mienia	7	–
kradzież z włamaniem	7	3
nietrzeźwi kierujący	6	6
uszkodzenie mienia	3	3
oszustwo	3	3
groźby karalne	3	3
naruszenie sądowego zakazu	3	3
wypadek przy pracy	2	–
znęcanie się nad rodziną	3	3
uchylanie się od obowiązku alimentacji	30	30

Źródło danych: Posterunek Policji w Miłosławiu.

Funkcjonariusze Komendy Powiatowej Policji we Wrześni, mając na względzie poprawę bezpieczeństwa mieszkańców, realizują programy prewencyjne adresowane m.in. do dzieci, młodzieży, osób starszych i z niepełnosprawnościami.

11. POMOC SPOŁECZNA

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Instytucja

ta wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka (art. 2 pkt 1 i art. 3 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej).

Zadania pomocy społecznej w gminie Miłosław wykonuje Ośrodek Pomocy Społecznej w Miłosławiu. Podejmuje on działania m.in. na podstawie następujących przepisów prawa: ustawa o pomocy społecznej, ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, ustawa o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, ustawa o Karcie Dużej Rodziny oraz ustawa o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”.

W 2018 roku kadrę Ośrodka stanowiło 21 osób, w tym kierownik i 5 pracowników socjalnych. W analizowanym roku Ośrodek spełniał wynikający z art. 110 ust. 11-12 ustawy o pomocy społecznej obowiązek zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy 1 pracownika socjalnego na 2 tysiące mieszkańców, nie mniej jednak niż 3 pracowników, lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną 1 pracownika socjalnego na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących.

Dane szczegółowe na temat stanu zatrudnienia w OPS-ie i kwalifikacji pracujących w nim osób przedstawia poniższa tabela.

Tabela 9. Kadra OPS-u i jej kwalifikacje w 2018 roku

	liczba osób
kadra kierownicza	1
wykształcenie wyższe	1
specjalizacja z zakresu organizacji pomocy społecznej	1
pracownicy socjalni	5
wykształcenie wyższe	3
wykształcenie średnie	2
specjalizacja 1-ego stopnia w zawodzie pracownika socjalnego	0
specjalizacja 2-ego stopnia w zawodzie pracownika socjalnego	0
specjalizacja z zakresu organizacji pomocy społecznej	0
pozostali pracownicy	15
wykształcenie wyższe	6
wykształcenie średnie	4
wykształcenie inne	5

wolontariusze	0
pracownicy zatrudnieni w ramach zatrudnienia subsydiowanego	0
staże	0

Źródło danych: Ośrodek Pomocy Społecznej w Miłosławiu.

W latach 2016-2018 wydatki na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej i innych obszarów polityki społecznej w gminie ulegały wahaniom (10.759.951 zł w 2016 r., 14.008.902 zł w 2017 r., 12.351.043 zł w 2018 r.). Zdecydowaną większość z nich wydatkowano na świadczenia wychowawcze oraz świadczenia rodzinne. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 10. Wydatki na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej i innych obszarów polityki społecznej w gminie w latach 2016-2018

rozdziały	wysokość wydatków (w zł)		
	w 2016 r.	w 2017 r.	w 2018 r.
ochrona zdrowia			
przeciwdziałanie narkomanii	1.492	0	1.205
przeciwdziałanie alkoholizmowi	126.650	127.481	131.974
pomoc społeczna			
placówki opiekuńczo-wychowawcze	55.332	0	0
domy pomocy społecznej	75.756	88.171	84.869
przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	5.000	1.455	2.197
składki na ubezpieczenia zdrowotne	46.018	48.794	52.447
zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	117.884	118.631	112.326
dodatki mieszkaniowe	346.307	313.925	298.085
zasiłki stałe	194.378	188.650	187.610
Ośrodek Pomocy Społecznej	890.109	937.143	761.910
usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	140.604	159.554	151.512
pomoc w zakresie dożywiania	200.000	130.000	130.000
usuwanie skutków klęsk żywiołowych	0	1.001.000	44.000
rodzina			
świadczenie wychowawcze	5.231.348	6.989.732	6.464.414
świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	3.155.339	3.656.953	3.657.066
wspieranie rodziny	42.033	39.022	54.301
rodziny zastępcze	0	75.000	78.196
edukacyjna opieka wychowawcza			
pomoc materialna dla uczniów	131.701	103.526	102.523
pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej			

pozostała działalność w zakresie polityki społecznej	0	29.865	36.408
ogółem	10.759.951	14.008.902	12.351.043
w tym w budżecie OPS-u	10.500.108	13.777.895	12.115.341

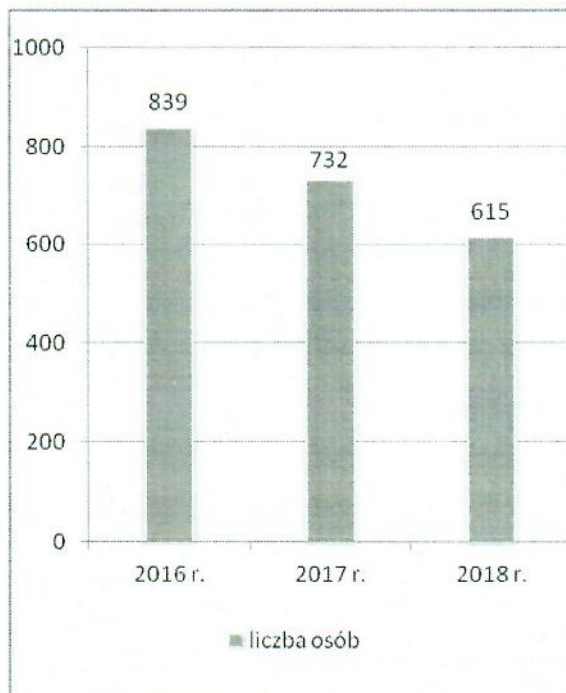
Źródło danych: Ośrodek Pomocy Społecznej w Miłosławiu.

W latach 2016-2018 liczba osób w rodzinach, którym udzielono pomocy i wsparcia oraz przyznano świadczenie, spadała z roku na rok (z 839 w 2016 r. do 615 w 2018 r.). Stale zmniejszała się również liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie pieniężne (z 682 w 2016 r. do 487 w 2018 r.) oraz świadczenie niepieniężne (z 486 w 2016 r. do 280 w 2018 r.).

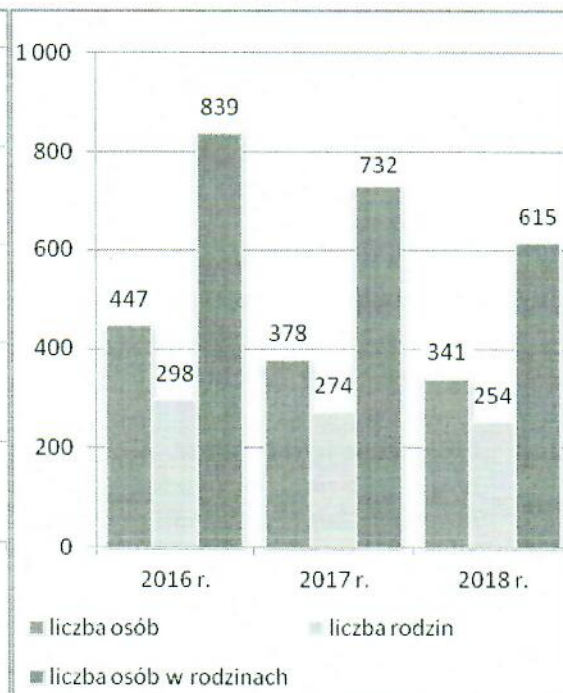
W latach 2016-2018 liczba rodzin, z którymi przeprowadzono wywiad środowiskowy, zmniejszała się (299 w 2016 r., 274 w 2017 r., 262 w 2018 r.), podobnie jak liczba osób przebywających w tych rodzinach (840 w 2016 r., 732 w 2017 r., 630 w 2018 r.).

Poniższe wykresy przedstawiają dane szczegółowe na temat korzystających z pomocy społecznej w gminie.

Wykres 27. Osoby w gminie, którym w latach 2016-2018 udzielono pomocy i wsparcia

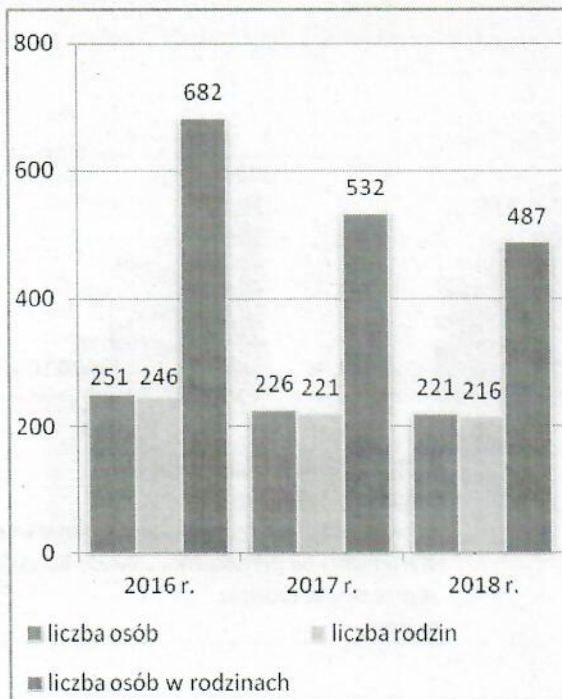

Wykres 28. Osoby i rodziny w gminie, którym w latach 2016-2018 przyznano świadczenie

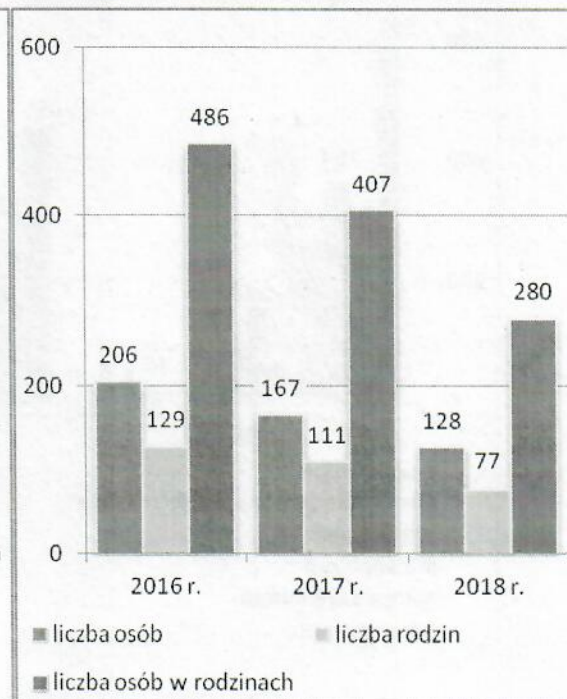

Źródło danych: Ośrodek Pomocy Społecznej w Miłosławiu.

Wykres 29. Osoby i rodziny w gminie, którym w latach 2016-2018 przyznano świadczenie pieniężne

Wykres 30. Osoby i rodziny w gminie, którym w latach 2016-2018 przyznano świadczenie niepieniężne

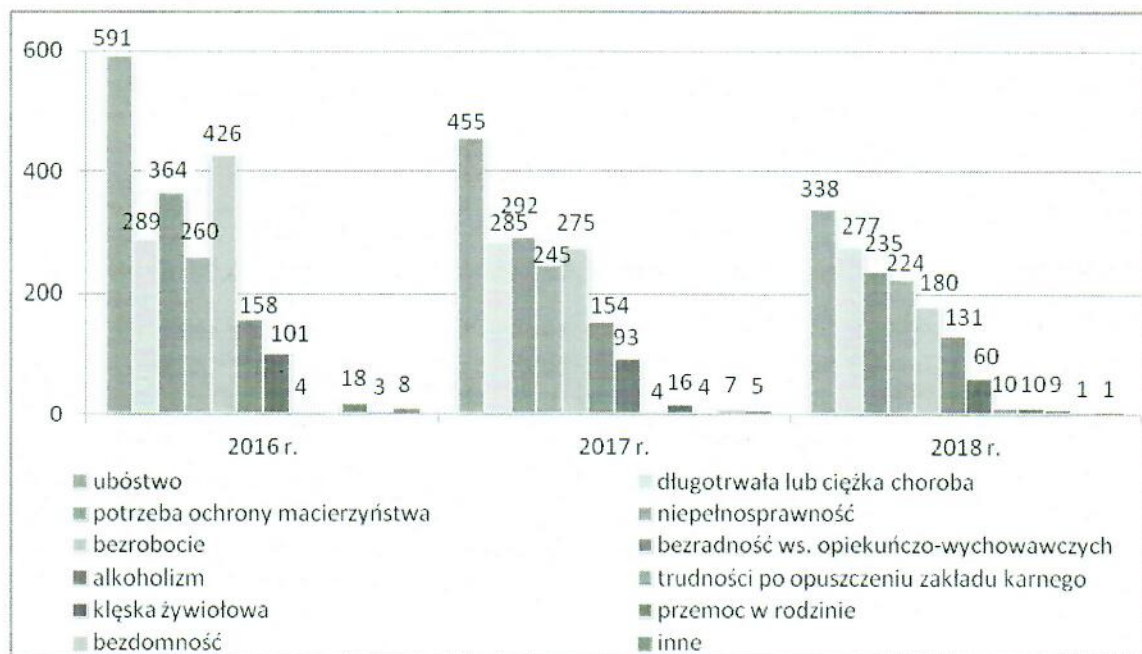

Źródło danych: Ośrodek Pomocy Społecznej w Miłosławiu.

Wśród mieszkańców gminy korzystających ze wsparcia OPS-u w latach 2016-2018 najliczniejszą grupę stanowiły osoby dotknięte ubóstwem. W 2016 roku stanowiły one 70%, a w kolejnych latach odpowiednio 62,2% i 55% świadczeniobiorców, którym przyznano świadczenie.

Znaczna część beneficjentów świadczeń pomocy społecznej w gminie Miłosław zmagająca się z długotrwałą lub ciężką chorobą, niepełnosprawnością i bezrobociem oraz wymagała ochrony macierzyństwa i wielodzietności, a także doświadczała bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 31. Powody przyznawania pomocy społecznej w gminie w latach 2016-2018 (liczba osób w rodzinach)

Źródło danych: Ośrodek Pomocy Społecznej w Miłosławiu.

W latach 2016-2018 systematycznie spadała liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną z wszystkich głównych powodów przyznawania świadczeń pomocy społecznej w gminie, tj. ubóstwa (z 591 w 2016 r. do 338 w 2018 r.), długotrwałej lub ciężkiej choroby (z 289 w 2016 r. do 277 w 2018 r.), potrzeby ochrony macierzyństwa i wielodzietności (z 364 w 2016 r. do 235 w 2018 r.), niepełnosprawności (z 260 w 2016 r. do 224 w 2018 r.), bezrobocia (z 426 w 2016 r. do 180 w 2018 r.), bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego (ze 158 w 2016 r. do 131 w 2018 r.) oraz alkoholizmu (ze 101 w 2016 r. do 60 w 2018 r.).

Świadczenia pomocy społecznej udzielane przez OPS mają głównie charakter pieniężny, niepieniężny i usługowy. Dane szczegółowe w tym zakresie za lata 2016-2018 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 11. Formy świadczeń pomocy społecznej udzielonych w gminie przez OPS w latach 2016-2018

formy świadczeń		liczba osób			kwota świadczeń		
		2016 r.	2017 r.	2018 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.
pieniężne	zasiłek stały	43	40	40	194.378	188650	187610
	zasiłek okresowy	57	44	37	65.000	49.225	42.326
	zasiłek celowy	229	207	202	148.316	115.587	133.781
	w tym: zasiłek celowy przyznany w ramach programu „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania”	159	126	135	92.726	48.287	66.191
niepieniężne	posiłek	171	137	105	107.274	81.713	63.809
	w tym: posiłek przyznany w ramach programu „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania”	171	137	105	107.274	81.713	63.809
	schronienie	1	2	1	2.100	1.070	700
	ubranie	0	0	0	0	0	0
	sprawienie pogrzebu	1	0	1	1.966	0	1.710
	odpłatność gminy za pobyt w domu pomocy społecznej	4	4	3	75.756	88.171	84.869
usługi	usługi opiekuńcze	31	27	23	140.604	159.554	151.512
	specjalistyczne usługi opiekuńcze	0	0	0	0	0	0
	specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi	0	0	0	0	0	0
	poradnictwo specjalistyczne	2*	2*	2*	X	X	X
	praca socjalna	298*	275*	254*	X	X	X
	interwencja kryzysowa	0*	1*	10*	X	X	X
	kontrakt socjalny	0	0	0	X	X	X
	projekt socjalny	0	0	0	X	X	X
indywidualne programy pomocy	indywidualny program wychodzenia z bezdomności	0	0	1	X	X	X
	indywidualny program zatrudnienia socjalnego (CIS)	0	0	0	X	X	X
wspieranie rodziny i piecza zastępcza	wspieranie rodziny przez asystenta rodziny (liczba asystentów rodziny)	16* (1)	18* (1)	10* (1)	X	X	X
	liczba dzieci z gminy w pieczy zastępczej (odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej; w zł)	3 (55.332)	3 (75.000)	3 (78.196)	X	X	X

*liczba rodzin

Źródło danych: Ośrodek Pomocy Społecznej w Miłosławiu.

Spośród świadczeń pieniężnych najczęściej udzielaną formą pomocy w latach 2016-2018 był zasiłek celowy. Jest on przyznawany na zaspokojenie niezbędnej potrzeby bytowej, a w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, obuwia, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, opłat za gaz, energię, wodę i czynsz, a także kosztów pogrzebu. W latach 2017-2018 liczba osób nim objętych zmniejszyła się w stosunku do 2016 roku (229 w 2016 r., 207 w 2017 r., 202 w 2018 r.).

Dominujący rodzaj pomocy niepieniężnej stanowił z kolei posiłek, który był wsparciem udzielanym głównie dzieciom w ramach wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. Celem tego Programu jest ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich oraz osób dorosłych, w szczególności samotnych, w podeszłym wieku, chorych lub niepełnosprawnych. W latach 2016-2018 roku liczba osób objętych posiłkiem zmniejszała się z roku na rok (ze 171 w 2016 r. do 105 w 2018 r.).

Ważną formą wsparcia niepieniężnego było również pokrywanie kosztów pobytu mieszkańców gminy w domach pomocy społecznej. W latach 2016-2017 gmina pokrywała koszt pobytu w domu pomocy społecznej za 4 osoby, a w 2018 roku – za 3 osoby.

Wśród usług najistotniejszą rolę odgrywała praca socjalna mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych i tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. W latach 2016-2018 liczba rodzin, które objęto pracą socjalną, zmniejszała się z roku na rok (z 298 w 2016 r. do 254 w 2018 r.).

W analizowanym okresie Ośrodek realizował również zadania z zakresu wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej, zatrudniając asystenta rodziny. W latach 2016-2017 pod jego opieką pozostawało odpowiednio 16 i 18 rodzin, a w 2018 roku 10 rodzin. Pieniądze na pokrycie kosztów związanych z zatrudnieniem asystenta rodziny pochodziły ze środków własnych oraz dotacji resortowej w ramach Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej. Gmina ponosiła również odpłatność za pobyt dzieci z gminy w pieczy zastępczej

– w 2016 roku 55.332 zł, w 2017 roku 75.000 zł, a w 2018 roku 78.196 zł. W analizowanym okresie w pieczy zastępczej przebywało 3 dzieci z gminy.

W latach 2016-2018 OPS realizował również zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, będąc odpowiedzialnym za obsługę organizacyjno-techniczną Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, a także delegując do niego swoich pracowników.

Od 2014 roku w gminie realizowany jest także rządowy program pomocy dla rodzin wielodzietnych. Koordynacją jego realizacji zajmuje się OPS, który wydaje uprawnionym Karty Dużej Rodziny. W latach 2016-2018 liczba osób objętych programem Karta Dużej Rodziny zwiększała się z roku na rok (573 w 2016 r., 657 w 2017 r., 717 w 2018 r.).

W latach 2016-2018 w gminie realizowano zadanie wynikające z ustawy o pomocy państwa w wychowaniu dzieci, przyznając odpowiednio 1.254, 1.331 i 1.258 świadczeń wychowawczych dla odpowiednio 797, 710 i 717 rodzin na łączną kwotę 5.231.348 zł w 2016 roku, 6.989.732 zł w 2017 roku i 6.464.414 zł w 2018 roku.

W analizowanym okresie OPS w Miłosławiu realizował, w partnerstwie z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie we Wrześni, projekt pn. „Nie jesteś sam – człowiek dla człowieka”. Był on wdrażany w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020 i współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego. Realizacja projektu umożliwiła pozyskanie środków finansowych na zatrudnienie opiekunki środowiskowej.

W latach 2016-2018 OPS zajmował się również przyznawaniem świadczeń rodzinnych. W analizowanym okresie ogólna liczba udzielonych świadczeń ulegała niewielkim wahaniom (16.722 w 2016 r., 16.840 w 2017 r., 16.591 w 2018 r.), a liczba wypłaconych zasiłków rodzinnych i dodatków do zasiłków zmniejszała się z roku na rok (z 12.321 w 2016 r. do 11.978 w 2018 r.). Zmieniała się również liczba przyznanych zasiłków pielęgnacyjnych (3.488 w 2016 r., 3.624 w 2017 r., 3.591 w 2018 r.), a liczba wypłacanych świadczeń pielęgnacyjnych stale rosła (z 328 w 2016 r. do 414 w 2018 r.).

Dane szczegółowe na temat przyznanych w gminie świadczeń rodzinnych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 12. Świadczenia rodzinne przyznane w gminie w latach 2016-2018

	2016 r.	2017 r.	2018 r.
zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych			
liczba świadczeń	12.321	12.207	11.978
zasiłek pielęgnacyjny			
liczba świadczeń	3.488	3.624	3.591
świadczenia pielęgnacyjne			
liczba świadczeń	328	353	414
specjalny zasiłek opiekuńczy			
liczba świadczeń	133	155	152
jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka			
liczba świadczeń	105	89	109
świadczenie rodzicielskie			
liczba świadczeń	347	412	347
ogółem			
liczba świadczeń	16.722	16.840	16.591
zasiłek dla opiekunów			
liczba świadczeń	348	298	223
jednorazowe świadczenie w wysokości 4.000 zł			
liczba świadczeń	X	2	0

Źródło danych: Ośrodek Pomocy Społecznej w Miłosławiu.

W analizowanym okresie OPS przyznawał również zasiłek dla opiekunów osób niepełnosprawnych. Przysługuje on osobom, które utraciły prawo do świadczenia pielęgnacyjnego z dniem 1 lipca 2013 roku w związku z wygaśnięciem z mocy prawa (na podstawie art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 7 grudnia 2012 roku o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2012 r., poz. 1548) decyzji przyznającej prawo do świadczenia pielęgnacyjnego. W latach 2016-2018 OPS wypłacił odpowiednio 348, 298 i 223 zasiłków dla opiekuna na łączną kwotę odpowiednio 180.787, 154.970 i 118.867zł.

Za osoby pobierające świadczenia pielęgnacyjne i specjalny zasiłek opiekuńczy OPS opłacał składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz zdrowotne. W latach 2006-2018 liczba tych składek zwiększała się z roku na rok (520 w 2016 r., 583 w 2017 r., 668 w 2018 r.), podobnie jak ich wartość (104.556 zł w 2016 r., 133.648 zł w 2017 r., 167.284 zł w 2018 r.).

W 2017 roku OPS przyznawał również 2 jednorazowe świadczenia z tytułu urodzenia dziecka, u którego zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną

chorobę zagrażającą jego życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu. Świadczenie to przyznawane jest w oparciu o art. 10 ustawy z dnia 4 listopada 2016 roku o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, wynosi 4.000 zł i jest finansowane z dotacji celowej z budżetu państwa.

Kolejną formę pomocy udzielanej przez OPS stanowiły świadczenia z funduszu alimentacyjnego, które służą wsparciu osób znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej w przypadku bezskuteczności egzekucji zasądzonych świadczeń alimentacyjnych. W latach 2016-2018 liczba udzielonych świadczeń zmniejszała się z roku na rok (z 669 w 2016 r. do 489 w 2018 r.), podobnie jak liczba rodzin, którym je przyznano (z 34 w 2016 r. do 29 w 2018 r.). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przyznane w gminie w latach 2016-2018

	2016 r.	2017 r.	2018 r.
liczba przyznanych świadczeń	669	605	489
liczba rodzin, którym przyznano świadczenie	34	31	29
łącznie kwota wypłaconych świadczeń (w zł)	256.600	236.810	202.700

Źródło danych: Ośrodek Pomocy Społecznej w Miłosławiu.

Pomoc społeczna polega również na prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej. Obejmuje ona zarówno jednostki środowiskowe, jak i instytucjonalne. W gminie Miłosław, oprócz Ośrodka Pomocy Społecznej i placówek adresowanych do osób uzależnionych, działa Warsztat Terapii Zajęciowej w Czeszewie (Czeszewo, ul. Szkolna 24; 62-322 Orzechowo), będący jednostką organizacyjną gminy. Warsztat jest placówką pobytu dziennego, realizującą zadania w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej zmierzające do ogólnego rozwoju i poprawy sprawności każdego uczestnika, niezbędne do możliwie niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia w środowisku.

Uczestnikami Warsztatu są osoby niepełnosprawne z terenu gminy Miłosław, które ukończyły 16 rok życia oraz posiadają aktualne orzeczenie o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności, ze wskazaniem do uczestnictwa w warsztacie terapii zajęciowej, wydane przez właściwy organ.

W Warsztacie funkcjonuje sześć pracowni: pracownia ogrodnicza i kontaktu z przyrodą, pracownia stolarsko-ślusarska, pracownia komputerowa, pracownia artystyczna,

pracownia sztuki użytkowej (wcześniej pracownia muzyczna), pracownia gospodarstwa domowego. Podopieczni Warsztatu biorą również udział w zajęciach rehabilitacji ruchowej.

Mieszkańcy mają również możliwość korzystania z oferty instytucji udzielających wsparcia poza gminą. Dane szczegółowe na ich temat przedstawia poniższa tabela.

Tabela 14. Instytucje udzielające wsparcia poza gminą, z oferty których mogą korzystać lub korzystają mieszkańcy gminy

nazwa i adres instytucji	zakres oferowanych usług oraz kategoria klienta
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrześni, ul. Wojska Polskiego 1, 62-300 Września.	Zakres oferowanych usług: realizacja zadań powiatu z zakresu pomocy społecznej, rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej, przeciwdziałania przemocy w rodzinie, rehabilitacji społecznej oraz organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Kategoria klienta: mieszkańcy powiatu.
Ośrodek Wspomagania Dziecka i Rodziny w Kołaczkowie, Plac St. Reymonta 5, 62-306 Kołaczkowo.	Zakres oferowanych usług: całodobowa opieka i specjalistyczne wsparcie, m.in. psychologiczno-terapeutyczne, poradnictwo, praca socjalna. Kategoria klienta: rodziny i dzieci w sytuacji kryzysowej.
Dom Pomocy Społecznej we Wrześni, ul. Szkolna 5, 62-300 Września.	Zakres oferowanych usług: całodobowa opieka zgodnie ze standardem określonym dla danego typu domu, w oparciu o indywidualne potrzeby jego mieszkańców. Kategoria klienta: osoby przewlekle somatycznie chore.
Rodzinny Dom Dziecka w Pyzdrach, ul. Farna 71, 62-310 Pyzdry.	Zakres oferowanych usług: całodobowa placówki socjalizacyjna typu rodzinnego; zaspakajanie podstawowych potrzeb emocjonalnych dzieci, praca na rzecz powrotu dziecka do rodziny lub poszukiwanie zastępczego środowiska rodzinnego, podtrzymywanie więzi z rodzicami, troska o zdrowie i rozwój fizyczny, psychiczny i poznawczy dzieci, przygotowanie do samodzielnego życia. Kategoria klienta: dzieci pozbawione opieki rodzicielskiej.
Warsztaty Terapii Zajęciowej we Wrześni, ul. Wł. Sikorskiego 38, 62-300 Września.	Zakres oferowanych usług: rehabilitacja społeczna, zawodowa i zdrowotna. Kategoria klienta: osoby z niepełnosprawnościami.
Warsztaty Terapii Zajęciowej w Rudzie Komorskiej, Ruda Komorska 1, 62-310 Pyzdry.	Zakres oferowanych usług: rehabilitacja społeczna, zawodowa i zdrowotna. Kategoria klienta: osoby z niepełnosprawnościami.
Środowiskowy Dom Samopomocy „Na Skarpie” w Gozdowie, Gozdowo 59, 62-300 Września.	Zakres oferowanych usług: ośrodek wsparcia; podniesienie jakości życia i zapewnienie oparcia społecznego osobom mającym z powodu choroby poważne trudności w życiu codziennym; poradnictwo psychologiczne; terapia zajęciowa. Kategoria klienta: osoby cierpiące na zaburzenia psychiczne i z niepełnosprawnością intelektualną.

Środowiskowy Dom Samopomocy „Jutrzenka” w Pietrzykowie, Pietrzyków 49, 62-310 Pyzdry.	Zakres oferowanych usług: ośrodek wsparcia; podniesienie jakości życia i zapewnienie oparcia społecznego osobom mającym z powodu choroby poważne trudności w życiu codziennym; poradnictwo psychologiczne; terapia zajęciowa Kategoria klienta: osoby cierpiące na zaburzenia psychiczne i z niepełnosprawnością intelektualną.
Schronisko dla osób bezdomnych „Markot” w Zielińcu, Zieliniec 73, 62-306 Kołaczkowo.	Zakres oferowanych usług: schronienie, pomoc psychologiczna. Kategoria klienta: osoby bezdomne.
Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna we Wrześni, ul. Leśna 10, 62-300 Września	Zakres oferowanych usług: udzielanie dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej, logopedycznej, pomocy w wyborze zawodu i kierunku kształcenia oraz udzielanie rodzicom i nauczycielom porad związanych z wychowywaniem i kształceniem dzieci i młodzieży. Kategoria klienta: dzieci, młodzież, pedagodzy, nauczyciele i rodzice.

Źródło danych: Starostwo Powiatowe i Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrześni.

12. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Organizacje pozarządowe są przejawem społeczeństwa obywatelskiego, jedną z form jego aktywności. Pełnią istotną rolę nie tylko w konsolidacji społeczności lokalnej, organizacyjnym wzmocnieniu władz lokalnych, lecz również zwiększają szanse rozwoju małych i średnich miejscowości. Dobrze zorganizowane środowisko może sprzyjać aktywizowaniu nie tylko pojedynczych osób i marginalizowanych grup społecznych, ale ich lokalnego otoczenia, sprzyja budowaniu samowystarczalności społeczności lokalnych poprzez uruchomienie i wykorzystanie jej zasobów.

Współpraca samorządu lokalnego z podmiotami należącymi do sektora pozarządowego nie tylko pozwala skuteczniej i efektywniej działać na rzecz rozwoju oraz poprawy warunków i jakości życia mieszkańców, lecz również umożliwia istotne odciążenie sektora publicznego w realizacji zadań.

W gminie Miłosław funkcjonuje kilkanaście organizacji pozarządowych. Samorząd gminy posiada program współpracy Gminy Miłosław z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, w oparciu o który ma możliwość podejmowania z nimi współpracy.

W 2018 roku na realizację zadań publicznych przez organizacje pozarządowe w gminie Miłosław przekazano 74.000 zł. Wsparcie rozdysponowano na podstawie konkursów ofert rozpisanych na realizację zadań w 6 sferach:

- profilaktyka i pomoc osobom chorym i z niepełnosprawnościami (dotacja 8.000 zł) – środki otrzymało Miłosławskie Stowarzyszenie Niesienia Pomocy Chorym i Niepełnosprawnym – 6.500 zł z przeznaczeniem na zakup sprzętu rehabilitacyjnego do wypożyczalni sprzętu w Miłosławiu oraz wspieranie działań związanych z zapobieganiem izolacji społecznej osób niepełnosprawnych, w tym organizowanie imprez integracyjnych, kulturalnych, sportowych, turystycznych i rekreacyjnych oraz 1.500 zł z przeznaczeniem na organizację spotkania wigilijnego dla 50 osób;
- ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego (dotacja 23.000 zł) – środki zostały rozdysponowane pomiędzy: Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Zarząd Rejonowy we Wrześni na organizację „Dnia Seniora”, Ochotniczą Straż Pożarną w Orzechowie na organizację „Dnia Strażaka” oraz Stowarzyszenie Miłosław Biega na zadania pt. „Zefir wolności. 170. Rocznica Bitwy Miłosławskiej i Wiosny Ludów w Wielkopolsce” i „Miłosław – miasto historyczne”;
- wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej (dotacja 20.000 zł), z czego 8.000 zł otrzymały: Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów – Zarząd Rejonowy we Wrześni na zadanie pt. „Tańcz na zdrowie”, Stowarzyszenie Aktywny Senior 60+ na zadanie pt. „Aktywny Senior, to zdrowy senior” oraz Uniwersytet III Wieku na zadanie pt. „Ruch to zdrowie”; a 12.000 zł Stowarzyszenie Miłosław Biega na „Bieg Powstańca”;
- przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym (dotacja 8.000 zł) – środki otrzymało Stowarzyszenie Pomocy „Krąg” z Nowego Miasta nad Wartą na realizację programów pomocy dla osób bezdomnych;
- turystyka i krajoznawstwo (dotacja 2.000 zł) – środki otrzymał Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów – Zarząd Rejonowy we Wrześni, który realizował zadanie pt. „Nad morze”;
- ratownictwo i ochrony ludności (dotacja 13.000 zł) – środki otrzymały: Ochotnicza Straż Pożarna w Białym Piątkowie na zadania „Manewry ratownicze” oraz „Mistrzostwa w ratownictwie medycznym Ochotniczych Straży Pożarnych”, Ochotnicza Straż Pożarna w Czeszewie na zakup wyposażenia do nauki udzielania pierwszej pomocy oraz sprzętu

multimedialnego do przekazywania wiedzy, Ochotnicza Straż Pożarna w Orzechowie na „Zawody sportowo-pożarnicze” i „Zawody sportowo-pożarnicze Seniorów”.

Poniższa tabela przedstawia dane szczegółowe na temat sektora pozarządowego w gminie.

Tabela 15. Organizacje pozarządowe w gminie

lp.	nazwa i adres organizacji	charakterystyka działania
1.	Stowarzyszenie Aktywny Senior 60+ , ul. Wrzesińska 19, 62-320 Miłosław.	Propagowanie aktywnego udziału osób starszych w życiu społecznym i politycznym gminy, stymulowanie rozwoju osobowego osób starszych, promowanie aktywnych form spędzania czasu wolnego, dążenie do zmiany negatywnych postaw wobec starości.
2.	Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów w Orzechowie , ul. Wiązowa 16, 62-322 Orzechowo.	Działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym i z niepełnosprawnościami, ochrona zdrowia, propagowanie rozwoju „srebrnej gospodarki”, pielęgnowanie tradycji, popularyzacja turystyki, integracja międzypokoleniowa.
3.	Miłosławskie Stowarzyszenie Niesienia Pomocy Chorym i Niepełnosprawnym , ul. Wrzesińska 19, 62-320 Miłosław.	Wspieranie i zaspokajanie potrzeb osób chorych i z niepełnosprawnościami poprzez m.in. zakup i prowadzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego.
4.	Uniwersytet Trzeciego Wieku , Jabłoniowa 2, 62-322 Orzechowo.	Stymulowanie rozwoju intelektualnego osób starszych, propagowanie wiedzy, kultury, dobrych obyczajów oraz idei kształcenia przez całe życie, promowanie aktywnych form spędzania wolnego czasu i zdrowego stylu życia.
5.	Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Miłosław – Zarząd Rejonowy we Wrześni , ul. Ogrodowa 6, 62-300 Września.	Działalność mająca na celu poprawę warunków socjalno-bytowych członków, integracja i aktywizacja emerytów, rencistów i inwalidów, działalność charytatywna.
6.	Towarzystwo Wykorzystania Wód Termalnych i Walorów Naturalnych Ziemi Czeszewskiej , ul. Szkolna 29, 62-322 Czeszewo.	Ochrona dziedzictwa przyrodniczego, działalność na rzecz osób niepełnosprawnych, wspomaganie rozwoju przedsiębiorczości.
7.	Stowarzyszenie Miłosław Biega , ul. Dolna 12, 62-320 Miłosław.	Prowadzenie działalności sportowo-rekreacyjnej, turystycznej, kulturalnej, edukacyjno-wychowawczej, organizowanie zajęć i imprez promujących aktywny wypoczynek i zdrowy styl życia.
8.	Miejski Ludowy Klub Sportowy Orlik Miłosław , ul. Poznańska 1, 62-320 Miłosław.	Popularyzacja kultury fizycznej i sportu wśród dzieci, młodzieży i dorosłych, promowanie zdrowego trybu życia.
9.	Klub Sportowy Sparta Sklejka , ul. Miłosławska 13, 62-322 Orzechowo.	Popularyzacja kultury fizycznej i sportu, organizowanie zawodów sportowych; działalność wychowawcza.

10.	Ochotnicza Straż Pożarna w Miłosławiu , ul. Różowa 6, 62-320 Miłosław.	Prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom, uczestnictwo w akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów, zagrożeń ekologicznych związanych z ochroną środowiska oraz innych klęsk i zdarzeń, informowanie ludności o istniejących zagrożeniach pożarowych i ekologicznych oraz sposobach ochrony przed nimi, rozwijanie wśród członków ochotniczej straży pożarnej kultury fizycznej i sportu oraz prowadzenie działalności kulturalno-oświatowej i rozrywkowej.
11.	Ochotnicza Straż Pożarna w Białym Piątkowie , Białe Piątkowo 14, 62-320 Miłosław.	
12.	Ochotnicza Straż Pożarna w Czeszewie , ul. Słoneczna 25, 62-322 Orzechowo.	
13.	Ochotnicza Straż Pożarna w Mikuszewie , Mikuszewo 49, 62-320 Miłosław.	
14.	Ochotnicza Straż Pożarna w Orzechowie , ul. Szkolna 21, 62-322 Orzechowo.	

Źródło danych: Urząd Gminy Miłosław.

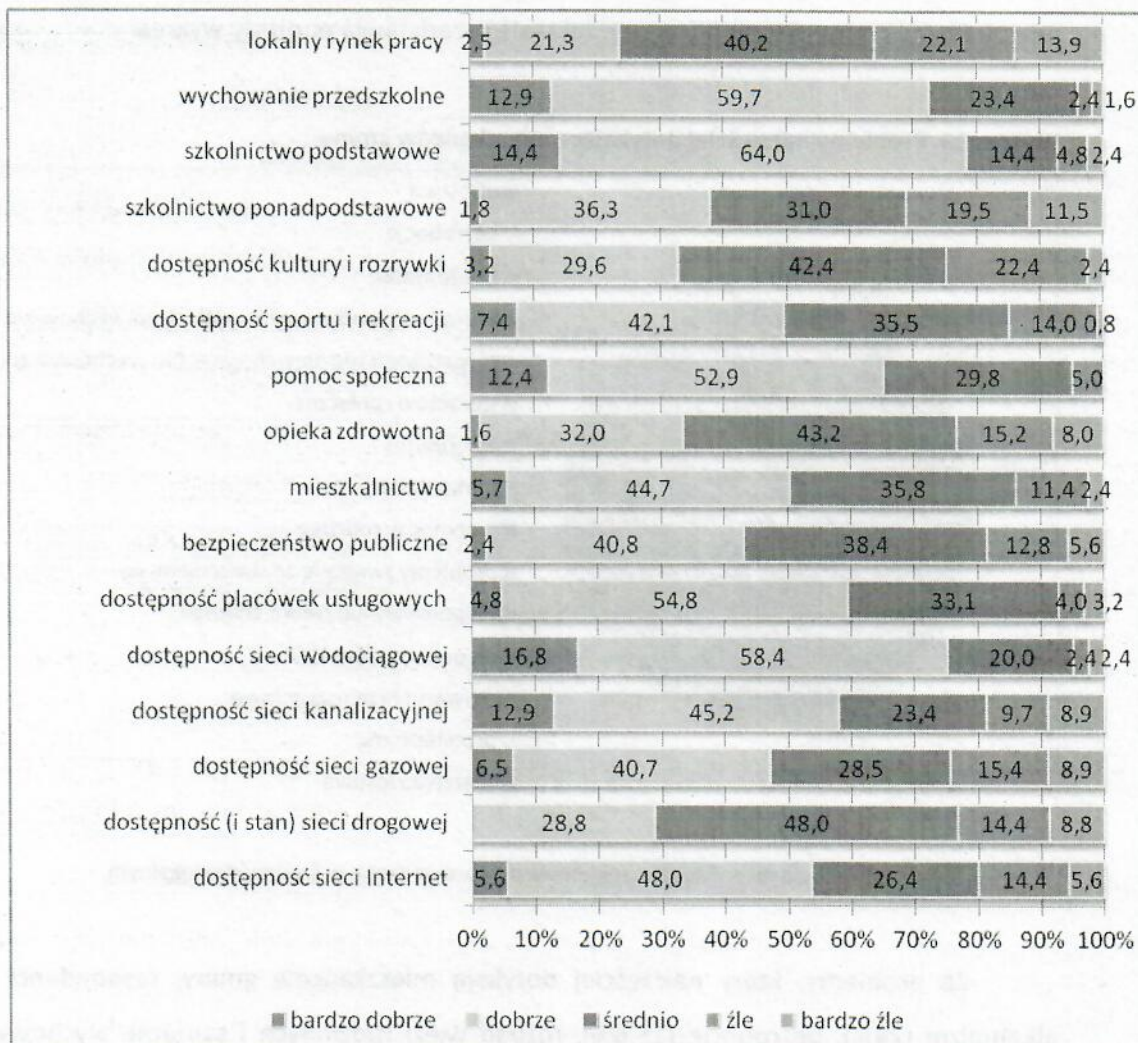
13. WYNIKI BADAŃ ANKIETOWYCH „PROBLEMY SPOŁECZNE W ŚRODOWISKU LOKALNYM”

Badania ankietowe przeprowadzone w ramach diagnozy sytuacji społecznej w gminie Miłosław posłużyły identyfikacji, określeniu przyczyn i skali występujących na jej terenie problemów społecznych oraz wskazaniu działań, jakie należałoby podjąć w celu zmniejszenia ich natężenia oraz zminimalizowania ich skutków.

Badania zostały przeprowadzone przy pomocy ankiet, które zostały rozpowszechnione wśród mieszkańców gminy, w tym reprezentantów samorządu lokalnego – Burmistrza Gminy, Sekretarza Gminy, Skarbnika Gminy, radnych, sołtysów, pracowników Urzędu Miejskiego, członków komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, przedstawicieli jednostek organizacyjnych gminy, m.in. placówek oświatowych, kulturalnych, sportowych i pomocy społecznej, a także przedstawicieli jednostek służby zdrowia, policji, organizacji pozarządowych i kościoła. W sumie do analizy przedłożono 126 wypełnionych anonimowo ankiet.

W pierwszym pytaniu poproszono przedstawicieli środowiska lokalnego o ocenę warunków życia w gminie. Uzyskane odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 32. Warunki życia w gminie

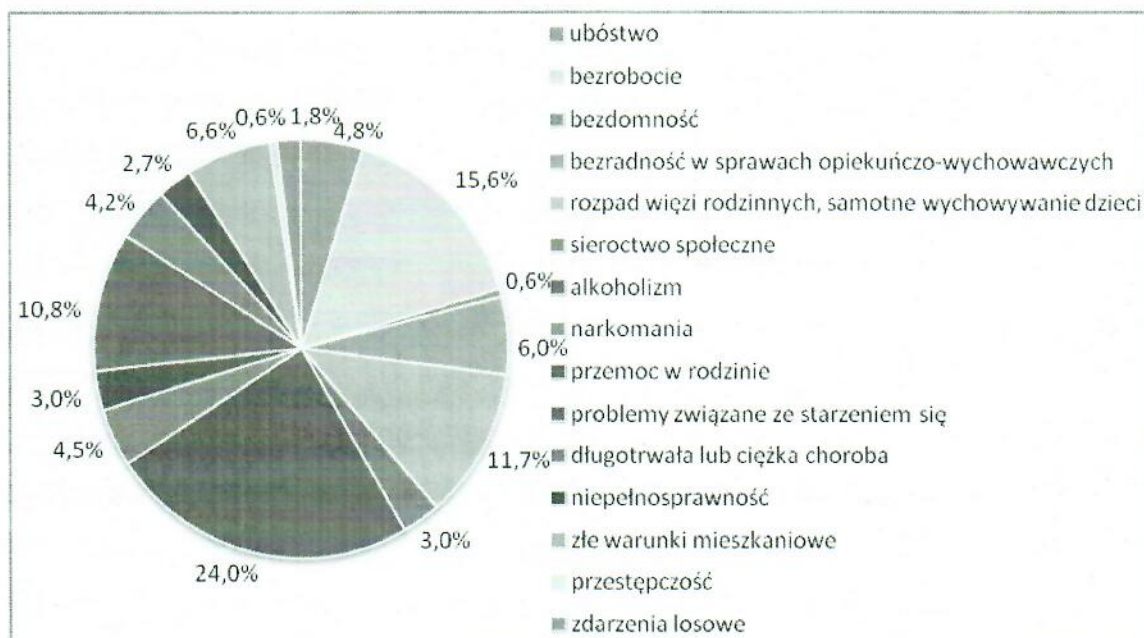
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Analizując warunki życia w gminie, przedstawiciele środowiska lokalnego najwyżej ocenili dostęp do szkolnictwa podstawowego (łącznie 78,4% ocen dobrych i bardzo dobrych), sieci wodociągowej (w sumie 75,2% ocen dobrych i bardzo dobrych), wychowania przedszkolnego (łącznie 72,6% ocen dobrych i bardzo dobrych) oraz pomoc społeczną (w sumie 65,3% ocen dobrych i bardzo dobrych).

Najniżej ankietowani ocenili lokalny rynek pracy (łącznie 36% ocen złych i bardzo złych), dostęp do szkolnictwa ponadpodstawowego (w sumie 31% ocen złych i bardzo złych), kultury i rozrywki (łącznie 24,8% ocen złych i bardzo złych), sieci gazowej (w sumie 24,3% ocen złych i bardzo złych), opieki zdrowotnej, dostęp (i stan) sieci drogowej (łącznie po 23,2% ocen złych i bardzo złych) oraz sieci Internet (w sumie 20% ocen złych i bardzo złych).

W kolejnym pytaniu zapytano badanych o problemy, które najczęściej dotyczą mieszkańców gminy. Szczegóły w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 33. Problemy najczęściej dotykające mieszkańców gminy

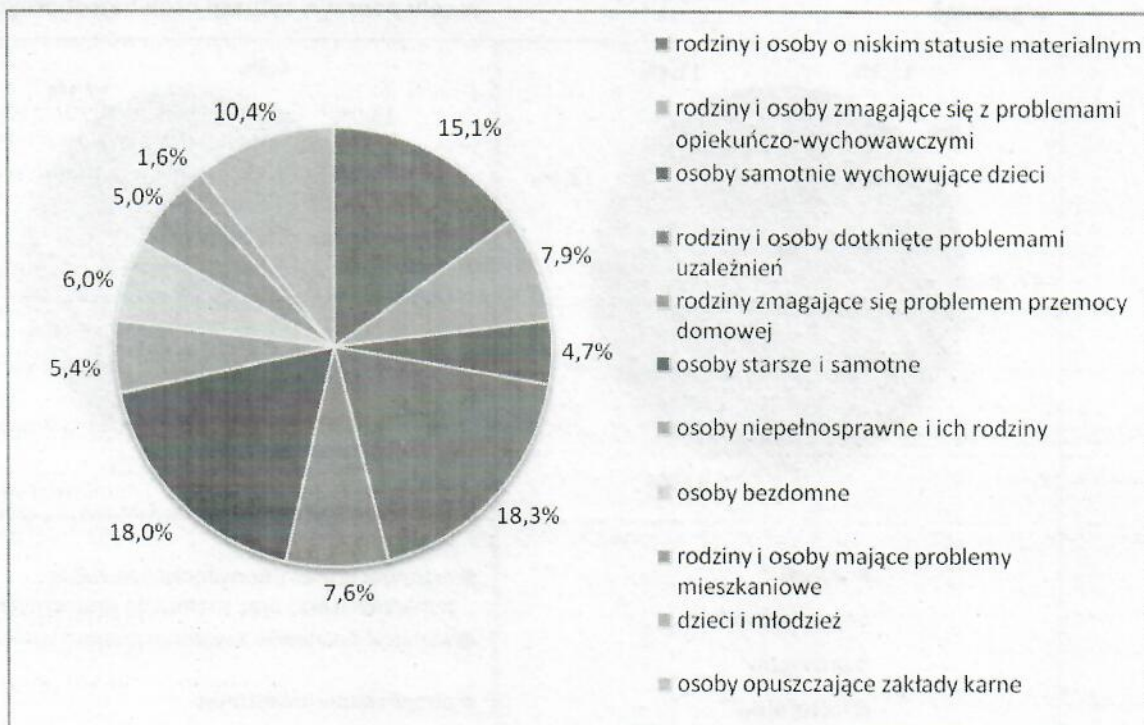

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Za problemy, który najczęściej dotyczą mieszkańców gminy, respondenci uznali alkoholizm (24%), bezrobocie (15,6%), rozpad więzi rodzinnych i samotne wychowywanie dzieci (11,7%) oraz problemy związane ze starzeniem się (10,8%).

Odpowiadając na następne pytanie, ankietowali identyfikowali grupy zagrożone wykluczeniem społecznym w gminie. Uzyskane odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 34. Grupy zagrożone wykluczeniem społecznym w gminie

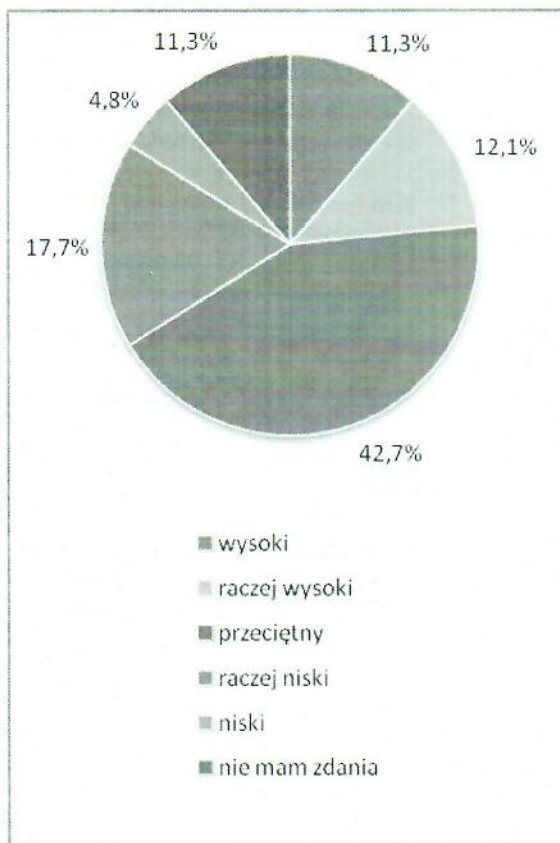

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Najwięcej badanych stwierdziło, że najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym są rodziny i osoby dotknięte problemami uzależnień (18,3%), osoby starsze i samotne (18%), a także rodziny i osoby o niskim statusie materialnym (15,1%) oraz osoby opuszczające zakłady karne (10,4%).

W kolejnych pytaniach poproszono badanych o opinię na temat poziomu bezrobocia w gminie oraz wskazanie działań, jakie należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób nim dotkniętych. Uzyskane odpowiedzi przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 35. Jaki jest poziom bezrobocia w gminie?

Wykres 36. Jakie działania należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób bezrobotnych?

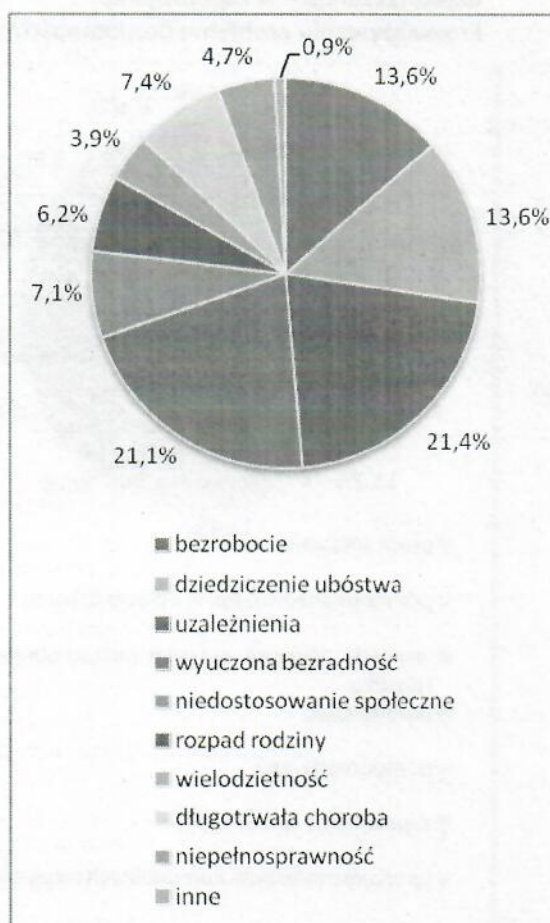
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Najwięcej ankietowanych (42,7%) stwierdziło, że poziom bezrobocia w gminie jest przeciętny. Za raczej wysoki lub wysoki uznało go łącznie 23,4% respondentów, a za raczej niski lub niski w sumie 22,5% badanych.

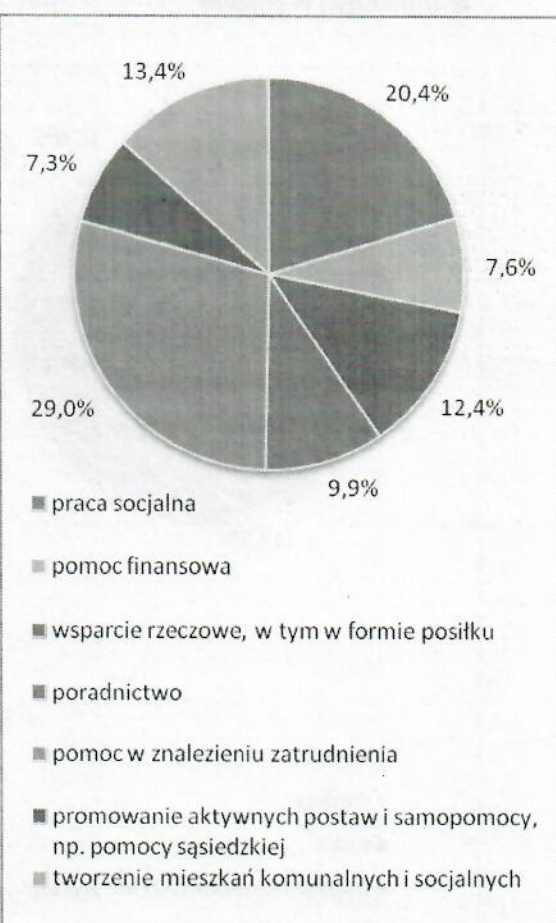
Wśród działań, jakie należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób pozostających bez pracy, respondenci najczęściej wymieniali: organizowanie prac interwencyjnych, robót publicznych i prac społecznie użytecznych (23,1%), zacieśnianie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w celu umożliwienia osobom bezrobotnym (poprzez świadczenie poradnictwa oraz organizowanie stażu, kursów i szkoleń) zdobycia doświadczenia zawodowego oraz podniesienia lub zmiany kwalifikacji zawodowych (18%), prowadzenie pracy socjalnej (17,1%), pozyskiwanie inwestorów (15,8%) oraz wspieranie rozwoju przedsiębiorczości (13%).

W odpowiedzi na następne pytania ankietowani wskazali przyczyny ubóstwa wśród mieszkańców gminy oraz przedstawili propozycje działań, jakie powinny być podejmowane na rzecz osób nim dotkniętych. Szczegóły w tym zakresie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 37. Przyczyny ubóstwa wśród mieszkańców gminy?

Wykres 38. Jakie działania powinny być podejmowane na rzecz dotkniętych problemem ubóstwa?

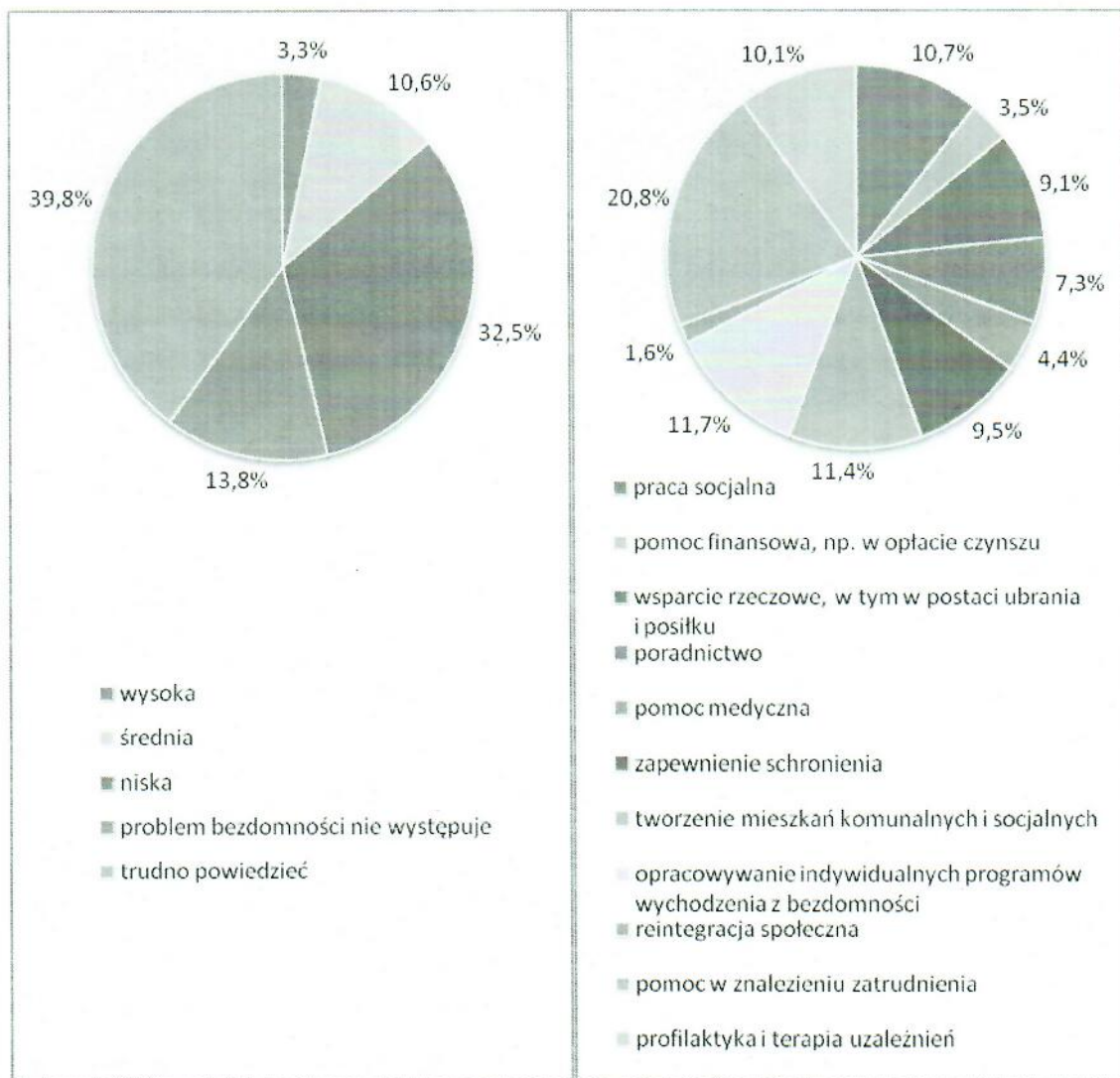

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Wśród przyczyn popadania mieszkańców gminy w ubóstwo, ankietowani najczęściej wskazywali uzależnienia (21,4%) i wyuczoną bezradność (21,1%), a także bezrobocie i dziedziczenie ubóstwa (po 13,6%).

Zdaniem respondentów, by skutecznie przeciwdziałać problemowi ubóstwa, należałoby przede wszystkim udzielać pomocy w znalezieniu zatrudnienia (29%). Duże znaczenie przywiązywali również do prowadzenia pracy socjalnej (20,4%), tworzenia mieszkań komunalnych i socjalnych (13,4%) oraz wsparcia rzeczowego, w tym w formie posiłku (12,4%).

Wykres 40. Jakie działania byłby najskuteczniejsze w zapobieganiu i rozwiązywaniu problemu bezdomności?

Najwięcej respondentów (39,8%) nie potrafiło określić skali zjawiska bezdomności w gminie. Jednocześnie 32,5% ankietowanych stwierdziło, że jego skala jest niska, a 13,8% badanych uznało, że problem ten nie występuje.

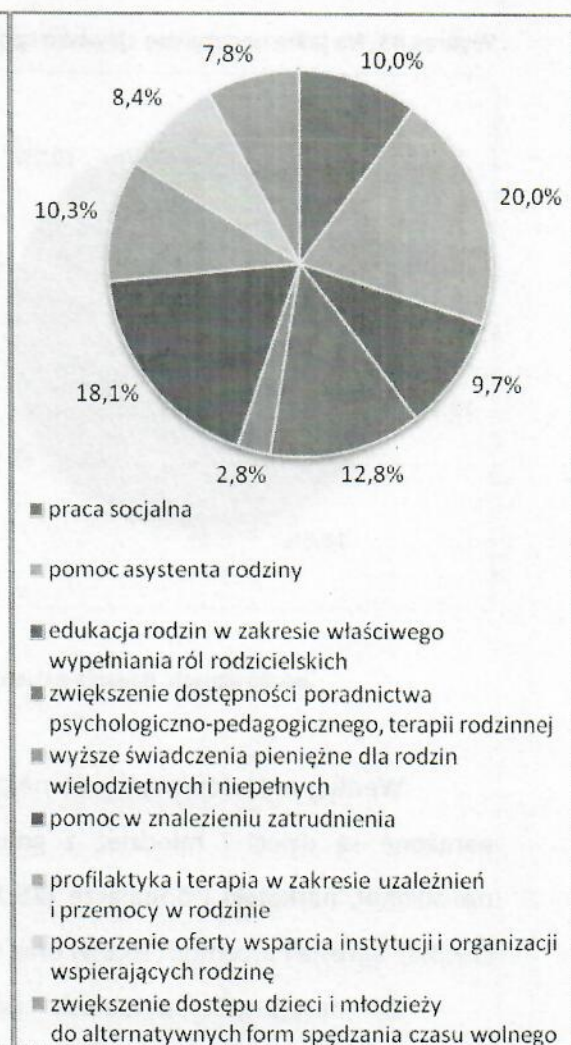
W opinii ankietowanych największe efekty w zapobieganiu i rozwiązywaniu problemu bezdomności może przynieść udzielenie pomocy w znalezieniu zatrudnienia (20,8%), a także opracowywanie indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności (11,7%), tworzenie mieszkań komunalnych i socjalnych (11,4%), prowadzenie pracy socjalnej (10,7%) oraz profilaktyki i terapii uzależnień (10,1%).

W ankiecie znalazło się również pytanie pozwalające poznać opinie respondentów na temat przyczyn bezradności opiekuńczo-wychowawczej oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Uzyskane odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

Wykres 41. Przyczyny bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego w gminie

Wykres 42. Jakie działania poprawiłyby sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo w gminie?

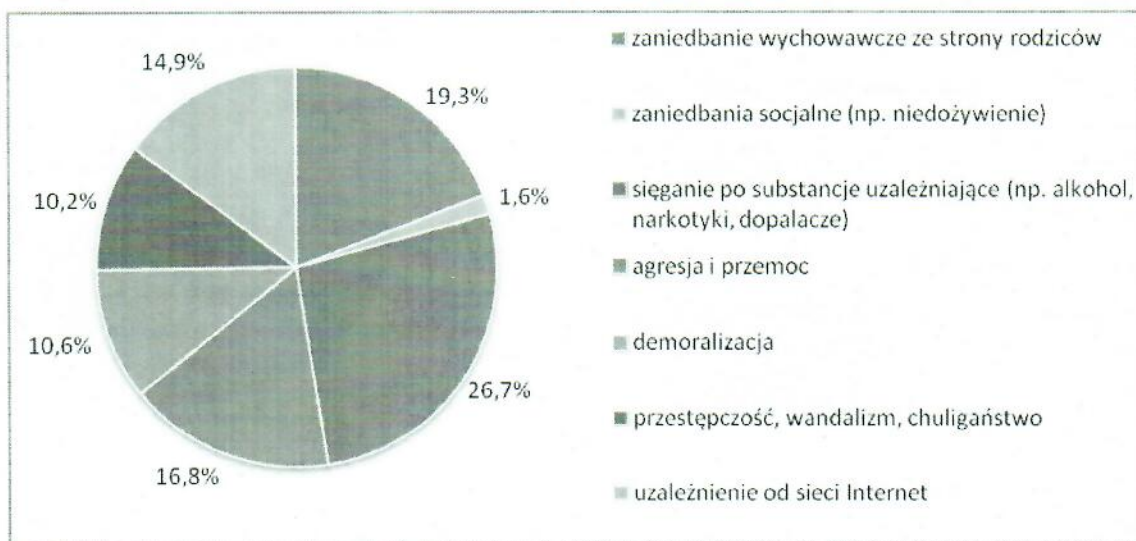
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

W opinii badanych głównymi przyczynami bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego w gminie są uzależnienia (29,3%) oraz niski poziom umiejętności wychowawczych (24,6%).

Wśród działań, których podjęcie mogłoby poprawić sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo, ankietowani najczęściej wskazywali udzielanie pomocy przez asystenta rodziny (20%), udzielanie pomocy w znalezieniu zatrudnienia (18,1%) oraz zwiększenie dostępności poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego i terapii rodzinnej (12,8%).

W uzupełnieniu odpowiedzi na poprzednie pytania, ankietowani wskazali negatywne zjawiska, na jakie najbardziej narażone są dzieci i młodzież z gminy. Szczegóły w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 43. Na jakie negatywne zjawiska społeczne najbardziej narażone są dzieci i młodzież z gminy?

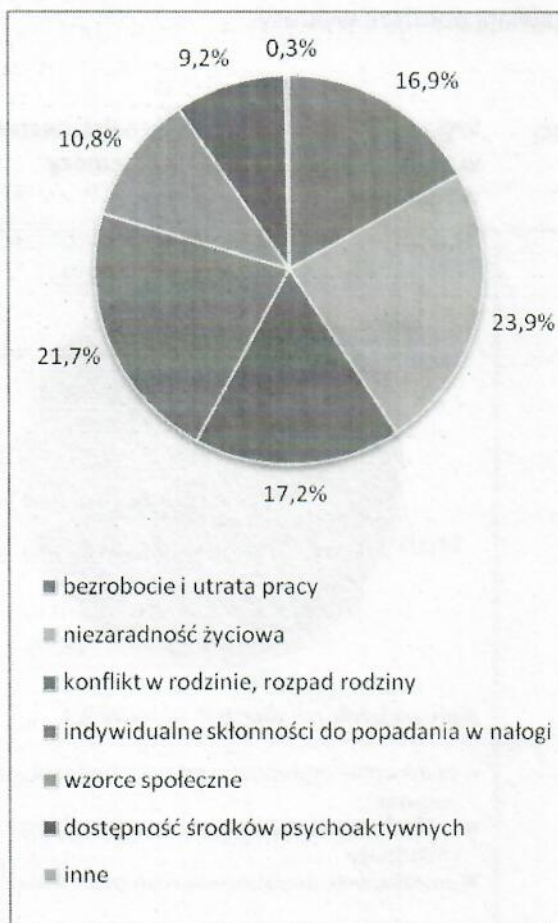
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Według ankietowanych, do negatywnych zjawisk społecznych, na które najbardziej narażone są dzieci i młodzież z gminy, należą: sięganie po substancje uzależniające, np. alkohol, narkotyki i dopalacze (26,7%), zaniedbania wychowawcze ze strony rodziców (19,3%), agresja i przemoc (16,8%) oraz uzależnienie od sieci Internet (14,9%).

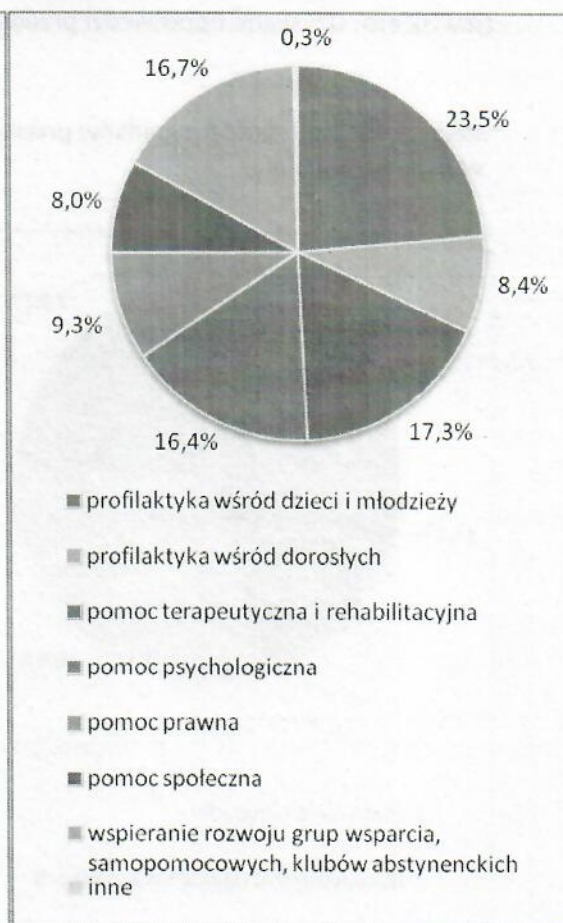
W następnych pytaniach poproszono respondentów o podanie przyczyn występowania problemu uzależnień wśród mieszkańców gminy oraz wskazanie działań, jakie

powinny być podejmowane na rzecz osób i rodzin nim dotkniętych. Odpowiedzi w tym zakresie prezentują poniższe wykresy.

Wykres 44. Przyczyny występowania problemu uzależnień wśród mieszkańców gminy

Wykres 45. Jakie działania powinny być podejmowane na rzecz osób uzależnionych i ich rodzin?

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

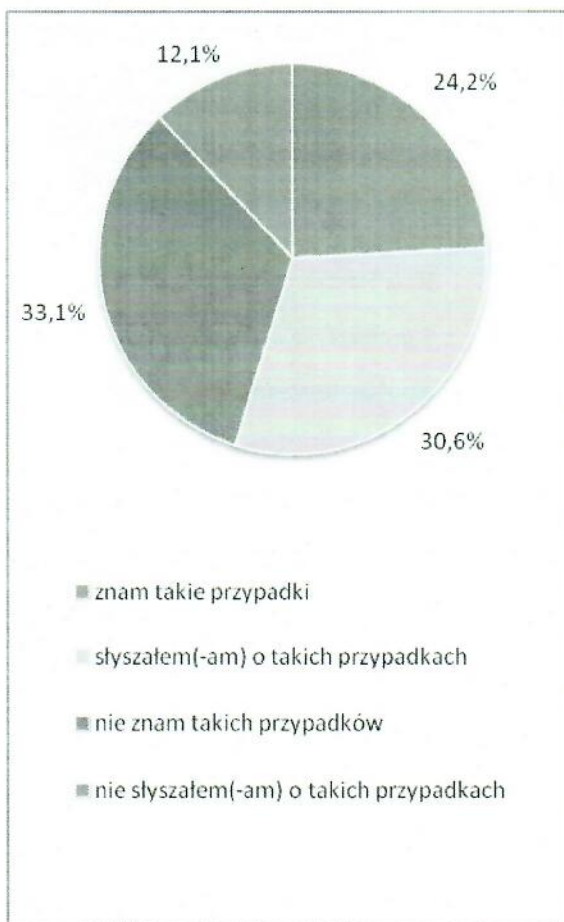
Do zasadniczych powodów występowania problemu uzależnień wśród mieszkańców gminy badani zaliczyli: niezaradność życiową (23,9%), indywidualne skłonności do popadania w nałogi (21,7%), konflikt w rodzinie i rozpad rodziny (17,2%) oraz bezrobocie i utratę pracy (16,9%).

Zdaniem respondentów, podejmując działania na rzecz osób uzależnionych i ich rodzin, należy przede wszystkim skupić się na prowadzeniu profilaktyki wśród dzieci i młodzieży (23,5%), zapewnieniu dostępu do pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej

(17,3%) oraz psychologicznej (16,4%) oraz wspieraniu rozwoju grup wsparcia, samopomocowych i klubów abstynenckich (16,7%).

Następnie zapytano badanych o znajomość przypadków występowania problemu, który niejednokrotnie ma swoje źródło w uzależnieniach, tj. przemocy w rodzinie, oraz poproszono o przedstawienie działań, które byłyby najskuteczniejsze w walce z tym zjawiskiem. Uzyskane odpowiedzi przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 46. Znajomość przypadków przemocy w rodzinie w gminie

Wykres 47. Jakie kroki byłyby najskuteczniejsze w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie?

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

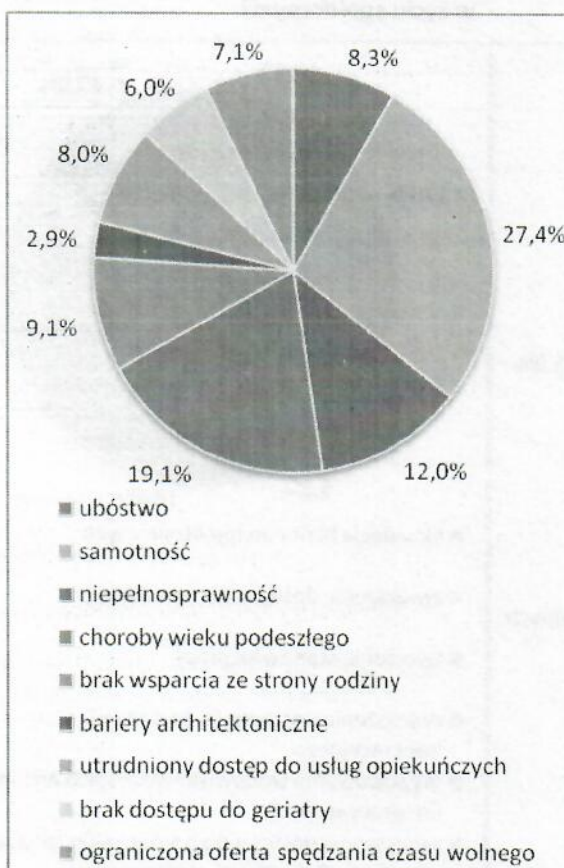
Większość badanych (łącznie 54,8%) stwierdziła, że słyszała przypadki przemocy w rodzinie w gminie lub je zna. Odmienneego zdania było w sumie 45,2% ankietowanych.

Zdaniem respondentów, by skutecznie przeciwdziałać przemocy w rodzinie, należy przede wszystkim zapewnić osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach

wsparcia (21,3%), prowadzić profilaktykę agresji i przemocy wśród dzieci i młodzieży (18,7%) oraz poradnictwo i interwencje (15,9%), a także zwiększyć dostępność pomocy terapeutycznej i prawnej (14,6%).

Kolejna kwestia poruszona w ankiecie dotyczyła problemów, z jakimi najczęściej zmagają się osoby starsze w gminie, oraz działań, których wdrożenie przyczyniłoby się do poprawy ich sytuacji. Udzielone przez badanych odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

Wykres 48. Problemy najczęściej dotykające osoby starsze z gminy

Wykres 49. Jakie działania poprawiłyby sytuację osób starszych w gminie?

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

W opinii osób ankietowanych, problemami, które najczęściej dotykają seniorów w gminie, są samotność (27,4%) i choroby wieku podeszłego (19,1%).

Do działań, których realizacja mogłaby się przyczynić do poprawy sytuacji seniorów w gminie, respondenci najczęściej zaliczali: zapewnienie dostępu do placówek wsparcia

dziennego (klub seniora, dzienny dom pobytu; 25,3%), zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów (23,2%) oraz rozwój usług opiekuńczych (19,3%).

W odpowiedzi na kolejne pytania ankietowani identyfikowali problemy, których najczęściej doświadczają osoby niepełnosprawne w gminie, oraz wskazywali działania, których podjęcie pozwoliłoby na pełniejszy ich udział w życiu społecznym. Szczegóły w tym zakresie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 50. Problemy, których najczęściej doświadczają osoby niepełnosprawne z gminy

Wykres 51. Jakie działania umożliwiłyby osobom niepełnosprawnym pełniejszy udział w życiu społecznym?

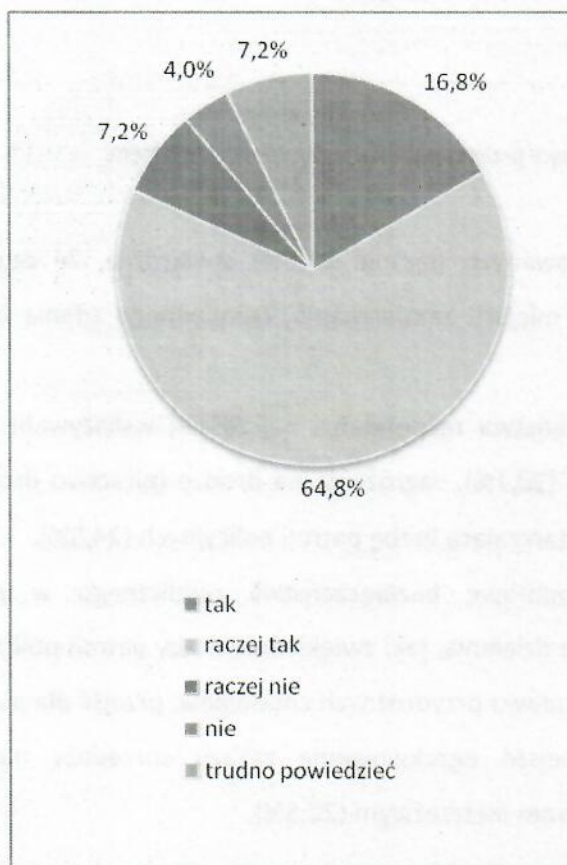
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Według badanych problemami, z którymi najczęściej zmagają się osoby dotknięte niepełnosprawnością z gminy, są: utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych (25,9%) oraz bariery architektoniczne (17%).

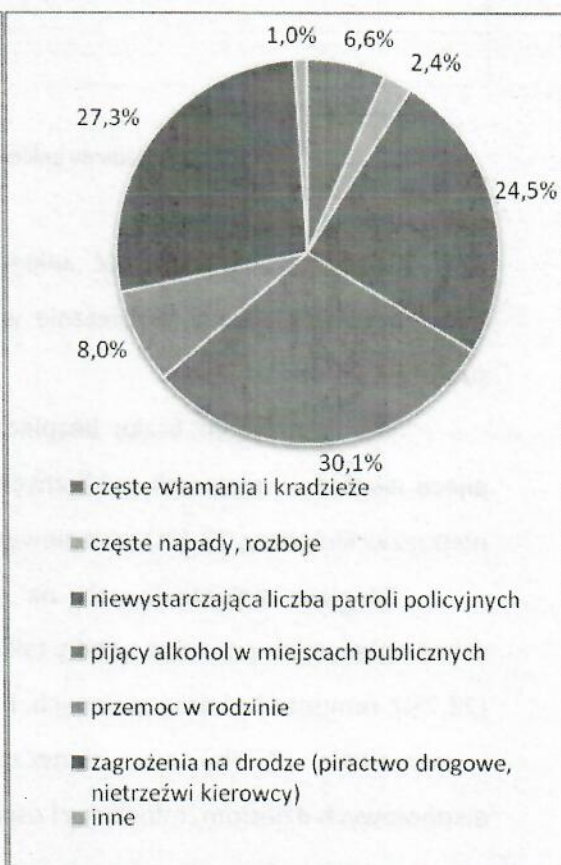
W opinii ankietowanych, działania, które umożliwiłyby osobom niepełnosprawnym pełniejszy udział w życiu społecznym, powinny skupiać się na zwiększeniu dostępu do rehabilitacji (25,5%), likwidowaniu barier architektonicznych (15%), organizowaniu środowiskowych spotkań i imprez integracyjnych oraz zwiększeniu dostępu do pomocy specjalistycznej, w tym psychologicznej, pedagogicznej (po 14,7%).

W ostatnich pytaniach podjęto temat stanu bezpieczeństwa w gminie – poczucia bezpieczeństwa, przyczyn jego braku oraz działań, które wpłynęłyby na jego zwiększenie. Szczegóły w tym zakresie prezentują poniższe wykresy.

Wykres 52. Czy czuje się Pani/Pan bezpiecznie w gminie?

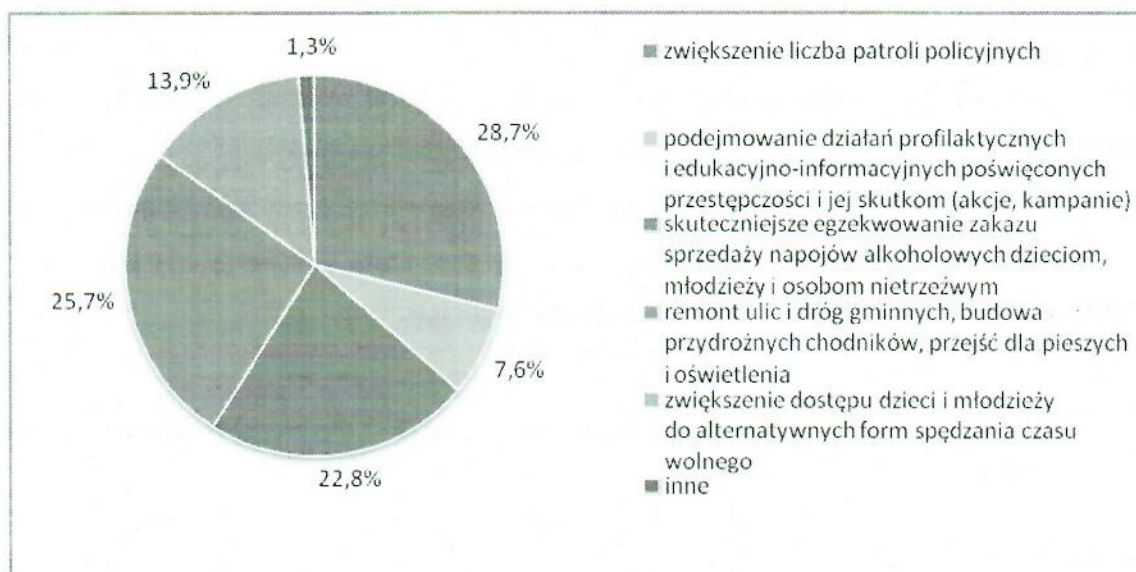

Wykres 53. Przyczyny braku bezpieczeństwa w gminie

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Wykres 54. Co wpłynęłoby na zwiększenie bezpieczeństwa publicznego w gminie?

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Zdecydowana większość ankietowanych (łącznie 81,6%) stwierdziła, że czuje się raczej bezpiecznie bądź bezpiecznie w miejscu zamieszkania. Odmiennego zdania było w sumie 11,2% badanych.

Wśród przyczyn braku bezpieczeństwa respondenci najczęściej wskazywali: osoby pijące alkohol w miejscach publicznych (30,1%), zagrożenia na drodze (piractwo drogowe, nietrzeźwi kierowcy; 27,3%) oraz niewystarczającą liczbę patroli policyjnych (24,5%).

Zdaniem ankietowanych na poprawę bezpieczeństwa publicznego w gminie w największym stopniu wpłynęłyby takie działania, jak: zwiększenie liczby patroli policyjnych (28,7%), remont ulic i dróg gminnych, budowa przydrożnych chodników, przejść dla pieszych i oświetlenia (25,7%) oraz skuteczniejsze egzekwowanie zakazu sprzedaży napojów alkoholowych dzieciom, młodzieży i osobom nietrzeźwym (22,8%).

14. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT jest heurystyczną techniką analityczną służącą uporządkowaniu posiadanych informacji. W przypadku strategii rozwiązywania problemów społecznych stanowi efektywną metodę identyfikacji mocnych i słabych stron lokalnego systemu pomocy społecznej oraz szans i zagrożeń, jakie przed nim stoją. Pozwala oszacować potencjał, jakim się dysponuje, oraz określić stopień, w jakim posiadane zasoby odpowiadają potrzebom i oczekiwaniom społeczności lokalnej. Analizę SWOT przeprowadzoną na potrzeby niniejszego dokumentu przedstawiono poniżej.

Mocne strony	Słabe strony
▪ upowszechnianie ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego i szkoleniach ▪ zapewnianie wsparcia osobom bezdomnym i wychodzącym z bezdomności ▪ podejmowanie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, placówkami opieki zdrowotnej i z Policją ▪ zapewnianie wsparcia przez asystenta rodziny ▪ dobra dostępność opieki przedszkolnej i szkolnictwa podstawowego ▪ zapewnianie dostępu do kształcenia integracyjnego w gminie ▪ działalność Miejskiego Centrum Kultury i Biblioteki Publicznej i świetlic wiejskich ▪ dobra dostępność lekarza pediatry ▪ zapewnianie rodzinom dotkniętym problemami uzależnień i przemocy w rodzinie dostępu do pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej ▪ funkcjonowanie Punktu Informacyjno-	▪ deficyt miejsc pracy w gminie ▪ zbyt niska skala działań zachęcających inwestorów do tworzenia w gminie nowych miejsc pracy ▪ brak dobrych połączeń komunikacyjnych ▪ deficyt podmiotów ekonomii społecznej w gminie ▪ nieodpowiednie zasoby mieszkań komunalnych, w tym socjalnych ▪ brak warunków do prowadzenia efektywnej pracy socjalnej ▪ ograniczony dostęp rodzin do poradnictwa specjalistycznego ▪ brak grup i ośrodków wsparcia dla rodzin i osób samotnie wychowujących dzieci ▪ brak placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży ▪ brak możliwości kontynuowania w gminie nauki na poziomie ponadgimnazjalnym ▪ niedostosowana do potrzeb i oczekiwań dzieci i młodzieży oferta spędzania czasu wolnego ▪ ograniczony dostęp do wsparcia psychospołecznego i prawnego dla rodzin dotkniętych problemami uzależnień

Konsultacyjnego ▪ funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie ▪ możliwość skorzystania w ramach interwencji kryzysowej ze schronienia przez rodziny, w których występuje zjawisko przemocy ▪ informowanie osób starszych i niepełnosprawnych o przysługujących im prawach i dostępnych formach pomocy ▪ wystarczająca liczba pracowników świadczących wsparcie osobom starszym i niepełnosprawnym ▪ organizowanie usług opiekuńczych ▪ funkcjonowanie w gminie Warsztatu Terapii Zajęciowej ▪ działalność Stowarzyszenia Niesienia Pomocy Chorym i Niepełnosprawnym ▪ upowszechnianie wśród osób niepełnosprawnych z gminy ofert pracy i informacji o wolnych miejscach pracy ▪ dysponowanie odpowiednią liczbą pracowników socjalnych ▪ dobrze wykwalifikowana i podnosząca kwalifikacje kadra OPS-u ▪ posiadanie wiedzy na temat problemów społecznych występujących w gminie ▪ informowanie beneficjentów systemu pomocy społecznej o możliwościach uzyskania wsparcia ▪ odpowiednia jakość obsługi klienta i sprawnie działający system pomocy społecznej ▪ pozyskiwanie dodatkowych środków na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskich ▪ podejmowanie współpracy	i przemocy w rodzinie ▪ niewystarczające działania profilaktyczne, informacyjne, edukacyjne i szkoleniowe w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie ▪ brak stałej oferty w zakresie programów terapeutyczno-edukacyjnych ▪ brak w gminie grup wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych oraz dotkniętych przemocą w rodzinie ▪ brak mieszkań chronionych dla ofiar przemocy w rodzinie ▪ niska skala działań prozdrowotnych wśród osób starszych ▪ brak w gminie grup wsparcia i instytucji działających na rzecz osób starszych, w tym klubu seniora, domu dziennego pobytu ▪ brak specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi ▪ ograniczony dostęp do opieki lekarskiej, głównie specjalistycznej (w tym opieki geriatrycznej) ▪ istnienie barier utrudniających niepełnosprawnym codzienne życie, w tym architektonicznych ▪ ograniczony dostęp do rehabilitacji ▪ niedostatecznie rozwinięta sieć placówek pomocy społecznej w gminie ▪ niewielki udział mieszkańców gminy w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych ▪ nierozwinięty wolontariat, m.in. brak wolontariuszy mogących wspierać osoby starsze i niepełnosprawne w codziennym życiu
---	---

z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze polityki społecznej i przedstawicielami kościoła	
Szanse	Zagrożenia
▪ możliwość pozyskania środków finansowych z funduszy zewnętrznych, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej ▪ duży potencjał inwestorów w regionie ▪ dostęp do europejskich rynków pracy ▪ rozszerzenie współpracy z podmiotami, z którymi podejmowana jest współpraca, wymiana doświadczeń i dobrych praktyk ▪ Programy 500+ i „Dobry Start” ▪ tworzenie placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, w tym świetlic środowiskowych i socjoterapeutycznych ▪ zwiększenie dostępności specjalistycznej opieki medycznej, w tym opieki geriatrycznej ▪ wzrost świadomości społecznej na temat uzależnień i przemocy domowej ▪ zatrudnienie specjalistów terapeutów do pracy z ofiarami i sprawcami przemocy ▪ możliwość uzyskania przez osoby starsze pomocy ze strony rodziny ▪ dobra dostępność domów pomocy społecznej ▪ utworzenie placówki wsparcia dziennego dla osób starszych ▪ wzrost społecznej akceptacji osób niepełnosprawnych ▪ podejmowanie działań integrujących społeczność lokalną ▪ stałe doskonalenie zawodowe pracowników pomocy społecznej ▪ zwiększenie świadomości władz gminy na temat roli i potrzeb sektora pomocy społecznej ▪ zwiększenie aktywności społecznej	▪ zjawisko dziedziczenia bezrobocia i ubóstwa ▪ ryzyko wzrostu liczby osób bezrobotnych ▪ niechęć osób bezrobotnych do poszukiwania pracy ▪ ograniczone możliwości znalezienia zatrudnienia na lokalnym rynku pracy przez kończącą edukację młodzież ▪ rosnąca liczba osób bezdomnych wymagających schronienia ▪ kryzys funkcji rodziny i jej roli w życiu społecznym; rozpad więzi rodzinnych ▪ demoralizacja, wzrost skali uzależnień, przestępczości, przemocy wśród młodzieży ▪ zagrożenie cyberprzemocą ▪ wzrost liczby uzależnionych od alkoholu, narkotyków, dopalaczy, komputera ▪ coraz większa dostępność napojów alkoholowych i innych środków psychoaktywnych, np. dopalaczy ▪ obniżanie się wieku inicjacji alkoholowej i narkotykowej ▪ rosnąca liczba rodzin z gminy wymagających z powodu przemocy interwencji, interwencji i objęcia działaniami interdyscyplinarnymi ▪ zwiększająca się liczba osób starszych i niepełnosprawnych ▪ niezadowolający poziom życia osób starszych; wzrost kosztów utrzymania mieszkań wobec niskich świadczeń emerytalno-rentowych ▪ pogłębiająca się samotność osób starszych i niepełnosprawnych ▪ migracja osób młodych do większych jednostek administracyjnych

▪ poszerzenie sektora pozarządowego działającego w obszarze polityki społecznej ▪ utworzenie wolontariatu w gminie	▪ marginalizowanie problemów i potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych ▪ popadanie przez pracowników socjalnych w rutynę i doznawanie syndromu wypalenia zawodowego ▪ zwiększenie liczby zadań realizowanych przez OPS przy braku wzrostu wynagrodzenia pracowników ▪ niewłaściwie finansowany system pomocy społecznej ▪ wciąż niekorzystny wizerunek sektora pomocy społecznej ▪ bierna i roszczeniowa postawa odbiorców pomocy społecznej
--	---

15. WNIOSKI Z DIAGNOZY

Przeprowadzona w kilkunastu obszarach diagnoza sytuacji społecznej w gminie Miłosław pozwoliła na zidentyfikowanie najważniejszych problemów oraz wyzwań, przed którymi w najbliższych latach stanie samorząd lokalny. Zaliczono do nich:

- zwiastujący proces starzenia się społeczności lokalnej i zwiększający ryzyko chorób i niepełnosprawności stały wzrost liczby osób starszych, któremu towarzyszy spadek liczby osób w wieku produkcyjnym;
- rozwijanie systemu pomocy osobom i rodzinom dotkniętym problemami uzależnień i przemocy domowej;
- dalsze wspieranie osób znajdujących się w trudnej sytuacji bytowej i wymagających aktywizacji zawodowej;
- wspieranie rodzin wymagających ochrony macierzyństwa lub wielodzietności oraz mających trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej;
- zaspokajanie potrzeb w zakresie ochrony zdrowia, w tym zwiększenie dostępu do specjalistycznej opieki zdrowotnej oraz kontynuowanie działań prozdrowotnych;
- utrzymanie poziomu bezpieczeństwa publicznego, m.in. poprzez kontynuowanie działań profilaktycznych i edukacyjnych poświęconych przestępczości;

- wzmacnianie lokalnych służb społecznych oraz rozwijanie i zacieśnienie współpracy z sektorem obywatelskim.

Wyniki diagnozy, po ich nałożeniu na kompetencje samorządu gminnego, posłużyły do sformułowania misji oraz wyznaczenia celów strategicznych, operacyjnych i kierunków działań niezbędnych do podjęcia w latach 2019-2023. Wdrożenie zaplanowanych przedsięwzięć powinno przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców gminy, zmniejszenia skali występujących problemów społecznych oraz zminimalizowania ich skutków społecznych. Inicjatywy te zostały ujęte w poniżej przedstawionych obszarach.

1. **Utrzymanie seniorów i osób niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania:** zapewnienie osobom starszym odpowiedniej opieki oraz zwiększenie ich udziału w życiu społeczności lokalnej, a także ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz tworzenie warunków do społecznej i zawodowej aktywności osób nią dotkniętych;
2. **Poprawa skuteczności wsparcia w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie oraz dostępności opieki zdrowotnej:** udzielanie pomocy dotkniętym problemami uzależnień i przemocy w rodzinie oraz prowadzenie działalności profilaktycznej w tym zakresie, a także zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia;
3. **Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego oraz stwarzanie mieszkańcom gminy warunków do rozwoju:** wspieranie osób znajdujących się w trudnej sytuacji bytowej i wymagających aktywizacji, w tym pozostających bez pracy, oraz tworzenie w gminie nowych miejsc pracy;
4. **Wspieranie rodzin oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży warunków do rozwoju:** pomoc rodzinom w wypełnianiu ich funkcji oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiedniego dostępu do kształcenia i umożliwienie im wszechstronnego rozwoju;
5. **Podnoszenie poziomu bezpieczeństwa publicznego w gminie:** przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich, oraz podejmowanie przedsięwzięć profilaktycznych, edukacyjnych i informacyjnych poświęconych przestępczości;
6. **Wzmacnianie lokalnych służb społecznych oraz rozwijanie społeczeństwa obywatelskiego:** doskonalenie sektora pomocy społecznej w gminie, a także rozwijanie

i wspieranie sektora pozarządowego oraz rozszerzanie współpracy z należącymi do niego organizacjami.

III. MISJA, CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Misją samorządu gminy Miłosław w realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2019-2023 jest *skuteczne aktywizowanie osób zagrożonych lub dotkniętych marginalizacją i wykluczeniem społecznym, podniesienie jakości życia mieszkańców i stwarzanie im warunków do rozwoju, wzmacnianie rodzin oraz integrowanie społeczności lokalnej*. Wypełnienie tak sformułowanej misji wymaga wdrożenia wyznaczonych celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań. Zostały one przedstawione poniżej w formie kart strategicznych, w których uwzględniono również realizatorów poszczególnych zapisów, źródła ich finansowania oraz prognozę zmian.

Cel strategiczny 1.	Utrzymanie seniorów i osób niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania
Cele operacyjne	1. Zapewnienie osobom starszym odpowiedniej opieki oraz zwiększenie ich udziału w życiu społeczności lokalnej. 2. Ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz tworzenie warunków do społecznej i zawodowej aktywności osób nią dotkniętych.
Kierunki działań do celów operacyjnych 1-2.	1. Udzielanie osobom starszym i niepełnosprawnym wsparcia w postaci pracy socjalnej oraz pomocy finansowej i rzeczowej. 2. Rozwijanie usług opiekuńczych i uruchomienie specjalistycznych usług opiekuńczych, w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi. 3. Inicjowanie i promowanie wśród mieszkańców gminy działań samopomocowych, np. pomocy sąsiedzkiej. 4. Kontynuowanie działań prozdrowotnych wśród osób starszych i niepełnosprawnych. 5. Rozwijanie oferty spędzania czasu wolnego kierowanej do osób starszych i niepełnosprawnych – zapewnienie im odpowiedniego dostępu do edukacji, kultury i rekreacji poprzez organizowanie imprez środowiskowych, wycieczek, zajęć, spotkań integracyjnych, m.in. w ramach gminnych placówek kulturalnych oraz przy współpracy z organizacjami pozarządowymi. 6. Podjęcie działań w kierunku utworzenia na terenie gminy klubu seniora, a w sprzyjających okolicznościach domu dziennego pobytu. 7. Wspieranie inicjatyw służących zwiększeniu aktywności osób starszych i niepełnosprawnych oraz wykorzystujących ich potencjał.

	8. Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowym Urzędem Pracy oraz Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, m.in. przy: likwidacji barier, zapewnieniu dostępu do rehabilitacji i sprzętu rehabilitacyjnego oraz zapewnieniu i utrzymaniu odpowiedniego zatrudnienia. 9. Rozwijanie oferty funkcjonującego na terenie gminy Warsztatu Terapii Zajęciowej. 10. Podejmowanie i rozszerzanie współpracy z instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych, m.in. z zakładami opieki zdrowotnej, ośrodkami wsparcia, domami pomocy społecznej, podmiotami świadczącymi usługi rehabilitacyjne, zakładami pracy chronionej, zakładami aktywności zawodowej, organizacjami pozarządowymi, a także z Kościołem. 11. Pozyskiwanie wolontariuszy mogących wspierać osoby starsze i niepełnosprawne w codziennym życiu.
Czas realizacji	Lata 2019-2023.
Realizatorzy	Burmistrz Gminy, Rada Miejska, Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej, Warsztat Terapii Zajęciowej w Czeszewie, gminne placówki oświatowe i kulturalne, jednostki sportowo-rekreacyjne.
Partnerzy w realizacji	Powiatowy Urząd Pracy i Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrześni, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, placówki ponadpodstawowe, placówki ochrony zdrowia, pracodawcy, ośrodki wsparcia, podmioty świadczące usługi rehabilitacyjne, domy pomocy społecznej, instytucje rządowe, organizacje pozarządowe działające na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych, Kościół, społeczność lokalna.
Źródła finansowania	Budżet samorządowy i centralny, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Fundusz Pracy, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).
Prognoza zmian	▪ efektywniejszy udział seniorów i osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, ▪ wyższy standard świadczonych usług, ▪ lepsza jakość funkcjonowania osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania, ▪ wzrost liczby osób usprawnionych i zatrudnionych.

Cel strategiczny 2.	Poprawa skuteczności wsparcia w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie oraz dostępności opieki zdrowotnej
Cele operacyjne	1. Udzielanie pomocy dotkniętym problemami uzależnień i przemocy w rodzinie oraz prowadzenie działalności profilaktycznej w tym zakresie. 2. Zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia.
Kierunki działań do celu operacyjnego 1.	1. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej, rehabilitacyjnej, psychologicznej, prawnej i społecznej dla osób i rodzin dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie, m.in. poprzez poszerzenie oferty funkcjonującego w gminie Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego oraz podejmowanie współpracy z placówkami leczenia uzależnień i ośrodkami wsparcia świadczącymi pomoc w ww. zakresie. 2. Zintensyfikowanie w gminie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, narkomanii i przemocy w rodzinie, w szczególności kierowanej do dzieci i młodzieży, ich rodziców oraz nauczycieli. 3. Wspieranie działań mających na celu utworzenie grup wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych oraz ofiar przemocy w rodzinie. 4. Prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. 5. Zintensyfikowanie działalności Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. 6. W razie potrzeby zapewnienie ofiarom przemocy w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia, a także kierowanie sprawców przemocy do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych; nawiązywanie współpracy w tym zakresie z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie we Wrześni. 7. Tworzenie placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży w gminie. 8. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób dotkniętych problemami alkoholowymi, narkomanii i przemocy w rodzinie.
Kierunki działań do celu operacyjnego 2.	1. Promowanie zdrowia i prowadzenie profilaktyki zdrowotnej. 2. Zwiększenie dostępu mieszkańcom do świadczeń zdrowotnych, głównie specjalistycznych, w tym opieki geriatrycznej i rehabilitacji. 3. Podejmowanie działań wynikających z rozeznaczonych potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców, w tym opracowywanie i realizowanie programów zdrowotnych. 4. Inicjowanie przedsięwzięć lokalnych mających na celu zaznajomienie mieszkańców z czynnikami szkodliwymi dla zdrowia oraz ich skutkami.

	5. Upowszechnianie wśród mieszkańców gminy informacji na temat dostępności i możliwości skorzystania ze specjalistycznych usług medycznych, w tym wykonania badań specjalistycznych. 6. Opracowanie i realizacja gminnego programu ochrony zdrowia psychicznego.
Czas realizacji	Lata 2019-2023.
Realizatorzy	Burmistrz Gminy, Rada Miejska, Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Punkt Informacyjno-Konsultacyjny, gminne placówki oświatowe i kulturalne, jednostki sportowo-rekreacyjne, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.
Partnerzy w realizacji	Placówki ochrony zdrowia, szkoły ponadgimnazjalne, placówki leczenia uzależnień, ośrodki wsparcia, specjaliści, grupy samopomocowe, instytucje rządowe, policja, prokuratura rejonowa, sąd rejonowy, kuratorzy sądowi, organizacje pozarządowe, w tym organizacje udzielające pomocy osobom i rodzinom dotkniętym problemami alkoholowymi, narkomanii i przemocy w rodzinie, Kościół, społeczność lokalna.
Źródła finansowania	Budżet samorządowy i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.
Prognoza zmian	▪ większy poziom świadomości mieszkańców w zakresie profilaktyki uzależnień i przemocy w rodzinie, ▪ lepszy dostęp do wsparcia dla osób uzależnionych i współ-uzależnionych oraz dotkniętych przemocą w rodzinie, ▪ obniżenie liczby przypadków przemocy w rodzinie, ▪ większy poziom świadomości mieszkańców w zakresie profilaktyki zdrowotnej oraz zdrowego trybu życia, ▪ lepszy dostęp do opieki zdrowotnej, w tym specjalistycznej.

Cel strategiczny 3.	Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego oraz stwarzanie mieszkańcom gminy warunków do rozwoju
Cele operacyjne	1. Wsparcie osób znajdujących się w trudnej sytuacji bytowej i wymagających aktywizacji, w tym pozostających bez pracy. 2. Tworzenie w gminie nowych miejsc pracy.
Kierunki działań do celów operacyjnych 1-2.	1. Kontynuowanie pracy socjalnej z osobami ubogimi i bezrobotnymi, obejmującej m.in. motywowanie do podnoszenia kwalifikacji, poszukiwania zatrudnienia i rozwiązywania własnych problemów oraz zawieranie z nimi kontraktów socjalnych. 2. Podejmowanie wśród osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej działań edukacyjnych służących poprawie ich położenia oraz zapobieganiu zjawisku dziedziczenia bezrobocia i biedy, m.in. edukowanie w zakresie umiejętnego gospodarowania budżetem domowym. 3. Udzielanie przez OPS pomocy osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej z systemu pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych i z funduszu alimentacyjnego oraz w formie dodatków mieszkaniowych i dodatku energetycznego. 4. Udzielanie przez OPS świadczenia wychowawczego i świadczenia „Dobry Start”. 5. Zachęcanie osób zagrożonych utratą bezpieczeństwa socjalnego do aktywnych postaw, promowanie wśród nich samopomocy, np. pomocy sąsiedzkiej, oraz organizowanie na rzecz ubogich akcji charytatywnych (np. zbiórek). 6. Udzielanie pomocy dzieciom pochodzącym z rodzin ubogich, m.in. poprzez prowadzenie dożywiania w szkołach, wyposażenie ich w podręczniki i pomoce szkolne oraz odzież, a także organizowanie wypoczynku oraz czasu wolnego. 7. Stała współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie aktywizacji zawodowej bezrobotnych mieszkańców gminy – upowszechnianie ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, przygotowaniu zawodowym dorosłych i stażach, organizowanie robót publicznych, prac społecznie użytecznych, interwencyjnych i zatrudnienia socjalnego oraz udzielanie pomocy w rozpoczęciu działalności gospodarczej. 8. Wsparcie tworzenia i rozwoju podmiotów ekonomii społecznej w gminie, w tym spółdzielni socjalnych. 9. Podejmowanie działań na rzecz osób zagrożonych i dotkniętych bezdomnością, m.in. prowadzenie pracy socjalnej, udzielenie wsparcia finansowego i rzeczowego oraz w dostępie do opieki zdrowotnej i terapii uzależnień, zapewnienie schronienia; podejmowanie współpracy w tym zakresie z placówkami spoza gminy. 10. Poszerzenie w gminie zasobów mieszkań komunalnych, w tym tworzenie nowych mieszkań socjalnych oraz mieszkań chronionych.

	11. Opracowanie, realizacja lub współudział w realizacji programów i projektów na rzecz zagrożonych i dotkniętych wykluczeniem społecznym, w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej oraz z budżetu państwa (w ramach konkursów). 12. Pozyskiwanie nowych inwestorów, promowanie gminy przy wykorzystaniu jej walorów, tworzenie i oferowanie terenów pod działalność gospodarczą, oferowanie inwestorom ulg podatkowych. 13. Wspieranie i promowanie przedsiębiorczości, w tym małej i średniej. 14. Wspieranie rozwoju turystyki i rekreacji w gminie, m.in. poprzez promowanie jej walorów oraz rozwijanie oferty i infrastruktury turystycznej, w tym agroturystycznej. 15. Wspieranie w gminie rolnictwa i zmian w rolnictwie w celu zwiększenia jego konkurencyjności; promowanie i wspieranie rozwoju rolnictwa ekologicznego. 16. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się wspieraniem przedsiębiorczości i inicjatyw gospodarczych oraz rozwoju gminy, udzielaniem wsparcia osobom ubogim, bezrobotnym i bezdomnym, a także z Kościołem.
Czas realizacji	Lata 2019-2023.
Realizatorzy	Burmistrz Gminy, Rada Miejska, Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej, gminne placówki oświatowe i kulturalne, jednostki sportowo-rekreacyjne, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.
Partnerzy w realizacji	Powiatowy Urząd Pracy i Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrześni, szkoły ponadpodstawowe, inwestorzy, pracodawcy, w tym lokalni przedsiębiorcy, placówki zapewniające schronienie poza gminą, placówki ochrony zdrowia, instytucje rządowe, organizacje pozarządowe, w tym organizacje zajmujące się wspieraniem przedsiębiorczości i inicjatyw gospodarczych oraz rozwoju gminy, udzielaniem wsparcia osobom bezrobotnym, ubogim i bezdomnym, a także Kościół, społeczność lokalna.
Źródła finansowania	Budżet samorządowy i centralny, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Fundusz Pracy, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).
Prognoza zmian	▪ aktywizacja zawodowa i usamodzielnienie części dotychczasowych beneficjentów systemu pomocy społecznej, ▪ poprawa warunków ekonomicznych osób zagrożonych utratą bezpieczeństwa socjalnego, ▪ łatwiejszy dostęp do mieszkań dla osób o niskim statusie materialnym, ▪ lepsze wsparcie dla osób zagrożonych i dotkniętych bezdomnością, ▪ zwiększenie liczby miejsc pracy w gminie, ▪ wzrost aktywności gospodarczej w gminie.

Cel strategiczny 4.	Wspieranie rodzin oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży warunków do rozwoju
Cele operacyjne	1. Pomoc rodzinom w wypełnianiu ich funkcji. 2. Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiedniego dostępu do kształcenia i umożliwienie im wszechstronnego rozwoju.
Kierunki działań do celów operacyjnych 1-2.	1. Kontynuowanie pracy socjalnej z rodzinami, w szczególności z rodzinami wymagającymi ochrony macierzyństwa lub wielodzietności oraz mającymi trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. 2. Utrzymanie, a w razie konieczności, zwiększenie liczby asystentów rodziny oraz, w razie potrzeby, ustanawianie rodzin wspierających dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizowanie dla nich szkoleń. 3. Prowadzenie wśród rodzin edukacji w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich oraz promowanie prawidłowego modelu rodziny, m.in. przez pracowników OPS-u, placówek oświatowych, asystentów rodziny. 4. Zapewnienie rodzinom oraz osobom samotnie wychowującym dzieci szerszego dostępu do poradnictwa specjalistycznego. 5. Promowanie wśród pracodawców elastycznych form zatrudnienia, ułatwiających godzenie pracy z wychowaniem dzieci. 6. Kontynuowanie i wspieranie działań integracyjnych na rzecz rodzin, m.in. organizowanie imprez integracyjnych dla rodzin. 7. Poszerzenie oferty spędzania czasu wolnego dla rodzin, dzieci i młodzieży, m.in. poprzez rozwijanie służącej temu infrastruktury oraz zwiększenie liczby zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych przy wykorzystaniu zasobów oświatowych, kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych gminy, organizowanie wypoczynku. 8. Tworzenie placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży. 9. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, m.in. poprzez zwiększenie dostępności zajęć wyrównawczych, udzielanie pomocy w nauce (np. przez wolontariuszy), przyznawanie stypendiów i zasiłków szkolnych. 10. Opracowywanie i wdrażanie programów i projektów na rzecz rodziny i dziecka, w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej i z budżetu państwa (w ramach konkursów); podejmowanie współpracy w tym zakresie z organizacjami pozarządowymi. 11. Integrowanie i koordynowanie działań na rzecz rodziny i dziecka w gminie poprzez stałą współpracę placówek oświatowych i kulturalnych, jednostek pomocy społecznej i ochrony zdrowia, policji, sądu rejonowego i kuratorów sądowych, organizacji pozarządowych i kościoła.
Czas realizacji	Lata 2019-2023.

Realizatorzy	Burmistrz Gminy, Rada Miejska, Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, gminne placówki oświatowe i kulturalne, jednostki sportowo-rekreacyjne, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.
Partnerzy w realizacji	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna i Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna we Wrześni, placówki ponadpodstawowe, placówki zapewniające schronienie spoza gminy, placówki ochrony zdrowia, specjaliści, instytucje rządowe, organizacje pozarządowe, m.in. organizacje udzielające pomocy rodzinom i dzieciom i zajmujące się wspieraniem i upowszechnianiem kultury, turystyki, sportu i rekreacji, jednostki ochotniczej straży pożarnej, oraz Kościół, społeczność lokalna.
Źródła finansowania	Budżet samorządowy i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.
Prognoza zmian	▪ podniesienie poziomu wiedzy w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich, ▪ skuteczniejsze wsparcie dla rodziców mających trudności opiekuńczo-wychowawcze, rodziców samotnych i wychowujących dzieci niepełnosprawne, ▪ zwiększenie dostępności poradnictwa specjalistycznego, w tym dla osób samotnie wychowujących dzieci, ▪ podwyższenie szans edukacyjnych dla uczniów uzdolnionych i dzieci mających problemy w nauce, ▪ wzbogacenie oferty spędzania czasu wolnego oraz wzrost liczby dzieci i młodzieży z niej korzystających.

Cel strategiczny 5.	Podniesienie poziomu bezpieczeństwa publicznego w gminie
Cele operacyjne:	1. Przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich. 2. Podejmowanie przedsięwzięć profilaktycznych, edukacyjnych i informacyjnych poświęconych przestępczości.
Kierunki działań do celu operacyjnego 1.	1. Podejmowanie w gminie przedsięwzięć edukacyjno-informacyjnych poświęconych przestępczości i jej skutkom (akcje, kampanie). 2. Podejmowanie działań profilaktyczno-edukacyjnych wśród dzieci i młodzieży, m.in. opracowywanie i realizowanie programów w placówkach oświatowych i włączanie w ich realizację policjantów. 3. Patrołowanie i wizytowanie miejsc publicznych w gminie; zwiększenie częstotliwości patroli policyjnych w miejscach najbardziej zagrożonych przestępczością, szczególnie w godzinach wieczornych i nocnych. 4. Kontynuowanie przez jednostki gminne i mieszkańców współpracy z policją, prokuraturą rejonową, sądem rejonowym, kuratorami sądowymi i organizacjami pozarządowymi na rzecz przeciwdziałania przestępczości. 5. Zapewnienie dzieciom i młodzieży alternatywnych form spędzania czasu wolnego. 6. Zapewnienie mieszkańcom bezpieczeństwa na drodze, m.in. poprzez remont ulic i dróg gminnych, budowę przejść dla pieszych, oświetlenia i miejsc parkingowych.
Czas realizacji	Lata 2019-2023.
Realizatorzy	Burmistrz Gminy, Rada Miejska, Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, gminne placówki oświatowe i kulturalne, jednostki sportowo-rekreacyjne, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.
Partnerzy w realizacji	Placówki ochrony zdrowia, placówki ponadpodstawowe, prokuratura rejonowa, sąd rejonowy, kuratorzy sądowi, policja, organizacje pozarządowe, Kościół, społeczność lokalna.
Źródła finansowania	Budżet samorządowy i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.
Prognoza zmian	▪ wzrost zasobu wiedzy mieszkańców na temat przestępczości i jej skutków, ▪ ograniczenie przestępczości, w tym wśród młodocianych, ▪ bezpieczniejsze drogi.

Cel strategiczny 6.	Wzmacnianie lokalnych służb społecznych oraz rozwijanie społeczeństwa obywatelskiego
Cele operacyjne:	1. Doskonalenie sektora pomocy społecznej w gminie. 2. Rozwijanie i wspieranie sektora pozarządowego oraz rozszerzanie współpracy z należącymi do niego organizacjami.
Kierunki działań do celu operacyjnego 1.	1. Systematycznie podnoszenie kompetencji przez kadrę OPS-u, m.in. poprzez uczestnictwo w szkoleniach. 2. Dalsze zapewnianie wsparcia ze strony asystenta rodziny. 3. W razie możliwości rozszerzenie infrastruktury socjalnej w gminie. 4. Projektowanie i wdrażanie nowych instrumentów i usług służących podniesieniu jakości świadczonej pomocy. 5. Zapewnienie mieszkańcom szerszego dostępu do informacji o możliwościach uzyskania i dostępnych formach świadczeń pomocowych, m.in. poprzez rozwijanie strony internetowej OPS-u. 6. Opracowywanie i realizowanie projektów współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej oraz z budżetu państwa (w ramach konkursów).
Kierunki działań do celu operacyjnego 2.	1. Realizowanie zadań z zakresu rozwiązywania problemów społecznych przy szerszej współpracy z sektorem pozarządowym oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. 2. Wspieranie organizacyjne, prawne i lokalowe powstających i istniejących organizacji pozarządowych, promowanie ich działalności oraz udzielanie im pomocy w nawiązaniu współpracy międzynarodowej oraz w pozyskiwaniu środków z innych niż budżet samorządu źródeł finansowania. 3. Zachęcanie mieszkańców gminy do udziału w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych – samoorganizowania się, samopomocy oraz tworzenia organizacji działających na rzecz społeczności lokalnej. 4. Wspieranie lokalnych inicjatyw społecznych. 5. Propagowanie idei wolontariatu oraz pozyskiwanie wolontariuszy do udziału w realizacji zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych.
Czas realizacji	Lata 2019-2023.
Realizatorzy	Burmistrz Gminy, Rada Miejska, Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej i inne jednostki organizacyjne gminy.
Partnerzy w realizacji	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrześni, instytucje rządowe, organizacje pozarządowe, inne podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego, Kościół, społeczność lokalna.
Źródła finansowania	Budżet samorządowy i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje

	pozarządowe, sponsorzy indywidualni.
Proгноza zmian	▪ większe kompetencje kadr pomocy społecznej, ▪ wyższa jakość świadczonych usług, ▪ rozwój aktywności mieszkańców, ▪ zwielokrotnienie inicjatyw społecznych, ▪ różnorodność form i lepsza efektywność współpracy z sektorem pozarządowym.

IV. PROGRAMY I PROJEKTY

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miłosław na lata 2019-2023 będzie realizowana w szczególności poprzez następujące programy:

- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii,
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie,
- Gminny Program Wspierania Rodziny,
- Program współpracy Gminy Miłosław z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Skuteczność wdrożenia dokumentu będzie również zależała od środków finansowych – posiadanych i pozyskanych przez samorząd gminy lub inne podmioty uczestniczące w realizacji strategii – na opracowanie i realizację innych programów oraz projektów (poniżej zaprezentowano propozycje projektów przygotowanych w trakcie prac nad strategią), które będą zgodne z przyjętymi w dokumencie kierunkami działań.

Programy i projekty powinna cechować efektywność, skuteczność i celowość. Mogą być one przyjmowane stosownymi uchwałami przez Radę Miejską i, w zależności od charakteru, realizowane w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych.

Projekt 1.

nazwa projektu	Integracje międzypokoleniowe
wnioskodawca projektu	Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów w Orzechowie.
partnerzy w realizacji projektu	gminne placówki oświatowe.
cele projektu	▪ integracja różnych grup społecznych, ▪ aktywizacja, ▪ edukacja, ▪ wsparcie w rozwiązywaniu problemów.
beneficjenci projektu	▪ dzieci i młodzież, ▪ osoby starsze.

Projekt 2.

nazwa projektu	„Mózg na doping”
wnioskodawca projektu	Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów w Orzechowie.
cele projektu	▪ zachowanie sprawności intelektualnej osób starszych, ▪ zapobieganie wykluczeniu osób starszych.
beneficjenci projektu	▪ osoby starsze, ▪ mieszkańcy gminy Miłosław.

Projekt 3.

nazwa projektu	Wyjazdy na basen
wnioskodawca projektu	Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów w Orzechowie.
partnerzy w realizacji projektu	▪ Uniwersytet Trzeciego Wieku w Orzechowie, ▪ Koło Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Miłosławiu.
cele projektu	▪ zwiększenie sprawności fizycznej seniorów i osób z niepełnosprawnościami, ▪ stworzenie możliwości aktywnego spędzania czasu.
beneficjenci projektu	Seniorzy i osoby z niepełnosprawnościami z terenu gminy Miłosław.

Projekt 4.

nazwa projektu	Wydanie publikacji „Historie opowiedziane”
wnioskodawca projektu	Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów w Orzechowie.
partnerzy w realizacji projektu	Uniwersytet Trzeciego Wieku w Orzechowie.
cele projektu	▪ zachowanie pamięci o wydarzeniach i mieszkańcach Orzechowa, ▪ promocja miejscowości.
beneficjenci projektu	Mieszkańcy Orzechowa i gminy Miłosław.

Zaprojektowane zgodnie z zapisami strategicznymi przedsięwzięcia mogą być dofinansowywane m.in. ze środków programów resortowych (np. w ramach otwartych konkursów ofert). Wśród obecnie obowiązujących należy wymienić:

- Resortowy program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej – asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej,
- Program „Aktywne Formy Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu – nowy wymiar 2020”,
- Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020,
- Program Wieloletni „Senior-WIGOR” na lata 2015-2020,
- Program wspierający powrót osób bezdomnych do społeczności,
- Program „Oparcie społeczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi”.

V. WDROŻENIE, MONITOROWANIE I EWALUACJA STRATEGII

Zgodnie z art. 110, pkt 4 ustawy o pomocy społecznej, koordynatorem realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miłosław na lata 2019-2023 będzie Ośrodek Pomocy Społecznej w Miłosławiu. Sformułowane w dokumencie kierunki działań będą wdrażane przez wyznaczonych realizatorów oraz partnerów w realizacji, w zależności od posiadanych i pozyskanych środków finansowych. Poniższa tabela przedstawia ramy finansowe strategii.

Tabela 16. Ramy finansowe strategii w latach 2019-2023

2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.	2023 r.
13 941 319,56zł	18 238 351,00zł	19 344 500,00zł	19 396 000,00zł	21 498 500,00zł

Źródło danych: Urząd Gminy Miłosław.

Do przygotowania ram finansowych strategii wykorzystano prognozowaną w budżecie gminy wielkość wydatków w pomocy społecznej oraz w innych obszarach polityki społecznej (dział 851 Ochrona zdrowia, rozdział 85153 Przeciwdziałanie narkomanii, rozdział 85154 Przeciwdziałanie alkoholizmowi, dział 852 Pomoc społeczna, dział 853 Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej, 854 Edukacyjna opieka wychowawcza, dział 855 Rodzina). Prognozę tę oparto o wysokość środków finansowych poniesionych na realizację zadań w ww. działach w latach 2015-2017.

Monitoring zapisów strategicznych, polegający na zbieraniu i analizowaniu informacji dotyczących realizowanych bądź zrealizowanych już działań, będzie prowadzony przez podmioty realizujące strategię i współdziałające w jej realizacji.

Gromadzone dane pozwolą zidentyfikować i rozwiązać problemy, które pojawią się w trakcie wdrażania dokumentu, oraz stwierdzić, z myślą o podjęciu działań korygujących, czy realizacja wyznaczonych działań zmierza w słusznym kierunku. Monitoring strategii dostarczy również informacji pozwalających na przeprowadzenie jej ewaluacji, która umożliwi ustalenie rzeczywistych rezultatów wdrożenia dokumentu – czy uzyskane efekty są zgodne z przyjętymi wcześniej zamierzeniami i na co miały wpływ.

Informacja na temat realizacji strategii oraz osiągniętych rezultatów będzie przygotowywana corocznie w formie raportu monitoringowego. Poza oceną wdrożenia zapisów strategicznych, będzie on zawierał propozycje rozwiązań (np. programów celowych) oraz, w przypadku stwierdzenia istotnych zmian społecznych lub nowych potrzeb, podjęcie działań korygujących i wszelkich prac mających na celu aktualizację obowiązującej strategii.

W celu skutecznego i sprawnego opracowywania raportu monitoringowego, Burmistrz może powołać zespół zadaniowy, w skład którego wejdą przedstawiciele podmiotów realizujących strategię i współdziałających w jej realizacji, w tym pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej.

Do oceny stopnia wdrożenia strategii zostaną wykorzystane przedstawione poniżej wskaźniki monitoringowe. W większości są one dostępne w zbiorach statystyki publicznej oraz w zasobach informacyjnych podmiotów realizujących strategię i współdziałających w jej realizacji.

Przygotowany zestaw wskaźników monitoringowych ma charakter otwarty, co oznacza, że w trakcie wdrażania strategii, może być on zmodyfikowany, w tym poszerzony o nowe wskaźniki, które w odpowiedni sposób będą charakteryzowały przebieg realizacji zapisów strategicznych.

Cel strategiczny 1.:

- liczba osób w wieku poprodukcyjnym i ich udział w ogóle mieszkańców,
- liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych pracą socjalną,
- liczba seniorów i osób niepełnosprawnych objętych pomocą społeczną,
- liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi, w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- liczba osób z gminy korzystających z klubu seniora,
- liczba osób z gminy korzystających z domu dziennego pobytu,
- liczba obiektów, w których zlikwidowano bariery,
- liczba osób objętych usługami rehabilitacyjnymi, w tym w ramach warsztatu terapii zajęciowej
- liczba nowo utworzonych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych,
- liczba osób z gminy korzystających z ośrodków wsparcia dziennego poza gminą,

- liczba osób z gminy objętych całodobową opieką w domach pomocy społecznej,
- liczba wolontariuszy wspierających osoby starsze i niepełnosprawne.

Cel strategiczny 2.:

- liczba osób objętych pomocą terapeutyczną i rehabilitacyjną,
- liczba rodzin objętych wsparciem psychologicznym, prawnym oraz z systemu pomocy społecznej z powodu alkoholizmu, narkomanii i przemocy w rodzinie,
- liczba osób objętych pomocą w ramach punktu informacyjno-konsultacyjnego,
- liczba grup samopomocowych oraz liczba osób objętych w ich ramach wsparciem,
- liczba udzielonych porad i przeprowadzonych interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- liczba osób objętych oddziaływaniem zespołu interdyscyplinarnego,
- liczba osób umieszczonych w ośrodkach wsparcia,
- liczba osób skierowanych do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych,
- liczba przedsięwzięć w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki zdrowotnej,
- liczba osób objętych świadczeniami zdrowotnymi,
- liczba opracowanych i realizowanych programów zdrowotnych oraz liczba osób nimi objętych.

Cel strategiczny 3.:

- liczba osób bezrobotnych, ubogich i bezdomnych objętych pracą socjalną,
- liczba beneficjentów systemu pomocy społecznej objętych wsparciem z powodu bezrobocia, ubóstwa i bezdomności,
- liczba osób i rodzin objętych wsparciem w postaci świadczeń pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych i z funduszu alimentacyjnego oraz w formie dodatków mieszkaniowych i dodatku energetycznego,
- liczba rodzin objętych świadczeniem wychowawczym i świadczeniem „Dobry Start”,
- liczba dzieci z rodzin ubogich objętych wsparciem,
- wielkość stopy bezrobocia,
- liczba osób bezrobotnych w gminie, w tym liczba osób objętych przez Powiatowy Urząd Pracy różnymi formami wsparcia,

- liczba podmiotów ekonomii społecznej,
- liczba osób bezdomnych, którym zapewniono schronienie,
- liczba mieszkańców komunalnych, socjalnych i chronionych,
- liczba programów i projektów na rzecz zagrożonych i dotkniętych marginalizacją i wykluczeniem społecznym,
- liczba nowych inwestorów,
- liczba podmiotów gospodarczych.

Cel strategiczny 4.:

- liczba rodzin objętych pracą socjalną,
- liczba asystentów rodziny oraz liczba rodzin objętych przez nich wsparciem,
- liczba osób i rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym oraz liczba porad,
- liczba placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży oraz liczba osób objętych w ich ramach opieką,
- liczba opracowywanych i realizowanych programów i projektów na rzecz rodziny i dziecka oraz liczba osób nimi objętych.

Cel strategiczny 5.:

- liczba popełnionych i wykrytych przestępstw,
- liczba przedsięwzięć edukacyjno-informacyjnych,
- liczba zrealizowanych inwestycji w celu poprawy bezpieczeństwa na drodze.

Cel strategiczny 6.:

- liczba pracowników OPS-u, w tym liczba pracowników socjalnych,
- liczba asystentów rodziny oraz liczba rodzin objętych przez nich wsparciem,
- liczba szkoleń, w których uczestniczyła kadra pomocy społecznej,
- liczba organizacji pozarządowych funkcjonujących w obszarze polityki społecznej,
- liczba wspieranych przez samorząd gminy organizacji pozarządowych.

SPIS TABEL I WYKRESÓW

Tabele:

Tabela 1. Dodatki mieszkaniowe i energetyczne przyznane w gminie w latach 2016-2018 ...	20
Tabela 2. Placówki oświatowe w gminie	26
Tabela 3. Placówki kulturalne w gminie	28
Tabela 4. Obiekty sportowo-rekreacyjne w gminie	29
Tabela 5. Zakłady opieki zdrowotnej i apteki w gminie	30
Tabela 6. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych...	37
Tabela 7. Podmioty mogące wspierać mieszkańców gminy dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie.....	40
Tabela 8. Przestępczość w gminie w 2018 roku	43
Tabela 9. Kadra OPS-u i jej kwalifikacje w 2018 roku.....	44
Tabela 10. Wydatki na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej i innych obszarów polityki społecznej w gminie w latach 2016-2018.....	45
Tabela 11. Formy świadczeń pomocy społecznej udzielonych w gminie przez OPS w latach 2016-2018.....	49
Tabela 12. Świadczenia rodzinne przyznane w gminie w latach 2016-2018	52
Tabela 13. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przyznane w gminie w latach 2016-2018	53
Tabela 14. Instytucje udzielające wsparcia poza gminą, z oferty których mogą korzystać lub korzystają mieszkańcy gminy	54
Tabela 15. Organizacje pozarządowe w gminie	57
Tabela 16. Ramy finansowe strategii w latach 2019-2023.....	91

Wykresy:

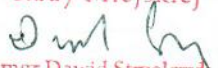
Wykresy 1-2. Ludność gminy oraz jej struktura wiekowa w latach 2016-2018	17
Wykresy 3-4. Ruch naturalny i saldo migracji ludności gminy w latach 2016-2018	18
Wykres 5. Zasoby mieszkaniowe w gminie w latach 2016-2018	19
Wykres 6. Mieszkania pozostające w zasobach gminy w latach 2016-2018.....	19
Wykres 7. Użytki rolne, lasy i grunty leśne, pozostałe grunty i nieużytki (w ha) w gminie	21

Wykres 8. Podmioty gospodarcze w gminie w latach 2016-2018.....	22
Wykres 9. Podmioty gospodarcze w gminie w poszczególnych sekcjach Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) w 2018 roku	22
Wykres 10. Mieszkańcy gminy posiadający zatrudnienie w latach 2016-2018*	23
Wykres 11. Bezrobotni w gminie według płci w latach 2016-2018	23
Wykres 12. Stopa bezrobocia w powiecie wrzesińskim, w województwie wielkopolskim i w kraju w latach 2016-2018 (w %).....	24
Wykresy 13-16. Bezrobotni w gminie na koniec 2018 roku według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy oraz poziomu wykształcenia	25
Wykres 17. Schorzenia najczęściej stwierdzane u dzieci i młodzieży w 2018 roku	31
Wykres 18. Schorzenia najczęściej stwierdzane u osób dorosłych w 2018 roku	31
Wykres 19. Opieka profilaktyczna nad matką i dzieckiem w 2018 roku	32
Wykres 20. Osoby niepełnosprawne w ogóle mieszkańców gminy w 2002 roku.....	34
Wykres 21. Struktura wiekowa osób niepełnosprawnych w gminie w 2002 roku	34
Wykres 22. Osoby niepełnosprawne w wieku 13 lat i więcej w gminie według poziomu wykształcenia w 2002 roku.....	35
Wykres 23. Osoby niepełnosprawne w gminie według aktywności ekonomicznej w 2002 roku	35
Wykres 24. Mieszkańcy powiatu wrzesińskiego zaliczeni przez PZON we Wrześni do osób niepełnosprawnych i stopnia niepełnosprawności w latach 2016-2018	36
Wykres 25. Środki finansowe wydatkowane na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień i przemocy w rodzinie w gminie w latach 2016-2018	38
Wykres 26. Wybrane dane dotyczące rynku napojów alkoholowych w gminie oraz działalności GKRPA w latach 2016-2018.....	39
Wykres 27. Osoby w gminie, którym w latach 2016-2018 udzielono pomocy i wsparcia	46
Wykres 28. Osoby i rodziny w gminie, którym w latach 2016-2018 przyznano świadczenie ..	46
Wykres 29. Osoby i rodziny w gminie, którym w latach 2016-2018 przyznano świadczenie pieniężne	47
Wykres 30. Osoby i rodziny w gminie, którym w latach 2016-2018 przyznano świadczenie niepieniężne	47

Wykres 31. Powody przyznawania pomocy społecznej w gminie w latach 2016-2018 (liczba osób w rodzinach)	48
Wykres 32. Warunki życia w gminie	59
Wykres 33. Problemy najczęściej dotyczące mieszkańców gminy	60
Wykres 34. Grupy zagrożone wykluczeniem społecznym w gminie	61
Wykres 35. Jaki jest poziom bezrobocia w gminie?	62
Wykres 36. Jakie działania należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób bezrobotnych?	62
Wykres 37. Przyczyny ubóstwa wśród mieszkańców gminy?	63
Wykres 38. Jakie działania powinny być podejmowane na rzecz dotkniętych problemem ubóstwa?	63
Wykres 39. Jaka jest skala problemu bezdomności w gminie?	64
Wykres 40. Jakie działania byłyby najskuteczniejsze w zapobieganiu i rozwiązywaniu problemu bezdomności?	64
Wykres 41. Przyczyny bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego w gminie.....	65
Wykres 42. Jakie działania poprawiłyby sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo w gminie?.....	65
Wykres 43. Na jakie negatywne zjawiska społeczne najbardziej narażone są dzieci i młodzież z gminy?	66
Wykres 44. Przyczyny występowania problemu uzależnień wśród mieszkańców gminy.....	67
Wykres 45. Jakie działania powinny być podejmowane na rzecz osób uzależnionych i ich rodzin?.....	67
Wykres 46. Znajomość przypadków przemocy w rodzinie w gminie	68
Wykres 47. Jakie kroki byłyby najskuteczniejsze w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie?	68
Wykres 48. Problemy najczęściej dotyczące osoby starsze z gminy.....	69
Wykres 49. Jakie działania poprawiłyby sytuację osób starszych w gminie?	69
Wykres 50. Problemy, których najczęściej doświadczają osoby niepełnosprawne z gminy....	70
Wykres 51. Jakie działania umożliwiłyby osobom niepełnosprawnym pełniejszy udział w życiu społecznym?	70
Wykres 52. Czy czuje się Pani/Pan bezpiecznie w gminie?	71

Wykres 53. Przyczyny braku bezpieczeństwa w gminie 71

Wykres 54. Co wpłynęłoby na zwiększenie bezpieczeństwa publicznego w gminie? 72

Przewodniczący
Rady Miejskiej

mgr Dawid Strzelczyk